



ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ГЕОРГИ ДАМЯНОВО (2021-2027 г.)

- Февруари 2021 -

СЪДЪРЖАНИЕ

Списък на фигурите	4
Списък на таблиците.....	6
Списък на използваните съкращения.....	7
1. Въведение.....	8
1.1. Същност на Плана за интегрирано развитие на община	8
1.2. Предпоставки за разработване на плана за интегрирано развитие	9
1.3. Отговорности на институциите и партньорите за разработването и приемането на ПИРО	16
1.4. Структура на плана за интегрирано развитие на община Георги Дамяново	17
1.5. Методи и принципи, използвани при изготвянето на ПИРО.....	22
2. Териториален обхват и анализ на икономическото, социалното и екологичното състояние, нуждите и потенциалите за развитие на община Георги Дамяново	23
2.1. Обща характеристика на общината	23
2.2. Състояние на регионалната и местната икономика.....	33
2.3. Развитие на социална сфера и човешките ресурси	47
2.4. Инфраструктурно развитие, свързаност и достъпност на територията.....	59
2.5. Екологично състояние и рискове.....	64
2.6. Административен капацитет и управление	68
2.7. Влияние на големи инфраструктурни проекти с регионално и национално значение, предвидени за реализация на територията на общината.....	72
3. Описание на взаимовръзките на анализа с резултатите от проведения хоризонтален социално-икономически анализ на районите на национално ниво.....	74
4. Връзка на общината със съседните територии, които имат потенциал да повлияят върху развитието ѝ.....	80
5. Синтезен SWOT анализ	81
6. Цели и приоритети за развитие за периода 2021-2027 г.	82
6.1. Основополагащи принципи при формулирането на стратегическата част	82
6.2. Подход за формулиране на визията.....	84
6.3. Визия за развитие	85
6.4. Стратегически цели.....	86
6.5. Приоритети за развитие	87
7. Описание на комуникационната стратегия, на партньорите и заинтересованите страни и формите на участие в подготовката и изпълнението на ПИРО при спазване на принципите за партньорство и осигуряване на информация и публичност	92
8. Определяне на приоритетни зони за въздействие.....	93
8.1. Подход при определянето на зони за въздействие	93

8.2. Зони за въздействие със специфични характеристики	93
8.3. Приоритетни зони за въздействие	94
9. Програма за реализация на ПИРО и описание на интегрирания подход за развитие	96
10. Мерки за ограничаване изменението на климата и мерки за адаптиране към климатичните промени и за намаляване на риска от бедствия	98
10.1. Специфика и проблематика на измененията на климата	98
10.2. Факти за изменението на климата в България.....	98
10.3. Общи европейски и национални действия по отношение на климата.....	99
10.4. Законодателна рамка на действията по отношение на климата	100
10.5. Общи хоризонтални мерки, свързани с изменението на климата	101
10.6. Принос на ПИРО за изпълнение на действията по отношение на климата	102
11. Необходими действия и индикатори за наблюдение и оценка на ПИРО	103
11.1. Същност на системата за наблюдение и оценка	103
11.2. Участващи структури и форми на комуникация.....	103
11.3. Дейности по наблюдението и оценката на плана.....	104
11.4. Подход за разработването на системата от индикатори.....	104
11.5. Източници на информация	106
11.6. Видове индикатори	106
12. Индикативна финансова таблица	110
13. Източници на информация.....	111
14. Приложения	112

СПИСЪК НА ФИГУРИТЕ

Фигура 1. Разлики в системата от документи за стратегическо планиране след изменението на ЗРР за новия програмен период	10
Фигура 2. Площ на общините в област Монтана, в квадратни километри.	23
Фигура 3. Разпределение на територията на общината според начина на трайно ползване....	27
Фигура 4. Брой и вид на недвижимите културни ценности на територията на общината	30
Фигура 5. БВП и БВП на човек от население за област Монтана за периода 2014-2018	35
Фигура 6. Брой на предприятията в област Монтана и община Георги Дамяново за периода 2014-2018.....	36
Фигура 7. Заети лица в област Монтана и община Георги Дамяново за периода 2014-2018 г.	36
Фигура 8. Произведена продукция в област Монтана и община Георги Дамяново за периода 2014-2018 г.	37
Фигура 9. Разходи за придобиване на ДМА в област Монтана и община Георги Дамяново за периода 2014-2018 г.	37
Фигура 10. Брой на предприятия на 1000 д. на различните административни нива.....	38
Фигура 11. Произведената продукция на 1000 д. на различните административни нива	39
Фигура 12. Заети лица на 1000 д. на различните административни нива	39
Фигура 13. Разходи за придобиване на ДМА на 1000 души на различните административни нива.....	40
Фигура 14. Разпределение на предприятията по броя за заетите в тях за 2018 г.	41
Фигура 15. Динамика на първичния сектор в периода 2014-2018 година.....	41
Фигура 16. Засята площ (дка) с основни земеделски култури за периода 2014-2018 г.	42
Фигура 17. Разпределението на горите по вид собственост	43
Фигура 18. Динамика на сектор „Индустрия“ в периода 2014-2018 година.....	44
Фигура 19. Динамика на сектор „Услуги“ в периода 2014-2018 година	45
Фигура 20. Население на община Георги Дамяново според преброяванията (1934-2011 г.)...47	
Фигура 21. Население на община Георги Дамяново по местоживееене към 31.12. за периода 2011-2019 г. и темп на намаляване на населението в общината и област Монтана.....	48
Фигура 22. Изменение на населението по населени места в община Георги Дамяново, 2019 спрямо 2014 година.....	48
Фигура 23. Раждаемост на 1000 души от населението в община Георги Дамяново, област Монтана и България (2011-2019 година)	49
Фигура 24. Смъртност на 1000 души от населението в община Георги Дамяново, област Монтана и България (2011-2018 година)	49
Фигура 25. Естествен прираст на 1000 души от населението община Георги Дамяново, област Монтана и България (2011-2018 година)	50
Фигура 26. Заселени на 1000 души от населението в община Георги Дамяново, област Монтана и България (2011-2019 година)	50
Фигура 27. Изселени на 1000 души от населението в община Георги Дамяново, област Монтана и България (2011-2019 година)	51

Фигура 28. Механичен прираст на 1000 души от населението в община Георги Дамяново, област Монтана и България (2011-2019 година).....	51
Фигура 29. Брой на населението по пол в община Георги Дамяново за периода 2011-2019 г.	52
Фигура 30. Разлика между преброяването от 2011 и населението към 31.12.2019 г. по възрастови групи в община Георги Дамяново	52
Фигура 31. Население по степен на завършено образование на различните административни нива.....	53
Фигура 32. Брой на учениците в училищата в община Георги Дамяново за периода 2011-2020 г.	54
Фигура 33. Население в под, над и в трудоспособна възраст в община Георги Дамяново за периода 2014-2019 г.	56
Фигура 34. Заети лица по сектори на икономиката за 2018 г. в община Георги Дамяново	56
Фигура 35. Средногодишна безработица в община Георги Дамяново и по административни нива за периода 2014-2019 г.	57
Фигура 36. Произведена продукция (в хил. лв.) на 1 зает по икономически сектори и общо за общината в периода 2014-2018 г.	58
Фигура 37. Средна годишна брутна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение в община Георги Дамяново и по административни нива за периода 2014-2018 г.	58
Фигура 38. Загуби на вода по водопроводната мрежа в община Георги Дамяново.....	63
Фигура 39. Организационна структура на общинската администрация в Георги Дамяново...	69
Фигура 40. Структура на стратегическата част на ПИРО Георги Дамяново	84
Фигура 41. Приоритетни зони за въздействие	95

СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ

Таблица 1. Населени места в община Георги Дамяново	27
Таблица 2. Място и роля на община Георги Дамяново в областта по избрани показатели	28
Таблица 3. Разположение на обектите на НКЦ по населени места.....	30
Таблица 4. Читалища и техният библиотечен фонд в община Георги Дамяново	32
Таблица 5. Основни характеристики на предприятията от нефинансовия сектор на икономиката в областта за периода 2014-2019 година.....	34
Таблица 6. Динамика и разпределение на предприятията по икономически сектори в община Георги Дамяново за периода 2014-2018 г.	40
Таблица 7. Основни икономически показатели на нефинансовите предприятия по икономически дейности в община Георги Дамяново за 2018 г.....	46
Таблица 8. Състояние на настилната на пътящата, част от републиканската пътна мрежа.....	60
Таблица 9. Инвестиции на ОПУ-Монтана за периода 2014-2019 година в РПУ, в хил. лв.....	60
Таблица 10. Дължина и състояние на пътната настилка на общинските пътища	60
Таблица 11. Защитени територии и зони в община Георги Дамяново	65
Таблица 12. Данни за битовите отпадъци за периода 2015-2018 година	67
Таблица 13. Генерирани количества отпадъци в общината през 2019 г.....	68
Таблица 14. Динамика на служителите в Община Георги Дамяново за периода 2014-2019 година	70
Таблица 15. Брой, стойност и БФП на проектите реализирани в община Георги Дамяново за периода 2007-2020 г.	71
Таблица 16. Взаимовръзки между заключенията от Анализа на районите и ПИРО.....	74
Таблица 17. Мерки за ограничаване и адаптация към изменението на климата	101
Таблица 18. Индикативна финансова таблица за периода 2021-2027 г., в хил. лв.....	110

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

АНКПР	Актуализирана национална концепция за пространствено развитие
БВП	Брутен вътрешен продукт
ВЕИ	Възобновяеми енергийни източници
ДБТ	Дирекция бюро по труда
ДВ	Държавен вестник
ДГ	Детска градина
ДМА	Дълготрайни материални активи
ЗРР	Закон за регионалното развитие
ЗТ	Закон за туризма
ИСУН	Информационна система за управление и наблюдение
ИТИ	Интегрирани териториални инвестиции
ИТСР	Интегрирана териториална стратегия за развитие
МРРБ	Министерство на регионалното развитие и благоустройството
НКРПР	Национална концепция за регионално и пространствено развитие
НПР	Национална програма за развитие
НСИ	Национален статистически институт
НСРР	Национална стратегия за регионално развитие
ООН	Организация на обединените нации
ОПР	Общински план за развитие
ОПУ	Областно пътно управление
ОУП	Общ устройствен план
ПГ	Професионална гимназия
ПИРО	План за интегрирано развитие на община
ППЗРР	Правилник за прилагане на Закона за регионалното развитие
ПРСР	Програма за развитие на селските райони
ПСОВ	Пречиствателна станция за отпадни води
ПЧИ	Преки чуждестранни инвестиции
РДМА	Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи
РИОСВ	Регионална инспекция по околната среда и водите
ЦУР	Цели за устойчиво развитие
СЗР	Северозападен регион
NUTS	Nomenclature des Unités territoriales statistiques (Номенклатура на териториалните единици за статистически цели)

1. ВЪВЕДЕНИЕ

1.1. СЪЩНОСТ НА ПЛАНА ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА

1.1.1. ОБХВАТ

В своята същност *Планът за интегрирано развитие на община Георги Дамяново (ПИРО) 2021-2027 г.* е основополагащ, стратегически документ и важен инструмент за управлението на общината през следващите седем години. Пространственият обхват на ПИРО включва цялата територия на общината – землищата на село Георги Дамяново и останалите 12 села. Определени са зони за прилагане на интегриран подход за удовлетворяване на идентифицираните нужди и за подкрепа на потенциалите за развитие и на възможностите за коопериране със съседни общини. Планът за интегрирано развитие на общината е със средносрочно действие, като времето за неговото изпълнение съвпада със следващия програмен период на ЕС до края на 2027 година.

ПИРО като част от системата от стратегически документи интегрира регионалното и пространственото развитие и служи за определяне на актуалните проблеми, нуждите и потенциалите за развитие на районите, общините и населените места, които се отчитат при разработването на инвестиционни програми и финансови инструменти, включително съфинансирани от фондовете на Европейския съюз. В унисон с тях е и планирането и изпълнението на интегрирани подходи за териториално и градско развитие и на местни инициативи, допринасящи за постигане на националните цели и приоритетите за регионално и местно развитие.

В спецификата на общината се съдържат аргументите за очертаване на нейната визия за развитие до края на програмния период. Тези аргументи произтичат от комплексните анализи на природните дадености, историята и мястото на общината в регионален и национален план от гледна точка на нейното икономическо, социално, екологично, културно и управленско ниво на развитие; наличните потенциали и съществуващите проблеми и предизвикателства. Последователността на проучванията, направените анализи и изводи в процеса на работата по плана са основната предпоставка за формулиране на аргументирана стратегическа част и като краен продукт една конкретна програма за действие.

1.1.2. ЦЕЛ И ЗАДАЧИ

Цел

Основната цел на Плана за интегрирано развитие на община Георги Дамяново е да предложи обща рамка и последователност от конкретни действия за устойчиво и интегрирано развитие на местно ниво, обединени в конкретна програма за действие. Общинският план на Георги Дамяново е оперативен документ, обединяващ целите и начините за тяхното постигане, при задължително съответствие с Интегрираната териториална стратегия за развитие на Северозападния район от ниво 2 и действащия общ устройствен план на общината.

По същество планът се разработва и прилага в общия контекст на актуалната законодателна и стратегическа рамка на регионалното развитие в България и Европа, като изявява местната специфика и предлага аргументирани решения за социалните, икономическите, екологичните, културните и управленските предизвикателства по пътя към устойчивото развитие на общината. Тези решения очертават общата рамка и последователност от конкретни действия за устойчиво и интегрирано развитие на местно ниво.

Задачи

За успешното постигане на основната цел е необходимо да бъдат решени следните задачи:

- **комплексно управление на процеса по разработването на ПИРО**, включително разпределение на дейностите във времето и на отговорностите между отделните експерти, коректна комуникация с Възложителя и всички заинтересовани страни;
- предварително извеждане на ясна и последователна методология за **разработването на ПИРО**;
- **определяне на структура на ПИРО**, отчитаща разпоредбите в системата от документи за стратегическо планиране на регионалното и пространственото развитие, която обхваща Методически указания за разработване и прилагане на:
 - Интегрираните териториални стратегии за развитие на регионите за планиране от ниво 2;
 - Плановете за интегрирано развитие на община.
- **информационно обезпечаване**, чрез събиране, обработка и синтез на данни от разнообразни и точни източници на информация;
- **проучване на основните законодателни и стратегически документи** и извеждането на изводи от тях;
- **извършване на комплексен анализ** на съвременната ситуация в общината;
- **извеждане на обобщена оценка за проблемите и потенциалите в общината**, заедно със синтезен SWOT анализ;
- приложение на подход за **формулиране на изпълними стратегически предложения**;
- **очертване на визия за развитие и формулиране на цели, приоритетни направления и съпътстващите ги мерки**;
- разработване на поредица от **инструменти за реализацията на плана**;
- успоредни **публични дискусии и анкетни проучвания**, ориентирани към различни целеви групи и представляващи основно средство за генериране на идеи.

1.2. ПРЕДПОСТАВКИ ЗА РАЗРАБОТВАНЕ НА ПЛАНА ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ

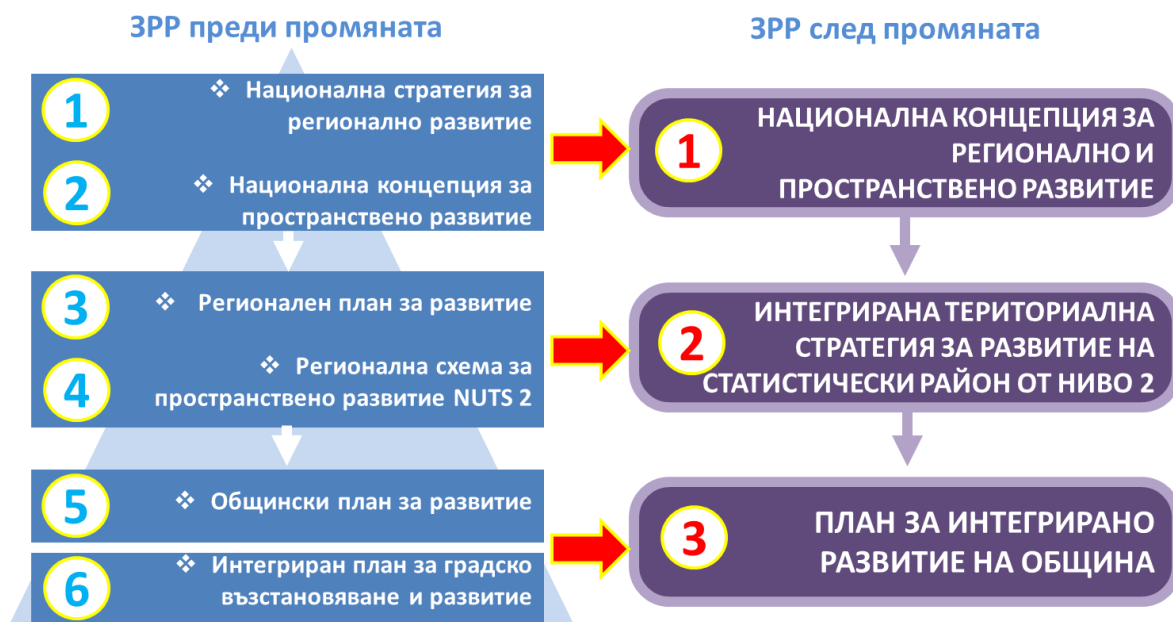
Планът за интегрирано развитие на община Георги Дамяново е със срок на действие 7 години. Той е съобразен с нормативните документи, свързани с местното самоуправление, териториалното устройство, опазването на околната среда, кадастъра и имотния регистър за територията на общината и в съответствие с целите на кохезионната политика на Европейския съюз за периода 2021-2027 г. – „Европа по-близо до гражданите чрез насърчване на устойчивото и интегрирано развитие на градските, селските и крайбрежните райони и на местните инициативи“. В него са определени средносрочните цели и приоритети за устойчиво развитие на общината и връзките ѝ с други общини. Осигурена е пространствена, времева и фактическа координация и интеграция на различни политики и планови ресурси за постигане на дефинираните цели за трайно подобряване на икономическото, социалното и екологичното състояние на общинската територия.

1.2.1. ЗАКОНОДАТЕЛНА РАМКА

Закон за регионалното развитие

Изготвянето на плановете за интегрирано развитие на общини (ПИРО) е регламентирано в Закона за регионалното развитие с неговата редакция от март 2020 година (*изм. и доп. ДВ. бр.21 от 13 Март 2020 г.*), както и правилника за неговото прилагане. В новия програмен период 2021-2027 г. ПИРО обединяват в рамките на един стратегически документ елементите на общинските планове за развитие (ОПР) и интегрираните планове за градско възстановяване и развитие (ИПГВР), които се изготвяха в периода 2014-2020 г.

Фигура 1. Разлики в системата от документи за стратегическо планиране след изменението на ЗРР за новия програмен период



Източник: ЗРР, Авторски колектив, ПИРО Георги Дамяново, 2021

Съгласно ЗРР плановете за интегрирано развитие на община са част от системата от документи за стратегическо планиране на регионалното и пространственото развитие. Те са в йерархична съподчиненост на документите от по-горните нива – интегрирани териториални стратегии за развитие на регионите за планиране от ниво 2 и актуализираната Национална концепция за регионално и пространствено развитие. Изготвят се с хоризонт от 7 години и очертават средносрочните цели и приоритети за устойчиво развитие на общината в съответствие с интегрираната териториална стратегия за развитие на региона за планиране от ниво 2 и общия устройствен план на общината (чл. 13. ЗРР). В този смисъл ПИРО следва да отчете и предвижданията на общия устройствен план на общината, ако такъв е изготвен към момента на разработването му или двата документа да се изготвят паралелно, ако е възможно.

Към момента на изготвяне на ПИРО Георги Дамяново, Общината е приела ОУПО и настоящият документ взема под внимание приложими предвиждания в него. По този начин се постига синергия между двата документа.

ПИРО се приема от общинския съвет по предложение на кмета на общината, според чл. 13, ал. 4 от ЗРР.

Закон за туризма

Изменението на Закона за туризма от 2020 г. (ДВ, бр. 17, 2020) изисква в програмата за реализация на плановете за интегрирано развитие на общините да се включва самостоятелен раздел, който съдържа общинската програма за развитие на туризма (чл. 11 от ЗТ). Тя следва да е в съответствие с приоритетите на областната стратегия за развитие на туризма и Национална стратегия за устойчиво развитие на туризма и стратегиите за развитие на отделни видове туризъм.

Следва да се подчертае, че стратегията на областно ниво не е изготвена и приета, което поставя пред трудности местната администрация при изготвяне на програма за развитието на туризма, която да е в „съответствие с приоритетите на областната стратегия“. Към момента на изготвяне на ПИРО няма изготвена Програма за развитието на туризма в общината, като такава се планира да бъде изготвена през 2021 г. При приемането ѝ, допълнителните мерки и проекти, ще бъдат включени в ПИРО с неговата последваща актуализация.

Според ЗТ е регламентирано още, че „в случаите, когато на територията на общината е разположен национален курорт по чл. 56а, общинският съвет е длъжен да планира разходи за подобряване на предлаганите туристически дейности, общински обекти, услуги и продукти в националния курорт“. Това има пряко отражение върху Програмата за реализация на плана. **В рамките на община Георги Дамяново не е разположен курорт от национално значение.**

Други закони, имащи отношение към разработването и реализацията на ПИРО

При изготвянето на ПИРО са взети предвид и редица закони, които имат пряко влияние върху управлението на територията и нейното финансиране. По-важните от тях са: Закон за административно-териториалното устройство на Р България; Закон за местното самоуправление и местната администрация; Закон за достъпа до обществена информация; Закон за общинската собственост; Закона за публичните финанси; Закон за местни данъци и такси; Закон за водите; Закон за горите; Закон за концесиите.

Освен изброените закони има и други специализирани административни актове, които определят дейността на общините в различни сектори и от които произтичат конкретни права и задължения на общинска администрация. Тук следва да се добавят Международните конвенции, ратифицирани от правителството на Р България, с които е свързана работата в конкретен сектор например права на човека, културно наследство и др.

1.2.2. СТРАТЕГИЧЕСКА РАМКА

Действащото законодателство задължително изисква осигуряването на съгласуваност на ПИРО с основните стратегически документи на европейско, национално и областно ниво. По-важните от тях са представени в настоящата точка.

Глобални цели на устойчивото развитие (ООН)/ Трансформиране на нашия свят: Дневен ред 2030 за устойчиво развитие



Всички 17 цели са свързани помежду си и имат срок за тяхното постигане до 2030 г.

Те са насочени към преодоляване на глобалните предизвикателства, пред които сме изправени. Новите цели предвиждат изкореняването на крайната бедност във всичките ѝ форми, ликвидирането на глада и помощ за устойчивото развитие на селското стопанство, поощряване на здравословния начин на живот и съдействието за благополучието на всички хора, осигуряването на всеобщо и качествено образование, рационална употреба на водните ресурси, всеобщ достъп до екологично чиста енергетика и др. За постигането на целите ще трябва да бъдат изпълнени общо 169 производни задачи в областта на социално-икономическото развитие. Напредъкът по изпълнението на плана ще се обсъжда четири пъти годишно на форум на високо равнище под егидата на Общото събрание.

Документ за размисъл „Към устойчива Европа до 2030 г.“

Този документ замества действащата до сега Стратегия „Европа 2020“, като интерпретира отношението на страните от ЕС към глобалния Дневен ред 2030 за устойчиво развитие. В Европа е направено много - приоритетите за устойчиво развитие са включени в основни хоризонтални програми, както и в секторните политики и инициативи. ЕС е сред водещите сили за приемането на Програмата на ООН относно устойчивото развитие до 2030 г. и нейните цели за устойчиво развитие (ЦУР). Показателите на Съюза и неговите държави членки по отношение на ЦУР са сред най-добрите в света. За да постигнем целите до 2030 г. е необходимо всички страни да съблюдават тези цели в цялостната система на стратегическото и програмно планиране от националното ниво, през регионалните планове до плановите за интегрирано общинско развитие. ПИРО Георги Дамяново е структуриран и целенасочен в рамките на документа „Към устойчива Европа до 2030 г.“



ПО-ИНТЕЛИГЕНТНА ЕВРОПА чрез иновации, цифровизация, икономическа трансформация и подкрепа за малките и средните предприятия;

ПО-ЕКОЛОГОСЪОБРАЗНА НИСКОВЪГЛЕРОДНА ЕВРОПА, прилагаща Парижкото споразумение и инвестираща в енергиен преход, възобновяеми източници и борбата с изменението на климата;

ПО-СВЪРЗАНА ЕВРОПА със стратегически транспортни и цифрови мрежи;

ПО-СОЦИАЛНА ЕВРОПА, прилагаща Европейския стълб на социалните права и подкрепяща качествените работни места, образованието, уменията, социалното приобщаване и равния достъп до здравни грижи;

ЕВРОПА ПО-БЛИЗО ДО ГРАЖДАНИТЕ чрез подкрепа за местно инициирани стратегии за развитие и устойчиво градско развитие в целия ЕС.

Програма за развитие: България 2030

Националната програма за развитие „България 2030“ е програмен документ, поставящ рамката и насоките за подготовка на останалите стратегически документи в страната. С тази програма се адаптират приоритетите на документа „Към устойчива Европа до 2030 г.“ към нашата национална специфика в границите на България. Документът определя **три стратегически цели: ускорено икономическо развитие, демографски подем и намаляване на неравенствата**, за реализирането на които са предвидени целенасочени политики и интервенции, групирани в пет взаимосвързани и интегрирани оси на развитие – **Иновативна и интелигентна България; Зелена и устойчива България; Свързана и интегрирана България; Отзивчива и справедлива България; Духовна и жизнена България**. За постигането на стратегическите цели са дефинирани 13 национални приоритета, като с решението на правителството са определени водещите ведомства по отделните приоритети.

Националната стратегия за регионално развитие 2012-2022 г.

Въпреки че времето на действие на този документ е ограничено до 2022 г., Националната стратегия за регионално развитие се фокусира върху балансираното, равнопоставено и устойчиво развитие на регионите в България през периода до 2022 г. и очертава начините и средствата за намаляване на неравенствата между отделните региони, области и общини в страната. Стремешът за постигането на баланс продължава общата Кохезионна политика на ЕС на национално ниво. НСРР е интегрирана стратегия за развитие, осигуряваща координация между управлението на различните сектори и условия за реализация на НПР БГ 2030.

Фокусът на стратегията е постигането на полицентрично, балансирано и устойчиво развитие на регионите в България. От друга страна тя осигурява координация между отделните секторни политики и стратегически документи на национално ниво и подпомага тяхното синхронизиране на по-ниските нива на планиране (NUTS 1, NUTS 2 и NUTS 3).

Целите и приоритетите на НСРР подчертават значението на малкия и среден бизнес, формирането на устойчиви туристически дейности и подобряването на социалната и техническата инфраструктура при съхраняване на природното и културно наследство.

Актуализирана национална концепция за регионално и пространствено развитие 2013-2025

Устройството и управлението на националната територия до 2025 година се регламентира от Национална концепция за регионално и пространствено развитие, която е актуализирана през 2019 г. и с нея се полагат основите за програма „Развитие на регионите“ 2021-2027 г.

Актуализираната НКПР 2013-2025 г. съдържа средносрочни и дългосрочни насоки за устройственото планиране и опазването на териториалните ресурси. Тя осигурява и подходяща основа за териториална насоченост и израз на секторните политики и стратегии, като се подчертава, че желаният модел за умерен полицентризъм (поддържане на мрежа от равномерно разпръснати градове, които са предпоставка за по-балансирано развитие и съживяване на селските и периферните райони) все още е на дневен ред.

Актуализирания документ има няколко много важни нови елемента: отразени са новите насоки в европейската кохезионна политика и политиката за пространствено развитие; стратегическата ѝ част интегрира в още по-силна степен регионалното планиране с пространственото такова; и идентифицира конкретни територии със специфични характеристики, потребности и потенциали.

В този модел Георги Дамяново е определен като населено място от 5-то ниво (център със значение само за общината).

Механизъмът за възстановяване и устойчивост е част от елемента „Следващо поколение ЕС“ (2021-2024 г.) от Плана за възстановяване на Европа

След заседание на Европейския съвет на 17-21 юли 2020 г. размерът на средствата в рамките на Механизма е установен на 672,5 млрд. евро, от които безвъзмездни средства на обща стойност 312,5 млрд. евро и възможност за достъп до заеман ресурс от 360 млрд. евро. Механизмът предвижда пряко управление от Европейската комисия и 100% финансиране на грантовете без необходимост от съфинансиране с национален ресурс.

Критериите за разпределение между държавите членки за 70% от безвъзмездните средства вземат предвид населението, реципрочната стойност на нейния БВП на глава от населението и средното равнище на безработица през последните 5 години (2015-2019 г.) в сравнение със средното равнище за ЕС. За останалите 30% показателят за безработицата за периода 2015-2019 г. ще бъде заменен във формулата с наблюдаваната загуба на реален БВП през 2020 г. и наблюдаваната кумулативна загуба на реален БВП за периода 2020-2021 г., която ще бъде изчислена до 30 юни 2022 г. Максималният размер на заемите за всяка държава членка няма да надвишава 6,8 % от нейния БНД.

Финансовият пакет, от който България може да се възползва, възлиза на около 6,217 млрд. евро грантове и 4,549 млрд. евро заеми.

За целите на програмиране на средствата държавите членки изготвят Национални планове за възстановяване и устойчивост като приложение към своите Национални програми за реформи. Проектът на регламент за създаване на Механизма предвижда датата 30 април 2021 г. като краен срок за официално подаване на Националния план за възстановяване и

устойчивост пред ЕК. Държавите членки могат да подадат проект на план след 15 октомври 2020 г. за предварителни консултации на текста с Комисията. Плановете се преразглеждат и адаптират, при необходимост, през 2022 г., така че да се вземе предвид окончателното разпределение на средствата за 2023 г.

Национален план за възстановяване и устойчивост

Основната цел на Плана за възстановяване и устойчивост е да способства икономическото и социално възстановяване от кризата, породена от COVID-19 пандемията. В преследването на тази цел са групирани набор от мерки и реформи, които да имат съществен принос към възстановяването на потенциала за растеж на икономиката и да го развият, като осигурят устойчивост на негативни външни въздействия. Това ще позволи в дългосрочен план постигането на стратегическата цел за конвергенция на икономиката и доходите до средноевропейските. Същевременно, Планът полага основите за зелена и цифрова трансформация на икономиката, в контекста на амбициозните цели на Зелената сделка.

ЕК насърчава държавите членки да включат в своите планове за инвестиции и реформи следните водещи области:

- **Ускоряване** – приоритетен подход към ориентираните към бъдещето чисти технологии и ускоряване на разработването и използването на ВЕИ.
- **Санитарие** – Подобряване на енергийната ефективност на обществените и частните сгради.
- **Зареждане и презареждане** – Насърчаване на ориентираните към бъдещето чисти технологии, за да се ускори използването на устойчив, достъпен и интелигентен транспорт, на станции за зареждане и презареждане и разширяване на обществения транспорт.
- **Свързване** – Скорошно въвеждане на бързи широколентови услуги за всички региони и домакинства, включително влакнестооптични и 5G мрежи.
- **Модернизиране** – Цифровизацията на публичната администрация и на услугите, включително на съдебната система и здравеопазването.
- **Разрастване** – Увеличаването на капацитета на европейските промишлени данни в облак и разработването на най-мощните, авангардни и устойчиви процесори.
- **Преквалификация и повишаване на квалификацията** – Адаптирането на образователните системи, за да подкрепят цифровите умения, образованието и професионалното обучение за всички възрасти.

Интегрирана териториална стратегия за развитие на Северозападен регион за периода 2021-2027 (ИТСР)

Интегрираната териториална стратегия за развитие на Северозападния регион от ниво 2 е стратегически планов документ, определящ общата политическа, пространствена, икономическа и тематична рамка за развитието на региона в годините на новия програмен период 2021-2027. Тя е разработена в съответствие с Националната концепция за регионално и пространствено развитие за периода 2013-2025 г. (Актуализация 2019 г.) и отчита предвижданията на секторните стратегии на регионално ниво в областта на икономическото развитие, здравеопазването, образованието, науката, социалните услуги, транспорта, водния сектор, енергетиката, широколентовите комуникации, туризма и околната среда. Предложените целенасочени действия са фокусирани върху увеличаване на конкурентните предимства на региона и догонване на средните показатели на региона с тези на водещите в

национален мащаб ЮЗР и ЮЦР, преодоляване на вътрешнорегионалните различия в социалната, икономическата и техническата инфраструктура, съхранение и развитието на човешкия фактор, основен капитал в територията на региона.

1.3. ОТГОВОРНОСТИ НА ИНСТИТУЦИИТЕ И ПАРТНЬОРИТЕ ЗА РАЗРАБОТВАНЕТО И ПРИЕМАНЕТО НА ПИРО

Общи изисквания към подготовката, съгласуването и приемането на ПИРО

Съгласно ЗРР и Правилника за неговото прилагане няколко са основните актьори в процеса на подготовка, съгласуване и приемане на ПИРО – кметът на общината, общински съвет, заинтересованите органи и организации, с икономическите и социалните партньори, както и с физически лица и представители на юридически лица, имащи отношение към развитието на общината.

Функцията на организатор при изготвянето и съгласуването има кметът на общината, който осъществява координация и контрол по процесите. Съгласно Методическите указания с негова заповед се сформира работна група по подготовка, изготвяне и одобрение на ПИРО. В нея следва да са представени възможно най-много представители на заинтересованите страни в общината. Останалите заинтересовани лица трябва да има постоянен достъп до информация за процеса и възможност за даване на становища и предложения при изготвянето на ПИРО, а в последствие и при неговата реализация.

Със заповед на кмета изготвянето на ПИРО се възлага на външен изпълнител (при спазване изискванията на ЗОП) или със собствен капацитет. Кметът е този, който, чрез заповед, организира и публично обсъждане на проекта на ПИРО и на ЕО по реда на чл. 20 от Наредбата за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми в случаите, в които такава оценка е била изискана.

Общинският съвет е органът, който приема ПИРО на общината и контролира осигуряването на съответствие на общия устройствен план с плана за интегрирано развитие.

Заинтересованите лица имат право да дават аргументирани предложения при изготвянето на ПИРО и да получават информация при поискването ѝ.

Одобреният план за интегрирано развитие на община се представя от кмета на общината пред съответния областен съвет за развитие в срок до три месеца от неговото приемане от съответния общински съвет. ПИРО и решението на общинския съвет за неговото приемане се публикуват на страницата на общината в интернет, както и на портала за обществени консултации на Министерския съвет.

Изменение и актуализация на ПИРО

Изменение и актуализация на плана се допуска при условията, посочени в ППЗРР, в т.ч.:

- при съществени промени на икономическите и социалните условия в общината;
- в резултат на промени в свързаното национално законодателство или в законодателството на ЕС;
- при съществени промени в национални или секторни стратегии, концепции и програми, влияещи върху изпълнението на плана;
- **при приемане или изменение на бюджета на общината и утвърждаване на индикативните разчети за средствата от Европейския съюз се актуализира и програмата за реализиране на плана.**

Същевременно, актуализация на програмата за реализация на плана може да бъде извършвана периодично въз основа на изводите и препоръките в годишните доклади за наблюдение с цел осигуряване на ефективност и ефикасност при изпълнението му и постигане на целите и приоритетите за развитие. Периодичната актуализация на програмата за реализация и приложенията към нея се извършва с цел включване на нови мерки, дейности, проекти или източници на финансиране. Така например, в случай на възникнала възможност за включването на допълнителни ресурси – средства от оперативните програми за периода 2021-2027 г. или от други национални или донорски проекти и програми, при актуализацията на програмата за реализация могат да бъдат идентифицирани допълнителни проектни идеи, които да бъдат финансирани с допълнителните ресурси. Допълнителни мерки, дейности и проекти/проектни идеи се включват в програмата или приложенията към нея само чрез обосновка на приноса им към постигането на целите и приоритетите на плана при спазване на принципа на интегриран подход.

Изготвеният актуализиран ПИРО се приема при условията и по реда за изработване и приемане на плана.

Наблюдение и оценка на ПИРО

Наблюдението на плана се осъществява в съответствие с разпоредбите на ППЗРР. Кметът на общината организира наблюдението на изпълнението на ПИРО чрез разработване на годишен доклад за всяка година от действието на плана. Съгласно изискванията на ЗРР, за изпълнението на всеки ПИРО се извършва последваща оценка не по-късно от една година след изтичането на периода на неговото действие. Последващата оценка включва:

1. оценка на степента на постигане целите и устойчивостта на резултатите;
2. оценка на общото въздействие;
3. оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси;
4. изводи и препоръки относно провеждането на политиката за регионално и местно развитие.

Според чл. 33 от ЗРР в средата на периода на действие на ПИРО се изготвя и междинна оценка, която включва следните елементи:

1. оценка на първоначалните резултати от изпълнението;
2. оценка на степента на постигане на съответните цели;
3. оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси;
4. изводи и препоръки за изпълнението на съответния документ.

1.4. СТРУКТУРА НА ПЛАНА ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ГЕОРГИ ДАМЯНОВО

Структурата на плана за интегрирано развитие на община Георги Дамяново е изцяло съобразена с разпоредбите на чл. 13 от ЗРР и методическите указания за разработване и прилагане на ПИРО 2021-2027 г., публикувани от МРРБ. Тя е изцяло в синхрон с най-добрите практики на стратегическото планиране на териториите.

Структурата на плана следва използвания методически подход при изготвянето му. Документът започва с представянето на резултатите от проведените социално-икономически и пространствени **анализи** на територията, които представят ситуацията в общината и

очертават тенденциите в развитието ѝ до 2027 г. След това продължава с **оценка и изводи** от аналитичната част. На тяхна база е **формулирана визия** и са отправени **стратегически предложения** (цели и приоритети за развитие на общината). Накрая са разписани основните **инструменти** за успешната реализация, включително наблюдението и оценката на плана. Неразделна част от документа са съпътстващите го **приложения**, изготвени в процеса на неговото разработване.

Избраният подход обуславя основните точки (съдържание на плана), които са както следва:

- Териториален обхват и анализ на икономическото, социалното и екологичното състояние, нуждите и потенциалите за развитие на община Георги Дамяново
- Описание на взаимовръзките на анализа с резултатите от проведения хоризонтален социално-икономически анализ на районите на национално ниво
- Връзка на общината със съседните територии, които имат потенциал да влияят върху развитието ѝ
- Синтезен SWOT анализ
- Цели и приоритети за развитие за периода 2021-2027
- Описание на комуникационната стратегия, на партньорите и заинтересованите страни и формите на участие в подготовката и изпълнението на ПИРО при спазване на принципите за партньорство и осигуряване на информация и публичност
- Определяне на приоритетни зони за въздействие
- Програма за реализация на ПИРО и описание на интегрирания подход за развитие
- Мерки за ограничаване изменението на климата и мерки за адаптиране към климатичните промени и за намаляване на риска от бедствия
- Необходими действия и индикатори за наблюдение и оценка на ПИРО
- Индикативна финансова таблица
- Приложения

1.4.1. ТЕРИТОРИАЛЕН ОБХВАТ И АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО, СОЦИАЛНОТО И ЕКОЛОГИЧНОТО СЪСТОЯНИЕ, НУЖДТЕ И ПОТЕНЦИАЛИТЕ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ГЕОРГИ ДАМЯНОВО

Анализът на икономическото, социалното и екологичното състояние, на нуждите и потенциалите за развитие е изготвен за територията на цялата община. Подробното описание на отделните аспекти от общинското развитие завършва с обобщени изводи, комбинация от проблеми и потенциали. Идентифицираните проблеми и потенциали са основа за извеждането на синтезен SWOT анализ, чиято цел е да открие най-важните моменти в историческото и съвременното развитие на общината. Обобщени са положителните и отрицателните характеристики в рамките на община Георги Дамяново и прилежащия ѝ пространствен контекст – тенденциите на регионално, национално и европейско ниво.

Анализът поставя акцент върху географската, историческата и културната характеристика, проследени са закономерностите във функционално-пространственото развитие, социалното, икономическото и екологичното състояние в границите на община Георги Дамяново. Подробно проучена е транспортната система, количествените и качествените измерения на електроснабдителната, водоснабдителната и канализационната

системи. Административният капацитет на общината е представен като единство на възможности и ограничения за приложение на политики и изпълнение на проекти при взаимодействие между община Георги Дамяново, неправителствения сектор и бизнеса.

Аналитичната част включва още описание на взаимовръзките на резултатите проведения хоризонтален социално-икономически анализ на районите на национално ниво. В табличен вид са открити взаимовръзките между двата анализа – на местно и на регионално ниво, позволяващи бързото им сравнение и показващи доколко община Георги Дамяново се развива с темпото на региона.

На последно място, но не по важност е представена връзката на община Георги Дамяново със съседните територии, които имат потенциал да оказват влияние върху местното развитие. Акцент в тази част са възможните общи проекти, които имат надобщинско ниво.

Изброените аспекти покриват разнообразието на общинското развитие и напълно съответстват на Методическите указания за разработване и прилагане на Планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г.

Разработването на анализа се базира на официална статистическа информация, становища от институции и стратегически документи в общината и региона, заедно с изводите от проведените публични дискусии и целеви анкети.

1.4.2. СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ, ПРИОРИТЕТИ И МЕРКИ ЗА РАЗВИТИЕ ЗА ПЕРИОДА 2021-2027 Г.

Стратегическите предложения обхващат очертаването на визия за развитие до края на плановия период, формулирането на цели, приоритетни направления и мерките към тях. Основно предизвикателство е формулирането на аргументирани, изпълними и съответстващи на местните ресурси и специфика предложения. Използването на интегриран подход за планиране на регионалното и пространственото развитие изисква целите и приоритетите да бъдат съгласувани и да предвиждат взаимодействието с факторите, условията и потенциала за специфичното развитие на общината, мрежата от населени места и отделните сектори (индустрия, транспорт, екологична инфраструктура, туризъм, аграрни дейности и др.), залегнали в устройствените планове за развитие на територията. Към подхода се присъединяват и проследените обществени потребности и препоръки, заедно с насоките на стратегическите документи от по-високо ниво. Разгледаните аспекти са използвани за синтезирането на ключови теми. По този начин се постига синергичен ефект между резултатите на отделните приоритетни направления, като за осъществяването на дадена цел допринасят повече от един приоритет.

1.4.3. ОПИСАНИЕ НА КОМУНИКАЦИОННАТА СТРАТЕГИЯ, НА ПАРТНЬОРИТЕ И ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ И ФОРМИТЕ НА УЧАСТИЕ В ПОДГОТОВКАТА И ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПИРО ПРИ СПАЗВАНЕ НА ПРИНЦИПИТЕ ЗА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ

Важен фактор при разработването на ПИРО е да се осигури прилагането на принципа за партньорство и сътрудничество.

В тази част от ПИРО се описва цялостния процес по разработването му – от определянето на заинтересованите страни и ангажирането им до създаването на активна комуникационна среда, в която да се обменят идеи и опит между хората.

Приложиха се и се предвиждат подходящите средства за споделяне на информация, представяне на ПИРО и съвместно действие между община Георги Дамяново, кметовете на селата, културните институции, неправителствения сектор, представителите на бизнеса и експертния екип. Положителните контакти и комуникация, формирани по време на разработването на плана, следва да бъдат съхранени и продължени през следващите седем години.

1.4.4. ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ЗОНИ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ИНТЕГРИРАН ПОДХОД ЗА УДОВЛЕТВОРЯВАНЕ НА ИДЕНТИФИЦИРАНИТЕ НУЖДИ И ЗА ПОДКРЕПА НА ПОТЕНЦИАЛИТЕ ЗА РАЗВИТИЕ И НА ВЪЗМОЖНОСТИТЕ ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО С ДРУГИ ОБЩИНИ

На база на анализа на силните и слабите страни на общинската територия, както и на потенциалите за развитие са определени приоритетни зони за въздействие на територията на общината, в които основно ще бъде съсредоточено изпълнението на мерките, предвидени в програмата за реализация на плана. Това са пространствено обособени територии с определена характеристика и състояние на физическата среда, социална структура на населението и характер. Те са определени на базата на общи характеристики на определена територия или общи проблеми и потенциали за развитие. Целта на определянето на приоритетни зони за въздействие е постигане на максимален ефект с ограничените ресурси на Общината.

1.4.5. ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ПИРО И ОПИСАНИЕ НА ИНТЕГРИРАНИЯ ПОДХОД

Програмата за реализация на ПИРО има за задача на основата на целите и приоритетите за развитие на общината, залегнали в плана, да осигури вътрешната и външната съгласуваност на факторите на развитието и ресурсите за реализация на плана, като оптимизира възможностите за финансиране, институционална подкрепа и техническа помощ за изпълнение на плана. Програмата за реализация е финалният елемент от структурата на ПИРО и представлява конкретния начин за осъществяване на неговите стратегически предложения. Централно място заема списъкът с проекти, където са изброени, описани и обосновани отделните проекти/инициативи. Извършена е оценка на ориентировъчната им финансова стойност, избрана е управленска структура при реализацията на всеки проект. Включена е възможността за актуализация на Програмата за реализация, като част от цялата система за наблюдение, оценка и актуализация на плана. Основни компоненти на програмата за реализация са:

- Описание на прилагания интегриран подход и предвидените мерки и дейности за реализация на плана – по какъв начин са комбинирани отделните елементи на секторните политики на местно ниво, така че да доведат до постигане на целите, определени в стратегическата част;
- Индикативен списък на важни за общината проекти, които се разработват и изпълняват в рамките на програмата
- Индикативната финансова таблица, която представлява общата финансова оценка на необходимите ресурси за реализация на най-значимите общински проекти. Прогнозираният общ финансов ресурс е разпределен между отделните приоритетни области от стратегията на плана и поетите ангажименти по неговото изпълнение от

страна на всички партньори в местното развитие при водещата роля на органите на местното самоуправление, подпомагани от общинската администрация.

Адекватното планиране на финансовата таблица е предпоставка за успешно и ефикасно управление на финансовите ресурси на общината. За тази цел бъдещите финансови средства са реалистично предвидени на основата на потенциала на община Георги Дамяново да привлича и управлява средства от Оперативните програми. Приложени са методи за оценка и прогнозиране на предполагаемите средства за реализация на проектите, част от различните приоритетни направления.

1.4.6. МЕРКИ ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ ИЗМЕНЕНИЕТО НА КЛИМАТА И МЕРКИ ЗА АДАПТИРАНЕ КЪМ КЛИМАТИЧНИТЕ ПРОМЕНИ И ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА РИСКА ОТ БЕДСТВИЯ

Климатичните фактори – глобалното затопляне, природните бедствия, както и рисковите територии, заемат важно място в разработваните концепции и стратегии за пространствено планиране на държавите в ЕС, върху управлението на водите, земята и природните ценности. Адаптирането на подходите в планирането на регионалното и пространствено развитие към глобалното затопляне на климата ще осигури запазването на екологичния комфорт в урбанизираните територии и намаляването на рисковете от природни бедствия. В тази част от ПИРО Георги Дамяново е описана връзката между идентифицираните в анализите рискове и проблеми, формулираните цели и приоритети в стратегическата част на документа и посочените в програмата за реализация мерки за ограничаване на изменението на климата и за адаптация към вече настъпилите промени. Изпълнението на тези мерки е ресурсно обезпечено и обвързано със система от индикатори, позволяващи оценка на напредъка за периода на действие на плана, както и при извършване на междинна оценка или актуализация.

1.4.7. НЕОБХОДИМИ ДЕЙСТВИЯ И ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ПЛАНА

Индикаторите за наблюдение и оценка са дефинирани съобразно смисъла и съдържанието на стратегическите цели и приоритетните области на стратегията. Системата от индикатори обединява два основни компонента – индикатори за резултат, проследяващи степента на изпълнение на целите, както и индикатори за продукт, измерващи ефектите от изпълнението на мерките в рамките на приоритетните области. Двата вида индикатори са въведени в следствие на предписанията от „Методическите указания за разработване и прилагане на Планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г.“.

Индикаторите са избрани в синхрон с наличната и регулярно поддържана информационна основа в България и наличните в община Георги Дамяново. Така могат да бъдат посочени техни начални, междинни и целеви стойности. Инструментът ще бъде основно средство за изготвяне на годишните доклади за изпълнението на ПИРО, междинната и последващата оценка на плана.

По отношение на наблюдението и оценката на изпълнението на плана е разработена е система за наблюдение, оценка и актуализация, обвързваща функциите на участващите звена и времеви график за действие.

1.5. МЕТОДИ И ПРИНЦИПИ, ИЗПОЛЗВАНИ ПРИ ИЗГОТВЯНЕТО НА ПИРО

Приложеният методически подход и следваните принципи при разработването на плана са в пълно съответствие с нормативните изисквания, целите и приоритетите на социално-икономическото и пространственото развитие на общината, като интегрална част от СЗР. Планът е съобразен със специфичните изисквания за прилагане на нормативните документи, регламентиращи дейностите на местното самоуправление, териториалното устройство и опазването на околната среда. От методологическа гледна точка разработването на плана се основава на „стратегическия подход“, „интегрирания подход“, „териториалния подход“, както и на „ориентирания към резултатите подход“. В рамките на разработването на ПИРО са приложени доказани теоретични постановки и методологически подходи за стратегическо планиране на устойчивото общинско развитие. Проучени и използвани са съвременните практики за подготовка на стратегически документи, изготвянето на комплексни анализи, синтезни оценки и прогнозиране на развитието съобразно наличните обстоятелства. Внимателно е подходено към инструментите за реализация на плана, изградени на основата на прилаганите европейски подходи, но и на реалните опит и умения за управление на проекти в българските общини, включително структурите на местното самоуправление, неправителствения и частния сектор. Подобен начин осигурява внедряването на съвременни идеи, но и способност за тяхната изпълнимост.

Принципи

- **Структурираност.** Плана за интегрирано развитие е съвкупност на смислово, функционално и хронологично свързани елементи. Използван е утвърдения метод за последователно надграждане на първоначален анализ, синтезирани оценки, обоснована стратегия и оперативни инструменти за реализация.
- **Интегрираност.** Изследванията и изводите на ПИРО касаят разнообразните социални, икономически, екологични, културни и управленски проявления на местното развитие.
- **Точност.** Приложените анализи се основават преобладаващо на официална статистическа информация. Използвани са данните от текущата статистика на НСИ, както и други официални източници – ДБТ, ОДЗ „Монтана“, ОПУ и оператори на комунални услуги и др. Същият принцип е използван и при дефинирането на системата от индикатори, с оглед на нейната реална приложимост и резултатност.
- **Публичност.** Активният контакт и обмен на идеи със заинтересованите страни е ръководен принцип във всички дейности от обхвата на ПИРО. Съвместно са проследени характеристиките на общината, идентифицирани са проблемите и потенциалите, формулирани са стратегическите предложения и са положени основите за сътрудничество с оглед на реализацията на ПИРО.

2. ТЕРИТОРИАЛЕН ОБХВАТ И АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО, СОЦИАЛНОТО И ЕКОЛОГИЧНОТО СЪСТОЯНИЕ, НУЖДИТЕ И ПОТЕНЦИАЛИТЕ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ГЕОРГИ ДАМЯНОВО

2.1. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ОБЩИНАТА

2.1.1. ПРИРОДОГЕОГРАФСКА ХАРАКТЕРИСТИКА

Географско местоположение и достъпност

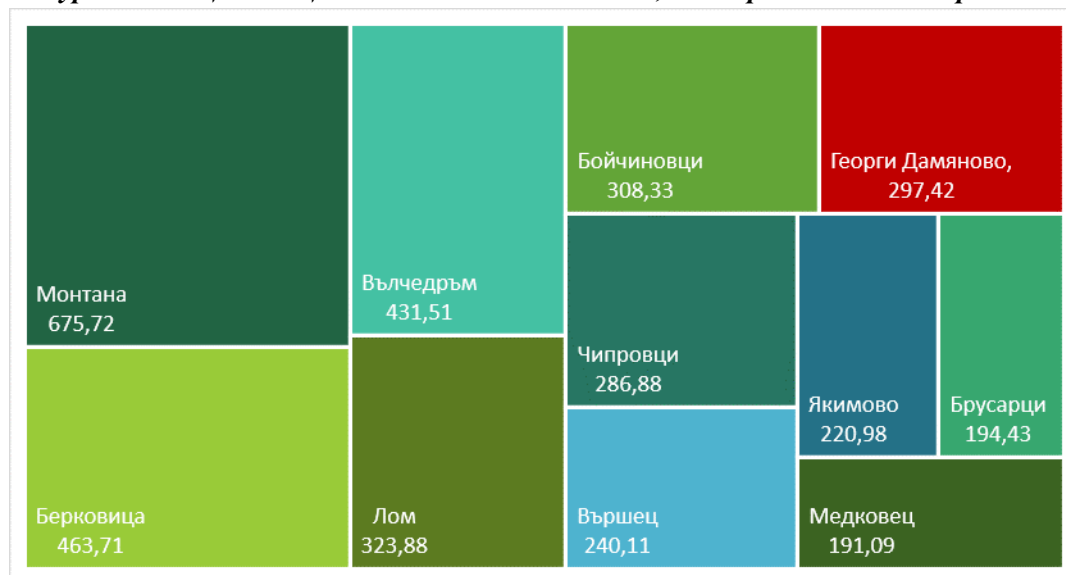
Община Георги Дамяново се намира в Северозападна България (в Северозападния регион за планиране) и е една от съставните общини на област Монтана. Общинският център – село Георги Дамяново – е разположен на около 20 км западно от областния център – гр. Монтана. Отново в източна посока, на около 55 км има връзка и с друг областен град – Враца.

Общините, с които граничи са: Чипровци, Монтана, Берковица (област Монтана), Годеч (Софийска област). На югозапад граничи с Република Сърбия, но няма изградена директна връзка, чрез ГКПП.

Географското ѝ положение, в югозападната част на област Монтана и преминаваща през нея западна граница на страната ни, я определят като периферна община, спрямо националното пространство. Последното е потвърдено и в Социално-икономическия анализ на районите в Р България, както и в Актуализираната концепция за пространствено развитие на България. Въпреки това през територията на община Георги Дамяново преминава важна урбанизационна ос (Главна западна ос „север-юг“), представена от Европейски транспортен коридор №4 (който свързва страните от Централна и Източна Европа с България, Турция и Гърция).

Общата площ на общината е 297,42 кв. км. (8,18% от площта на областта), което я нарежда на седмо място от по площ от всички 11 общини в областта.

Фигура 2. Площ на общините в област Монтана, в квадратни километри.



Източник: по данни на НСИ

Релеф

Релефът на общината е средно и ниско планински, като територията ѝ изцяло попада в пределите на Западна Стара планина и Западния Предбалкан.

Около 90% от територията на общината се заемат от северните склонове две планини, части от Западна Стара планина. На северозапад до границата с община Чипровци, на североизток до долината на река Огоста, на югоизток до долината на река Дългоделска Огоста и седловината Суровичница и на югозапад до границата с Република Сърбия се простират североизточните склонове на Чипровска планина. Районът заключен между река Дългоделска Огоста, границата с община Берковица и държавната граница с Република Сърбия се заема от северните и западните склонове на Берковска планина. От билата на двете планини на североизток се спускат два дълги и тесни рида, между които в дълбока и залесена долина протича река Дългоделска Огоста. В нея отляво, от Чипровска планина и отдясно, от Берковска планина се вливат малки и къси реки и дерета, по които в малки долинни разширения са разположени 9 от 13-те села на общината. На границата с Република Сърбия се издигат най-високите върхове в пределите на общината и на двете планини – връх Копрен (1964 м), на Чипровска планина и връх Сребърна (1931 м.) – на Берковска планина.

Останалите около 10% в северната част на общината се заемат от части на две орографски единици, които структурно принадлежат към Западния Предбалкан. Това са: най-източната част на Широка планина с връх Градище (783 м), разположен северно от село Каменна Рикса и крайната западна част на Веренишкото бърдо – връх Бърдото (652 м), източно от селото.

Минималната височина на община Георги Дамяново е в коритото на река Огоста, източно от село Гаврил Геново – 196 м. н.в.

Климат

Климатичните условия на територията на общината се определят до голяма степен от разнообразната и сложна морфология на релефа. Поради голямата разлика в надморската височина (от 200 м. при р. Огоста до 1964 м. при връх Копрен) на територията на общината се наблюдават два вида климат – умерено-континентален и планински, със средногодишна температура 11,4 градуса. Най-топлият месец е август, а най-студеният – януари, когато броят на мразовитите дни достига 28.

Преобладаващите ветрове през годината са западните и северозападните. Поради особеностите на релефа, често се наблюдават и местни промени в главните посоки на ветровете.

Планинският климат обхваща земите с надморска височина около и над 1000 м., преобладаващата част, от които са разположени в южната част на селищната система. В тази част от територията климатът се отличава със следните особености: по-ниски температури, голяма облачност и валежи, продължителна и устойчива снежна покривка през зимния сезон, ниско атмосферно налягане, висока относителна влажност и силни ветрове. В условията на планинския климат пролетта е по-хладна от есента.

Климатът на община Георги Дамяново оказва силно въздействие върху стопанската дейност и преди всичко върху подбора на селскостопанските култури. Много добре виреят зърнените култури – пшеница, ечемик, овес, царевица и други. Във високите котловинни полета се създават условия за отглеждане на картофи и развитие на животновъдството.

Води

Хидроложката мрежа е представена от басейна на река Дългоделска Огоста и част от басейна на река Огоста. Подземните водни ресурси са 825 л/сек. Определящо значение има р.

Дългоделска Огоста с нейните притоци Слатинска река, р. Копиловска Огоста, Лопушанска река и други по-малки реки и потоци. На територията на общината има изграден микроязовир „Черновка“ с площ 75 дка и обем 457 000 куб. м.

Вододайната зона, попадаща в териториалния обхват на община Георги Дамяново, заема 11,45% от нейната площ – 22,8 хектара.

Теренът се характеризира с особено разнообразни форми на релефа. Склоновете са стръмни и много стръмни. Речната мрежа е много добре развита, от радиален тип. Главни водосбори се явяват реките Делена вода, Слатинска, Копиловска, Трещена и Конярска, които са с постоянен воден отток и комбинирано подхранване (дъждовно-снежно и подземно). Типични за района са скални формации, в които се преразпределят част от повърхностно течащите води.

Почви

На територията на общината са разпространени кафяви горски, сиви горски и алувиално ливадни почви.

Сивите горски почви са развити върху хълмист и нископланински релеф, дълбоко разчленен и изграден от кредни и терциерни седименти. Формирани са при по-влажни умереноконтинентални условия и широколистна растителност. Хумусно им съдържание е между 2 и 5% и са подходящи за отглеждане на лозя, овощия, картофи, ръж и овес.

Кафявите горски почви са разпространени в Стара планина между 1000 и 2000 метра надморска височина. Образуват се при влажен климат и широкото участие на букови, иглолистни и смесени гори. Подходящи са най-вече за отглеждане на ръж и картофи.

От аazonалните почвени типове, на територията на общината, край реките, са разпространени алувиално-ливадните почви. Те са ограничени в ниската част на територията по долинните разширения на река Огоста и нейният приток – река Дългоделска Огоста. Формирани са при постоянно и достатъчно овлажнение и ливадна растителност. Подходящи са отглеждане на всички селскостопански култури, предимно зеленчуци.

Полезни изкопаеми

Общината има известно наличие на рудни и нерудни полезни изкопаеми, но към момента те нямат стопанско значение и не се експлоатират. Експлоатирани в миналото се две кариери за добив на варовик – в района на с. Помеждин и за добив на мрамор – с. Главановци.

В общината има и незначителни запаси от черни (с. Каменна Рикса) и антрацитни (с. Меляне) въглища. Според проучванията към Общия устройствен план на общината районът попада в контурите на зона за бъдещ конкурс за търсене и проучване на находища на нефт и природен газ – блок 1-25 Враца – Запад.

Флора и фауна

Над половината от територията на общината е заета от горска растителност – широколистни и иглолистни гори. На част от площта ѝ се разпростират защитени територии от Националната екологична мрежа НАТУРА 2000 и природни забележителности и защитени местности. Това предопределя богатството на растителни и животински видове на територията на общината.

Най-популярните храстови, полухрастови и тревни съобщества и билки са: малина, къпина черна, червена боровинка, компасна салата, офика, бял равнец, жълт равнец, шипка,

машерка, гълъбови очички, левурда, волски език, балканска пищялка, чувен, обикновен (черен) пелин, ранилист, червен кантарион, жълт кантарион, змийско мляко, синя жлъчка, мразовец, смрадлика, обикновен повет, вълнест напръстник, мразовец, маточина, обикновен риган. От **защитените растителни видове** се срещат: петров кръст, лъскав напръстник, сребрист папур, урумов лопен, старопланинска теменуга, кълбест салеп, горска съсънка, нарцисовата съсънка, стефчова тлъстига, панчичев спореж, червенодръжково шапиче, българско шапиче, веленовскиев дебелец, ковачев зановец, нейчев зановец, грахова глушина, пълзяща телчарка, банатска телчарка, живениче, карпатско крайснежно звънче, планински явор, лудо биле и сръбска рамонда.

На територията на общината са картирани следните **билкови находища**:

- *Primula officinalis* (Лечебна иглика) – среща се в района на селата Дълги дел, Дива Слатина и Копиловци над 700 м н.в.;
- *Scolopendrium vulgare* (Волски език) – среща се в района на село Дълги дел над 700 м н.в.;
- *Rhamnus catharticus* (Зърнастец) – среща се в района на селата Г. Дамяново и Г. Геново;
- *Atropa belladonna* (Лудо биле) – среща се в района на селата Дълги дел, Дива Слатина и Копиловци;
- *Centaureum erythraea* (Червен кантарион) – среща се по ливадите край селата Говежда и Копиловци;
- *Galium odoratum* (Лазаркиня) – среща се в района на селата Дива Слатина и Копиловци, предимно в букови гори.

За животинския свят на община Георги Дамяново е характерно голямо видово разнообразие, обусловено от голямата вертикална зоналност и палеогеографското развитие на страната. Преобладаващи са средноевропейските видове, характерни за широколистния пояс. На територията на община Георги Дамяново се среща голямо разнообразие от представители на животинския свят. Най-често се срещат пепелянка, стенен гущер, лястовица, черен щъркел, гарван гробар, прилеп, белка, язовец, лисица, чакал.

В горските масиви се срещат смок мишкар, горски гущер, синигер, горска сова, пьдпъдъци, кеклици, кълвач, заек, дива свиня, дива котка, вълк.

От защитените бозайници се срещат следните видове: Широкоух прилеп, Европейски вълк, видра, рис, Добружански хомяк, дългокрил прилеп, всички видове нощници, всички видове подковоноси, лалугер, кафява мечка, пъстър пор.

Водните екосистеми се обитават от речен кефал, черна мряна, уклея, каракуда (таранка), клен, сом, скобар, костур, шаран, пъстърва, водна костенурка, видра и др.

2.1.2. НАСЕЛЕНИ МЕСТА

Селищната структура на общината е формирана от равномерна мрежа от населени места. Тя е формирана от 13 населени места, всичките села. В общинския център живее около една пета от населението на общината. Най-голямото населено място е с. Копиловци, което има само 5 души повече от с. Георги Дамяново. Третото по-голямо населено място е с. Говежда, в което живеят 17% от населението. Само една село е с население под 10 човека – Помеждин.

Таблица 1. Населени места в община Георги Дамяново

Населено място	Население към 31.12.2019 г.	Дял от цялото население на общината
Видлица	91	4%
Гаврил Геново	211	10%
Георги Дамяново	415	19%
Главановци	62	3%
Говежда	359	17%
Дива Слатина	79	4%
Дълги дел	156	7%
Еловица	38	2%
Каменна Рикса	109	5%
Копиловци	420	20%
Меляне	148	7%
Помеждин	5	0%
Чемиш	58	3%
Общо	2 151	100%

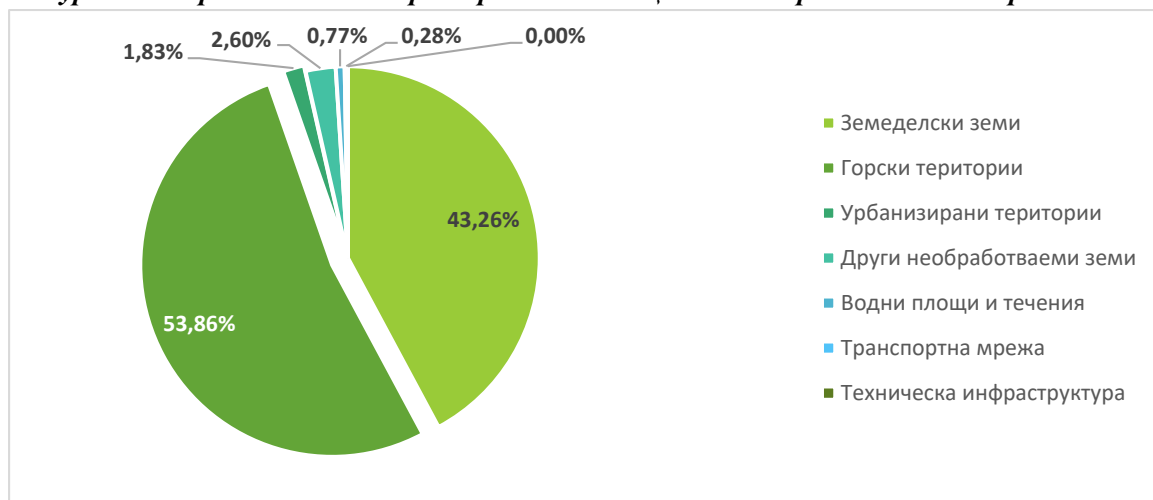
Източник: НСИ

Структура на територията

Общата площ на територията на общината е 297,42 кв. км, като всяко от 13-те населени места разполага със собствено землище. Разпределението на територията според начина ѝ на трайно ползване се дължи най-вече на природно-географските характеристики на общината и големината на населените места.

Най-голяма площ заемат горските територии (53,86%), следвани от земеделските земи (43,26%) и другите необработваеми земи (2,60%). Общата площ на урбанизираните територии, представени от населените места в общината е едва 1,83%.

Фигура 3. Разпределение на територията на общината според начина на трайно ползване



Източник: ОУПО Георги Дамяново

Горските територии са основният поземлен ресурс, с който разполага общината, като делът на горските земи е 43,68%. Земите, залесени с широколистни дървесни видове е 8,5%, а тези с иглолистни видове – 1,58%.

По отношение на собствеността на имотите в общината следва да се подчертае, че почти половината е държавна собственост (публична и частна), с която Общината не може

пряко да се разпорежда. Общинската собственост заема малко повече от една четвърт от територията (26,79%), която е съизмерима с частната собственост – 22,34%. Ниският дял на общинската собственост е пречка пред социално-икономическото развитие на общината, защото е трудно да се провежда устройствена политика без Общината да има възможност да се разпорежда с държавните имоти. Допълнително, администрацията генерира пропуснати ползи от потенциални продажби на общински имоти.

2.1.3. МЯСТО И РОЛЯ НА ОБЩИНА ГЕОРГИ ДАМЯНОВО В ОБЛАСТТА

Приносът на общината към областта е незначителен. Въпреки сравнително голямата си площ общината оказва незначително влияние върху областната икономика. През 2018 г. произведената продукция съставлява едва 0,39% от цялата за област Монтана. Малкият брой жители на общината предопределя и по-малкия брой на регистрираните безработни, но въпреки това коефициентът на безработица е по-висок от този за областта. Положителна характеристика е, че гъстотата на населението е изключително ниска – 7,23 д./кв. км., при 34,94 д./кв. км за област Монтана.

Георги Дамяново е класифицирано в пето ниво в йерархичната система от градове-центрове, определени в АНКПР, от пет възможни, което го поставя в групата на много малките градове и села, които имат значение само за собствената си територия. Общината попада в зоната на „силно стагниращите“ (социални зони) общини в страната, които в периода 2021-2027 г. следва да получат целенасочена подкрепа с мерки, имащи предимно социална насоченост.

Таблица 2. Място и роля на община Георги Дамяново в областта по избрани показатели

Показател	За общината	Дял от областта (%)	Общо за областта
Територия (км ²)	297,42	8,18%	3635
Население (2019 г., НСИ)	2 151	1,69%	127 001
Гъстота на населението (д./км ²)	7,23	-	34,94
Регистрирани в БТ безработни лица към 31.12.2019 (д., НСИ, ДБТ)	92	1,31%	7 033
Коефициент на безработица, 2019 (%)	12,76	-	11,7
Произведена продукция, 2018 (хил. лв.)	6 556	0,39%	1 691 511

Източник: по данни на НСИ, ДБТ – Монтана, собствени изчисления

2.1.4. ИСТОРИЧЕСКО РАЗВИТИЕ И КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО

Историческа характеристика

По земите на Община Георги Дамяново е имало живот от древността. За това свидетелстват археологическите обекти – неолитно селище, антични крепости и сгради, средновековна крепост, останки от рудодобивни дейности и др. Първите находки, доказващи човешко присъствие в най-далечното време на обитаване са от II-ри до V век от новата ера между селата Чемиш и Каменна Рикса, в подножието на Веренишкото бърдо.

В общината са намерени останки от късната желязна епоха, от античността, ранна и късна римска епоха, от Средновековието. Най-много обекти от различните епохи, концентрирани на едно място има на връх Шурданица, над с. Еловица – крепост и останки от ранно желязна, антична и средновековна епохи в местността „Шипоченско кале“.

От римската епоха са разкрити останки от крепости. Следи от Средновековието са открити край с. Говежда – крепост и селище. Още от Аспарухова България тези земи са българска територия. За Второто българско царство е характерно феодалното разделение на земите и честите войни между владетелите. Територията преминава ту под българско, ту под сръбско владение. През XIV век цар Иван Срацимир води обречени на провал войни за запазване на Видинското царство първо с унгарския крал Лайош I Велики, а по-късно с Османската империя, като през 1396 г. окончателно пада под турско владение. По време на Османския период християнското население остава най-многобройно в района и продължава да се занимава с традиционните си дейности. В края на XVII век в северозападния край на България се водят въоръжени конфликти свързани с войната на Високата порта с Австрия, вдига се Чипровското въстание през 1688 г., което бива жестоко потушено, а Лопушанският манастир и селата разрушени и опожарени. През 1850 г. след Видинското въстание се издействат редица права за населението на областта и дори се обсъжда въпросът за автономия на Северозападна България. След Освобождението на България от Османското владичество, населението на общината взема активно участие в балканските и световните войни за запазване границите на България. За това свидетелстват множеството войнишки паметници. Населението на общината е участвало в Септемврийското въстание от 1923 г., което е било жестоко потушено на 5 септември същата година. Събитията от този ден стават причина Антон Страшимиров да напише своето „Кърваво хоро“.

През историята в пространствено отношение населените места са се развивали по структуроопределящи основните направления – течението на р. Дългоделска Огоста и наблизко преминаващия път. Пространствената структура на населените места се е запазила в голяма степен и до наши дни. Част от археологическите находки са в границите на днешните села или в непосредствена близост до тях. Това показва, че структурата на селищната мрежа в общината е устойчива във времето и ефективно използва реалния потенциал за развитие на територията.

Днешните административни граници на общината са от 2003 г., когато се отделя с. Горно Церовене и се присъединява към община Монтана.

Културно наследство и културна инфраструктура

Културното наследство обхваща материалното и нематериално движимо и недвижимо наследство, като съвкупност от културни ценности, които са носители на историческата памет, идентичност и предпоставка за привличане на посетители в общината.

Най-голямата културна ценност в общината е Лопушанският манастир „Св. Йоан Кръстител“ в Георги Дамяново, който е недвижима културна ценност (НКЦ) от национално значение – архитектурно-художествен и художествен паметник. Общият брой на НКЦ на територията на общината е 40 броя (отчитайки препокриването на списъците от НИНКН и НАИМ към БАН). От тях 16 са археологически. Те не са достатъчно проучени и не е известен потенциалът им за включване в местната икономика. От късната желязна епоха има останки от крепост в землището на с. Говежда. От античността са останали общо 7 бр. обекти, всичките крепости, които са на мястото на крепости от Тракийския период. От Средновековието има 2 бр. обекти в землището на с. Говежда и с. Еловица, които са крепости и се припокриват със същия тип обект от античността. Най-голям е броят на античните обекти, което говори за разцвета на района в годините на траките и Римската империя. Там са намерени оръдия на труда, оръжия, монети, битова и строителна керамика. От тях се съди за поминъка в този край – рудодобив и овцевъдство.

Разнообразието от представените чрез обектите исторически епохи е достатъчно условие, след детайлни проучвания, да бъдат определени обекти подходящи за включване в познавателни маршрути и други форми на социализация.

Историческите паметници, свързани историята на общината, са 4. Другият по-голям дял принадлежат на архитектурно-строителните паметници, чиято категория не е уточнена и са предимно жилищни сгради. Те притежават характерния за района архитектурно-художествен облик като начин на градеж на конструкцията и като разпределение – видове помещения и композирането им в едно органично цяло като функция. Сградите имат дървен скелет и плетени стени, за дървени плетени жилища вкопани в земята, над която се издига само техният покрив, полуподземни жилища. В някои села къщите са покрити само със слама или сено, а по-рядко с керемиди или каменни плочи. Характерни са къщите-близнаци в един двор. Собствениците на много от тях не са имали възможност да ги поддържат в добро състояние. Сградите не са в добро състояние.

Фигура 4. Брой и вид на недвижимите културни ценности на територията на общината



Източник: по данни на НИИИИ и НАИМ към БАН

НКЦ са фокусирани върху общинския център – Георги Дамяново, селата Говежда и Копиловци. Отделни археологически обекти има и в селата Дива Слатина, Еловица, Каменна Рикса и Меляне.

По данните, с които се разполага към момента, като обекти с потенциал за бързо включване в икономиката на общината могат да се отбележат Лопушанският манастир и античните крепости и рудни шахти в планината над с. Копиловци, които могат да бъдат тема на екопътека. След допълнителни проучвания интерес ще представляват крепостите и другите обектите от античността, на първо място Шурданица и Шипочене над с. Еловица. Достъпът до тях е лесно осъществим, обслужваща инфраструктура може да се изгради в населените места.

Таблица 3. Разположение на обектите на НКЦ по населени места

Населено място	Обект
Георги Дамяново	<u>Архитектурно-художествен</u> Лопушански манастир с околната среда
	<u>Археологически</u>

Населено място	Обект
	<p>Антична крепост до р. Огоста Селище (неопределен период)</p> <p><u>Исторически</u> Лобно място на септемврийци - м. „Ганкина поляна“ Лобно място на септемврийци – площада Къщата на Георги Дамянов Къщата на Гено Цеков</p>
Говежда	<p><u>Археологически</u> Средновековна крепост - м. „Градище“ Селище в пещера (неопределен период)</p> <p><u>Архитектурно-строителен</u> Къщата на Атанас Янчик Къща на Цено Иванов Джрджински Къща на Рангел Ценов Къща на Първан Каменов Цеков Къща на Любен Русков Къща на Камен Трифонов Балкаковска воденица</p>
Дива Слатина	<p><u>Археологически</u> Крепост (античност)</p>
Еловица	<p><u>Археологически</u> Еловишко/ Шипоченско кале Крепост (Тракийски период, Късна античност)</p>
Каменна Рикса	<p><u>Археологически</u> Крепост (Тракийски период, Римска епоха)</p>
Копиловци	<p><u>Археологически</u> Стара сграда в селото Средновековна крепост вр. Костена чука Стари шахти - вр. Костена чука, м. „Дреняк“ Стари шахти - м. „Рупски дол“ Крепост (Тракийски период, Римска епоха)</p> <p><u>Архитектурно-строителен</u> Къща на Иван Йорданкин Къща на Марко Перичев Къща на Иван Плочин Къща на Ана Костова Кържина Къща на Марко Ногандрин Къщата на Иван Марков Ногандрин Къща на Георги Лилов Кривошин Къща на Илия Хаджиеоргиев Къща на Васил Динкин Ансамбъл Перкини (4 къщи) Старата чешма Чешма - т.нар. „римската“</p> <p><u>Художествен</u> Църква „Св. Архангел Михаил“</p> <p><u>Етнографски</u> Оброк „Св. Панталей“ - м. „Гърстелинци“</p>
Меляне	<p><u>Археологически</u> Селище (неопределен период)</p>

Източник: по данни на НИИКН и НАИМ към БАН

Освен НКЦ паметта и историята на общината носят трите военни паметника (тип „паметна плоча“), които са изградени в селата Георги Дамяново (1 бр.) и Гаврил Геново (2 бр.). Те се поддържат в добро състояние.

Паметната плоча в Георги Дамяново е посветена на загиналите от войните 1912-1913; 1915-1918 от с. Лопушна, с. Меляне и с. Помеждин.

Двата военни паметника в Гаврил Геново са в памет съответно на загиналите за Родината от с. Илица във войните 1912-1918 г. и загиналите за Родината в Балканската война 1912-1913 г.

Културният календар на общината изразява богатите и съхранени традиции на територията на Георги Дамяново. Всяка година се организират мероприятия и чествания на различни паметни дни от българската история. Освен тях в ОУП на община Георги Дамяново е изведен и списък на нематериалното културно наследство на територията на общината, който включва:

- народни занаяти – килимарство в с. Копиловци;
- документално наследство – съхраняват се документални материали от бита, нравите, обичайте и традициите във всички читалища;
- аудио-визуално наследство – документален филм за създателя на лекарството НИВАЛИН – д-р Пасков;
- устна традиция и език - характерен торлашки диалект;
- обичаи, обреди, празненства, ритуали и вярвания – „Изпращане на старокя“ (в с. Говежда); „Кичене на уруглица“ (в с. Дълги дел и с. Меляне); „Пеперуда за дъжд“ и др.

На територията на общината функционират 8 читалища, които са едни от основните културно-просветни средища. В читалищата се създават възможности за съхраняване на културните обичаи и традиции, в тях основно се развива библиотечна дейност и разнообразно любителско творчество – художествена самодейност. Чрез дарения и кандидатстване по проекти служителите в читалищата се стремят да обогатяват книжното богатство и да създават съвременни условия за своите посетители и читатели. Съвременният облик на читалището е от важност за привличането на млади хора и за задържането на интереса им. По този начин те не само ще удовлетворят своята потребност от познания и културно обогатяване, но и ще се превърнат в интегрална част от една широка общност, която изгражда съвременния модерен облик на общината.

Таблица 4. Читалища и техния библиотечен фонд в община Георги Дамяново

Наименование на читалището	Населено място	Библиотечен фонд	Читатели
НЧ „Трудолюбие – 1899“	с. Георги Дамяново	10 870	2 110
НЧ „Кл. Охридски – 1928“	с. Копиловци	10 500	663
НЧ „Пробуда – 1927“	с. Говежда	8 008	230
НЧ „Напредък – 1929“	с. Дълги дел	6 900	50
НЧ „23-ти Септември – 1928“	с. Дива Слатина	4 881	30
НЧ „Хр. Ботев – 1939“	с. Меляне	2 010	40
НЧ „Цеко Тодоров – 1899“	с. Гаврил Геново	4 087	50
НЧ „Просвета – 1928“	с. Каменна Рикса	4 152	50

Източник: Община Георги Дамяново

2.1.5. ИЗВОДИ ОТ ОБЩАТА ХАРАКТЕРИСТИКА

Проблеми

- Две трети от населението на общината е съсредоточено в 4 населени места в общината;
- Нисък дял на общинската собственост.

Потенциали

- Развитие на връзките с областния център – гр. Монтана;
- Използване на преминаващия главен транспортен коридор за привличане на инвестиции и логистични дейности;
- Експониране и рекламиране на недвижимото културно наследство в общината;
- Използване потенциала на горските територии освен за дърводобив;
- Изготвен ОУПО, поставящ основите на териториално-устройствената политика на общината.

2.2. СЪСТОЯНИЕ НА РЕГИОНАЛНАТА И МЕСТНАТА ИКОНОМИКА

Икономиката на община Георги Дамяново не функционира в затворена системата, а като част от общата икономика на страната. Местните икономически показатели оказват влияние върху тези на областно и национално ниво и обратното. Това дава възможност, чрез анализ, да се открият силните, местни икономически страни, които имат най-голям дял в общата икономика. Ключовите характеристики, които се проследяват, са свързани с развитието на икономиката и жизнения стандарт на жителите на община Георги Дамяново. От друга страна, общото състояние на икономиката в България оставя своя отпечатък върху местната такава.

През последните 10 години може да се обобща, че икономиката на страната ни, измерване чрез БВП, все още не може да се възстанови от последствията от световната икономическа криза, отчитайки инфлацията и други стопански процеси. Размерът на преките чуждестранни инвестиции също реално намалява, въпреки откриването на все повече чуждестранни предприятия в страната ни.

Последиците от изминалата криза могат да се проследят и с нивото на безработица в страната, което в периода 2010-2014 е над 10%, докато в последните години устойчиво намалява и през 2019 г. достига до исторически ниски нива от 4.2%.

Тези фактори – ниска безработица, намаляващи ПЧИ, растяща инфлация и намаляващ реален БВП – се отразяват и на местните икономики и население, чиито доходи от такси, продажби, труд и други източници на приходи се увеличават номинално, но в същото време покупателната им способност намалява. Много ниските нива на безработица от своя страна пък оказват пряко влияние върху възможността за привличане на нови инвестиции и големи работодатели в българските общини, които трудно ще намират кадри за обезпечаване на трудовия процес.

Тази линия на развитие, характерна за българската икономика, определя и ограниченията и възможностите за развитие пред община Георги Дамяново.

2.2.1. ОБЩИ ТЕНДЕНЦИИ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ В РЕГИОНА НА НИВО 2

Общите тенденции и изводи за икономическото развитие в региона на ниво 2 са изведени в Интегрираната териториална стратегия за развитие на Северозападния регион

(обхващаща областите Видин, Враца, Монтана, Ловеч и Плевен). В ПИРО Георги Дамяново са изведени само по-важните от тях, а именно:

- Най-слабо развития икономически район в страната и ЕС;
- Отлично геостратегическо положение – в близост до западните и северните пазари чрез наличието на транспортни коридори и пристанища. По този начин редица градове в региона могат да се превърнат в централни места, включително Видин.
- Регионът е трайно на последните позиции (от 268 региона в ЕС) в Индекса на регионална конкурентоспособност;
- Северозападният регион има най-голямото абсолютно и относително намаляване на населението и трудовите ресурси от всички региони в страната;
- Северозападният регион е с най-висока степен на уязвимост от климатичните промени, както в страната, така и при регионите на ЕС;
- Високи нива на безработица спрямо останалите региони в страната, а областите с над 10% са Видин, Враца и Монтана;
- „В малките населени места няма капиталовложения, най-големият „инвеститор“ са общините, които чрез временни програми се мъчат да „овладеят“ безработицата. По тези места почти липсват форми на индустрия.“;
- Производителността на труда в региона за 2017 г. е 22 971 лв., като тя е 1,31 пъти по-ниска от тази в страната.

2.2.2. ОБЩИ ТЕНДЕНЦИИ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ В ОБЛАСТ МОНТАНА

Изследвайки процесите на областно ниво в периода 2014-2018 година, може да се заключи, че те следват почти изцяло националните тенденции в периода на действие на ОПР на Георги Дамяново за периода 2014-2020 година. Наличните данни за последните години показват увеличение на продукцията, която генерират предприятията от нефинансовия сектор в област Монтана. Като за 2018 година спрямо 2014 г. увеличението на произведената продукция е с 24%.

Общият брой на нефинансовите предприятия, които произвеждат тази продукция също се увеличава символично – с 2% – през последните години и през 2018 г. е 4 580.

В същото време разходите за придобиване на ДМА (РДМА) в периода 2014-2018 г. се колебаят, като има възходи (в периода 2015-2017 г.) и спадове (2018 г.).

Тенденцията за повишаване на заетите на национално ниво, обаче в областта не е ясно изразена – броят на заетите лица се задържа трайно почти на едно ниво и дори се наблюдава значителен спад през 2019 г. Само за 1 година те са намалели с 2% или 651 души.

Таблица 5. Основни характеристики на предприятията от нефинансовия сектор на икономиката в областта за периода 2014-2019 година

Показател	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Брой предприятия	4 490	4 542	4 564	4 547	4 580	-
Произведена продукция (хил. лв.)	1 359 365	1 427 078	1 491 020	1 540 656	1 691 511	1 890 696
Заети лица	28 092	28 152	28 121	28 339	28 487	27 836

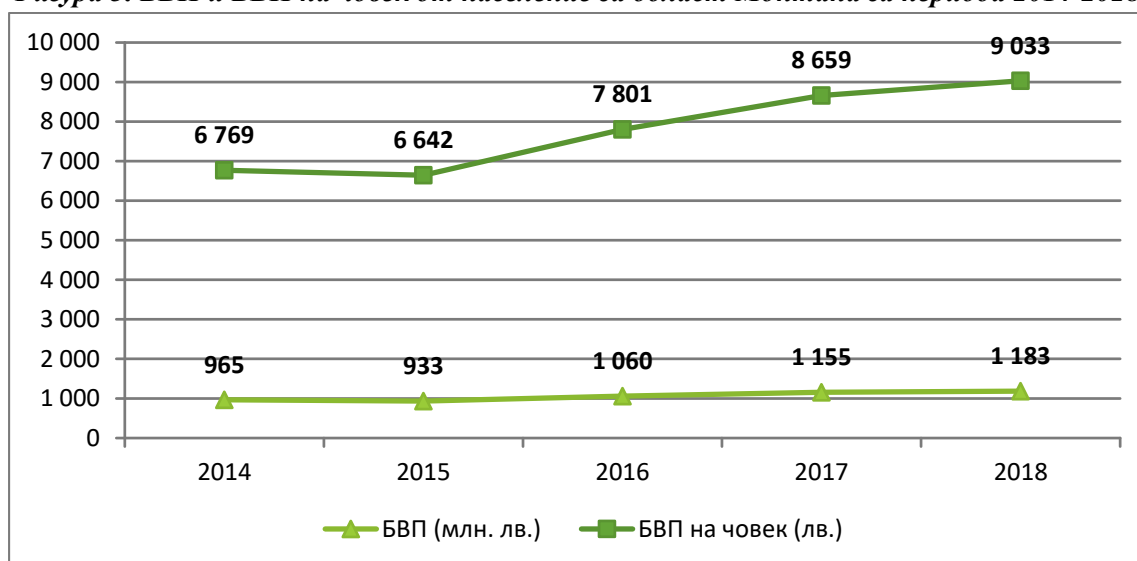
Показател	2014	2015	2016	2017	2018	2019
РДМА (хил. лв.)	140 311	240 820	157 545	164 614	150 011	-
БВП (млн. лв.)	965	933	1 060	1 155	1 183	-
БВП на човек (лв.)	6 769	6 642	7 801	8 659	9 033	-
Нетни приходи от продажба (хил. лв.)	1 962 605	2 017 490	2 008 131	2 197 087	2 459 565	-
ПЧИ (хил. лв.)	66 925	53 501	72 322	74 695	69 515	-

Източник: НСИ

Забележка: „-“ – няма официални данни

Анализът на БВП на областта показва постоянен растеж, който през последните години е с бързи темпове. Това се отразява положително и на показателя „БВП на 1 човек“, чиито стойности се увеличават с 33% за периода 2014-2018 година. В същото време броят за заетите почти няма промяна и за петте години нараства само с 1% (256 души).

Фигура 5. БВП и БВП на човек от население за област Монтана за периода 2014-2018



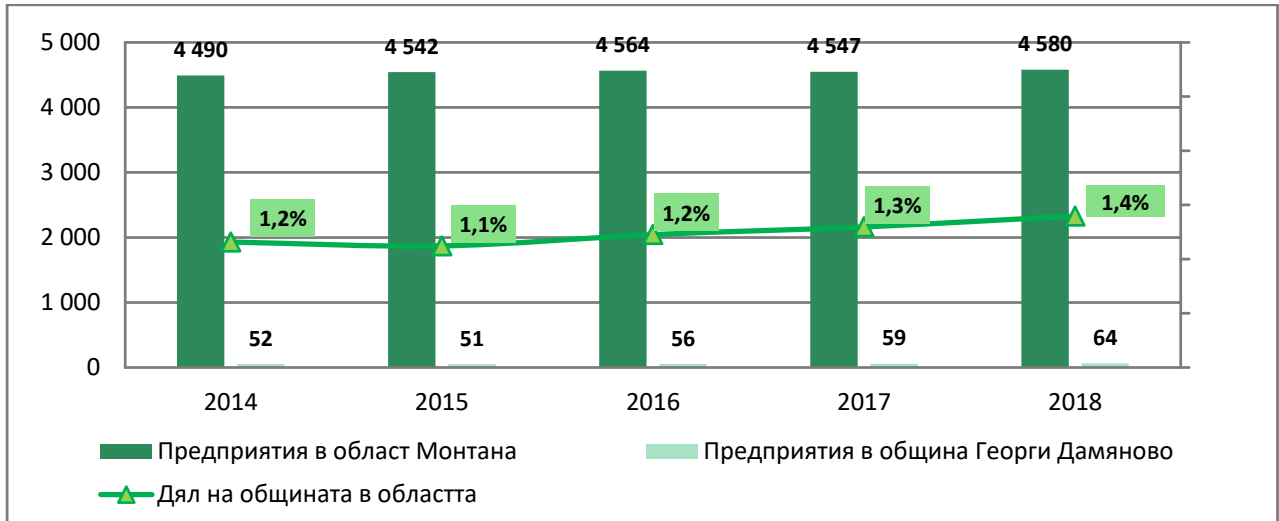
Източник: по данни на НСИ

2.2.3. РАЗВИТИЕ И ПРИНОС НА ОБЩИНСКАТА ИКОНОМИКА ЗА ОБЛАСТ МОНТАНА

Близостта на общината до областния център гр. Монтана, преминаващият през нея международен транспортен коридор, обширните защитени територии по Натура 2000 несъмнено оказват влияние върху местната икономика и нейния принос към областта. Поради тази причина основни икономически показатели са сравнени на общинско и областно ниво, за да се очертае приноса на икономиката на Георги Дамяново към област Монтана.

За разглеждания период **броят на предприятията** в община Георги Дамяново се увеличава с 12 броя. През 2014 г. броят им е бил 52, съставляващи 1,2% от всички в областта, докато през 2018 г. – 64 или 1,4% от всички в област Монтана. Абсолютното увеличение е с близо 23%, но това се дължи на генерално малкия брой на предприятията в общината. В същото време общият брой на предприятията в областта се увеличава от 4 490 до 4 580 през 2018 г., или с 2%. Поради тази причина **приносът на общинските стопански субекти към всички в област Монтана се увеличава устойчиво.**

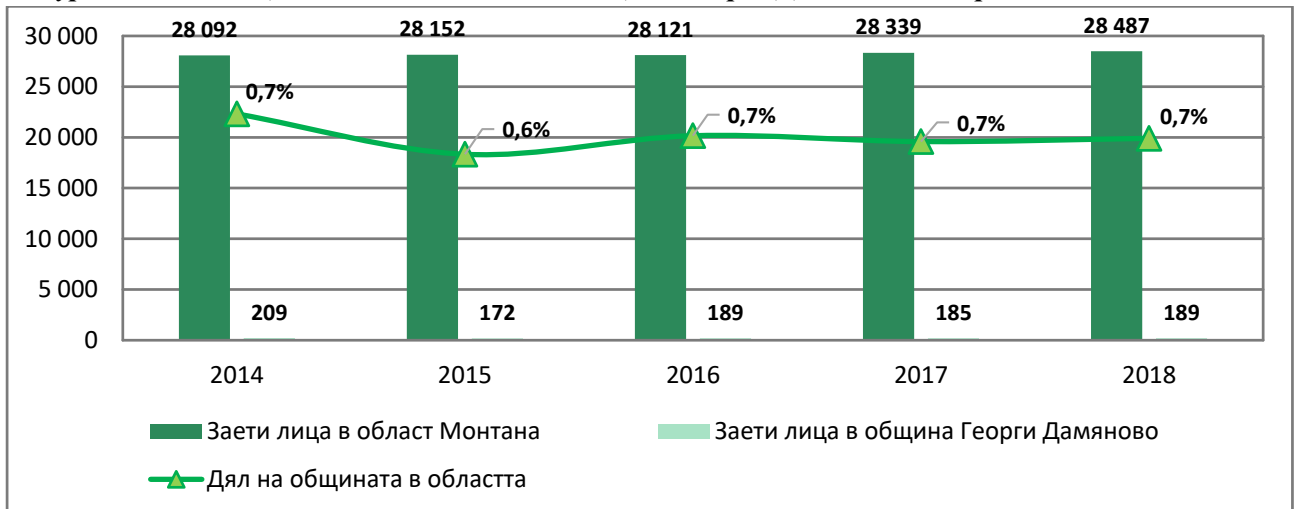
Фигура 6. Брой на предприятията в област Монтана и община Георги Дамяново за периода 2014-2018



Източник: по данни на НСИ

Динамиката на заетите в предприятията през годините показва, че докато на областно ниво тенденцията е за задържане на заетостта, то в община Георги Дамяново броят на работещите прогресивно намалява. От 209 заети през 2014 година през 2018 г. заетите са 189. Въпреки това работещите в община Георги Дамяново съставляват едва 0,7% от всички работещи в област Монтана.

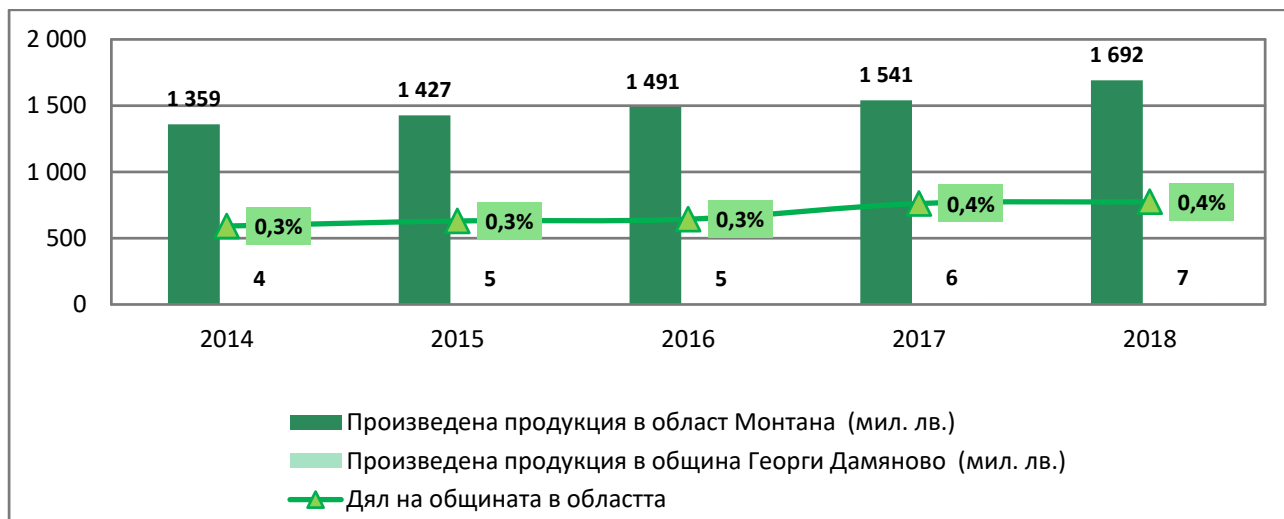
Фигура 7. Заети лица в област Монтана и община Георги Дамяново за периода 2014-2018 г.



Източник: по данни на НСИ

За изследвания период в областта се наблюдава тенденция за увеличение на произведената продукция. През 2014 г. стойността ѝ е 1 359 365 хил. лв., докато за 2018 г. е отчетена произведена продукция за 1 691 511 хил. лв. Това представлява ръст от 24,4%. В същото време в община Георги Дамяново произведената продукция от 4 026 хил. лв. (2014 г.) нараства до 6 556 хил. лв. (2018 г.), представляваща ръст от 62,8% (за същия период). Може да се обобщи, че по този показател икономиката на Георги Дамяново следва темпото за областта и дори го изпреварва, но приносът на произведената продукция в общината към област Монтана остава трайно нисък – 0,4%.

Фигура 8. Произведена продукция в област Монтана и община Георги Дамяново за периода 2014-2018 г.



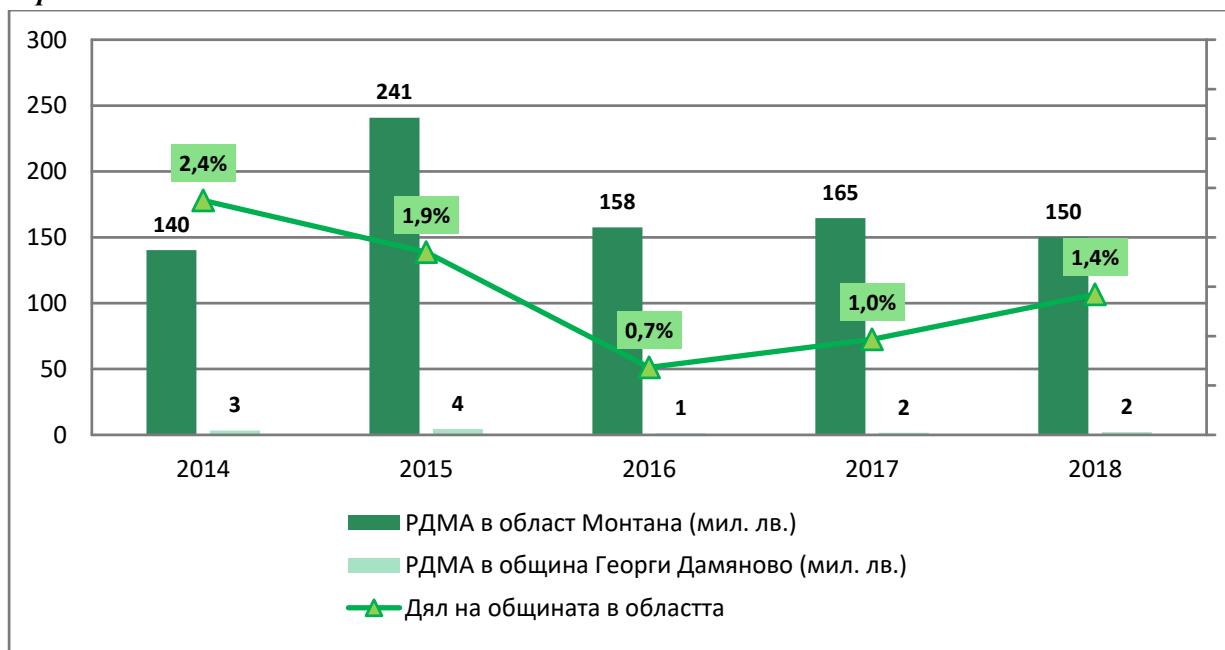
Източник: по данни на НСИ

РДМА са един от показателите, с които се характеризира инвестиционната активност на предприятията във всички сектори на икономиката. Най-често, когато икономическата ситуация е неблагоприятна и разходите за ДМА намаляват.

В област Монтана се отчитат колебания в направените РДМА за периода 2014-2018 година. Въпреки това, отчетеното увеличение за целия период 2014-2018 г. е 6,9% (или 9,7 млн. лв.).

За същия период в община Георги Дамяново стойността на показателя отново отчита колебания, съвпадащи с тези в област Монтана, но през 2018 г. РДМА са 2,1 млн. лв., при 3,3 млн. лв. за 2014 г. или намалението с е 35,9%. Въпреки това, в останалите общини от областта също има отлив на инвестиции, което увеличава ролята на Георги Дамяново по РДМА на 1,4% от всички разходи в областта.

Фигура 9. Разходи за придобиване на ДМА в област Монтана и община Георги Дамяново за периода 2014-2018 г.



Източник: по данни на НСИ

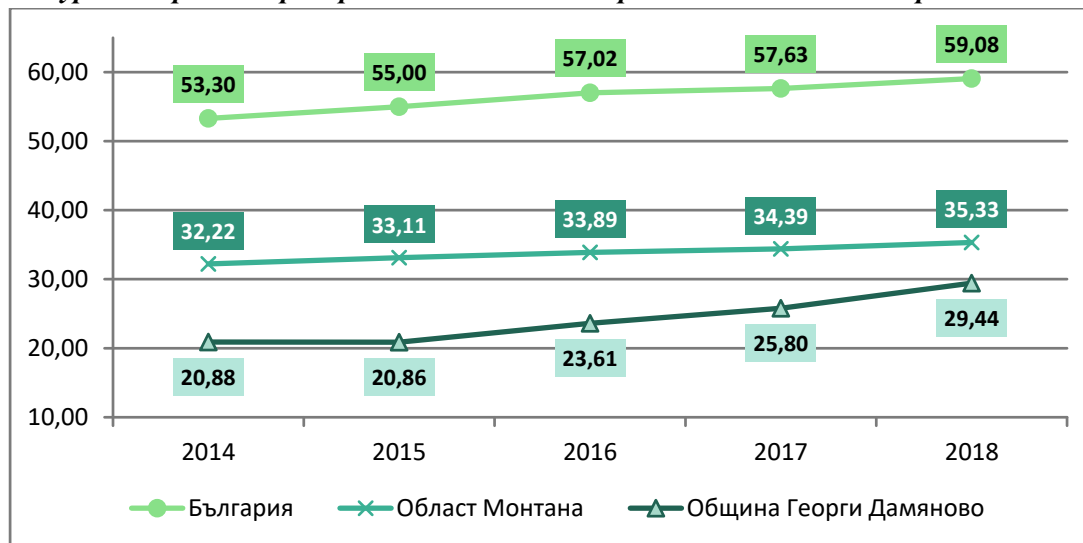
2.2.4. СТРУКТУРА И ДИНАМИКА НА ОБЩИНСКАТА ИКОНОМИКА

Подходът, използван за тази част от анализа, включва проследяване на динамиката на ключови икономически показатели и сравняването им с областта и България, което дава възможност да се проследи развитието на икономиката на община Георги Дамяново в периода 2014-2018 година. На следващо място се анализира тази динамика по отношение на основните сектори – аграрен (селско и горско стопанство), индустриален и този на услугите. Допълнително всеки сектор е разгледан по-обстойно, за да се открият неговите специфики за община Георги Дамяново. Проследяването на всеки от секторите на местната икономика позволява да се открие кой от тях оказва най-силно влияние върху нея и се очаква да продължи да го прави или има потенциални да бъде „двигател“ за растеж. Състоянието им е проследено чрез броя на предприятия в сектора, заетите лица, обема на произведената продукция и генерираните приходи.

Брой на предприятията на 1000 души

Според официалните данни, през 2014 г. на 1000 човека от общината се падат по 20,88 предприятия. Следствие на демографските процеси, както и възстановяването на икономиката, през 2018 г. показателят вече е 29,44 предприятия на 1000 д. **По този показател общината значително отстъпва от средните нива за България (близо 2 пъти) и все още е далеч от област Монтана.**

Фигура 10. Брой на предприятия на 1000 д. на различните административни нива

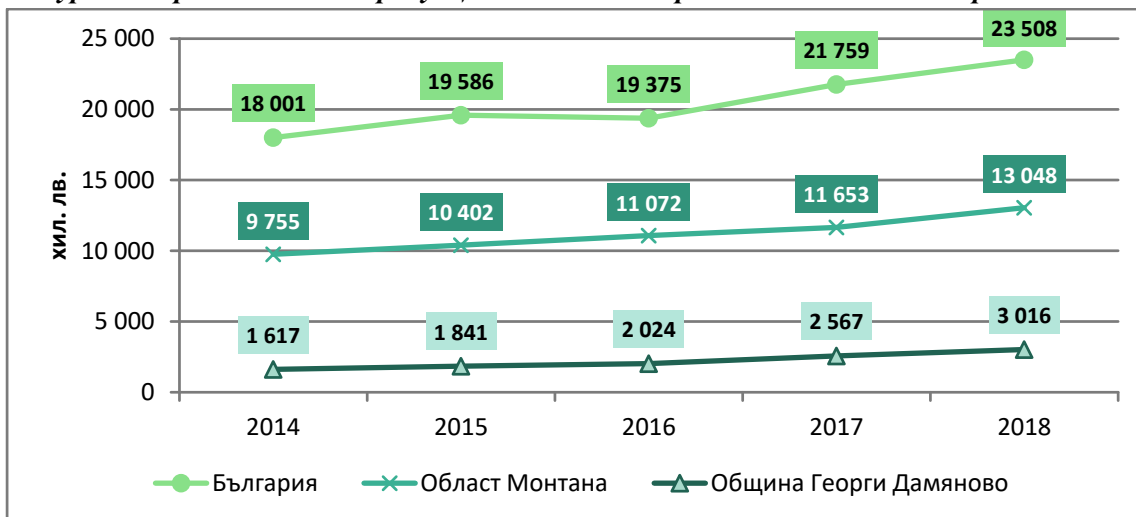


Източник: по данни на НСИ, собствени изчисления

Произведената продукция на 1000 души

През изследвания период стойността на произведената продукция в община Георги Дамяново непрекъснато се увеличава, като за петте години на 1000 души тя е нараснала близо 2 пъти – от 1617 хил. лв. (2014 г.) до 3016 хил. лв. (2018 г.). В същото време произведената продукция на 1000 д. в област Монтана и страната ни също се бележи ръст, което не позволява нивото на община Георги Дамяново да се доближи до тях. Това затвърждава извода, че **общинската икономика има незначителен принос към областта, което може да се дължи на по-ниската производителност на труда или на добавена стойност на произведената продукция.**

Фигура 11. Произведената продукция на 1000 д. на различните административни нива

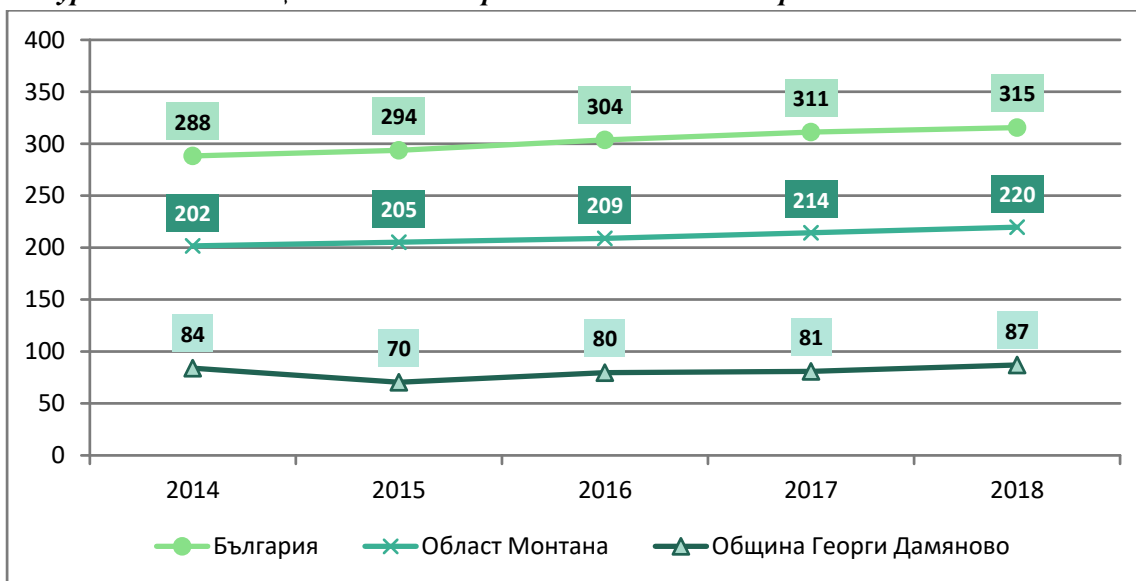


Източник: по данни на НСИ, собствени изчисления

Заети лица на 1000 души

Ниският брой на заетите лица, както и нивото на безработица оказват пряко влияние върху показателя „заети лица на 1000 души от населението“. За 2018 г. едва 87 души на 1000 човека от населението на общината са заети с трудова дейност. Стойностите на показателя са далеч по-ниски дори от тези за област Монтана. Това оказва влияние върху социалната система на общината и поражда необходимост от влагане на значителни средства за подпомагане на неработещите.

Фигура 12. Заети лица на 1000 д. на различните административни нива

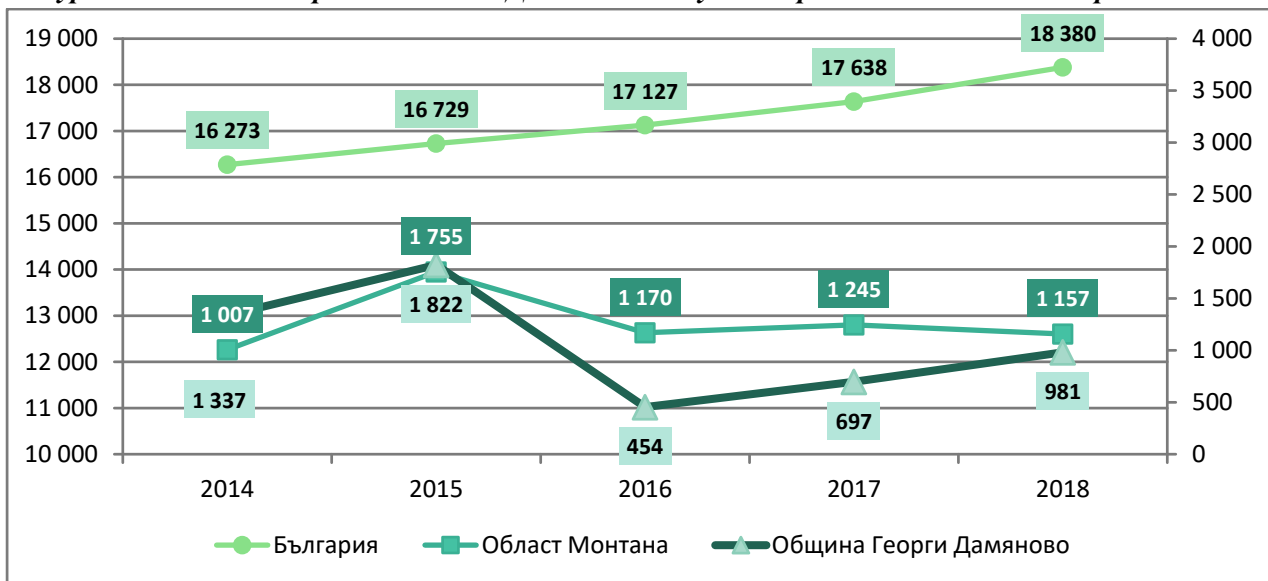


Източник: по данни на НСИ, собствени изчисления

Разходи за придобиване на ДМА на 1000 души

По отношение на разходите за придобиване на ДМА, които са един от измерителите на инвестиционната активност, включително закупуването на земя, се наблюдават сходни стойности с тези на област Монтана, но далеч по-ниски от средното ниво за страната. Може да се заключи, че действащите предприятия на територията на общината не отстъпват по направените в областта инвестиции за придобиване на ДМА.

Фигура 13. Разходи за придобиване на ДМА на 1000 души на различните административни нива



Източник: по данни на НСИ, собствени изчисления

Разпределение на предприятията

Общият брой на предприятията в общината остава почти непроменен за периода 2014-2018 година. Единствено се променя структурата им по основните икономически сектори, което не влияе особено върху общата стопанска картина в Георги Дамяново. **Доминират предприятията в сектора на услугите, следвани от тези в аграрния сектор и индустрията.**

Таблица 6. Динамика и разпределение на предприятията по икономически сектори в община Георги Дамяново за периода 2014-2018 г.

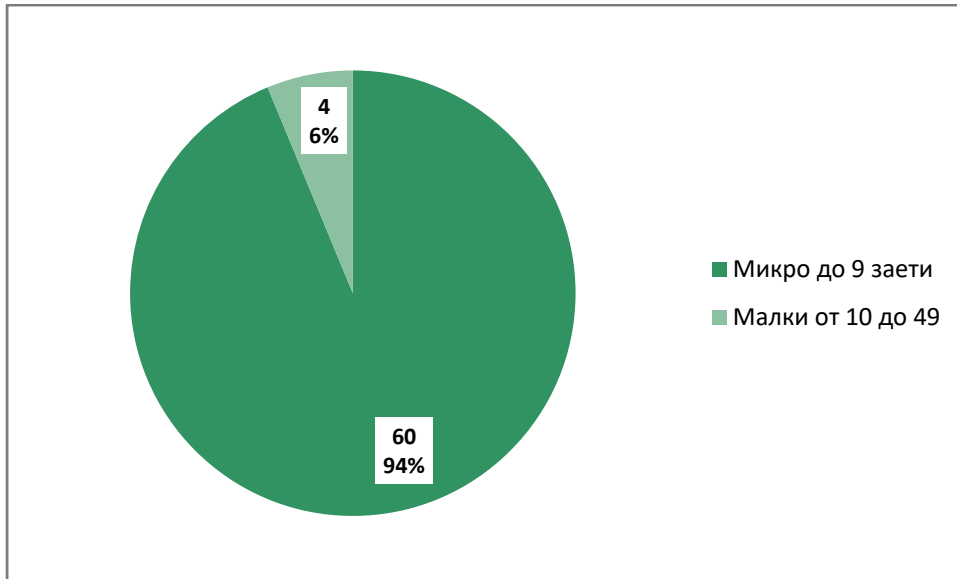
Предприятия	2014		2015		2016		2017		2018	
	бр.	%	бр.	%	бр.	%	бр.	%	бр.	%
Селско, горско и рибно стопанство	8	15,38	9	17,65	10	17,86	9	15,25	10	15,63
Индустрия	8	15,38	8	15,69	9	16,07	9	15,25	8	12,50
Услуги	36	69,23	34	66,67	37	66,07	41	69,49	46	71,88
Общо	52	100	51	100	56	100	59	100	64	100

Източник: по данни на НСИ, собствени изчисления.

Разпределението на предприятията по броят на заетите в тях през 2018 година показва, че най-голям е броят на микропредприятията (до 9 заети), като техният брой през 2014 година е бил 48, а след период на увеличение достига до 60, т.е. увеличение с 12 предприятия. Другата група предприятия на територията на общината са малките (от 10 до 49 заети), които са 4 през 2018 г. и 2014 година.

Средни и големи предприятия не функционират в община Георги Дамяново.

Фигура 14. Разпределение на предприятията по броя за заетите в тях за 2018 г.



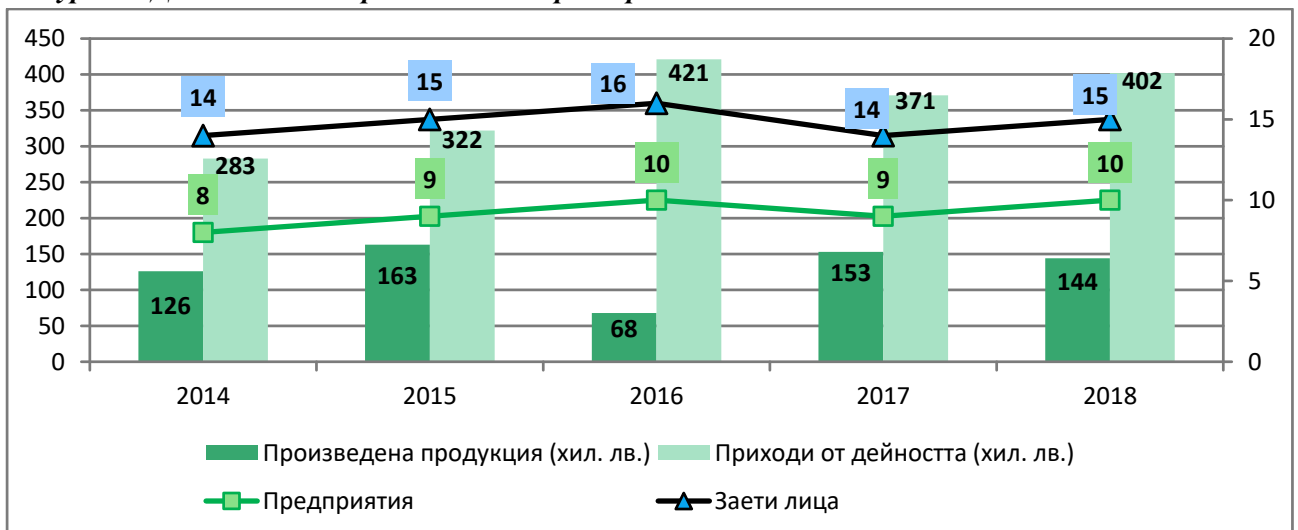
Източник: по данни на НСИ

2.2.5. РАЗВИТИЕ НА ПЪРВИЧНИЯ СЕКТОР НА ИКОНОМИКАТА

Първичният сектор има традиции на територията на община Георги Дамяново. Предприятията, опериращи в него, съставляват близо 16% от всички в общината – почти колкото и тези в индустриалния сектор. Въпреки това в него са заети най-малък брой хора, спрямо останалите два сектора и произведената продукция допринася в много малка степен за местната икономика.

За периода 2014-2018 година броят на предприятията се увеличава незначително – от 8 на 10. В същото време стойността на произведената продукция не показва ясна тенденция, а заетостта в сектора почти не се променя.

Фигура 15. Динамика на първичния сектор в периода 2014-2018 година



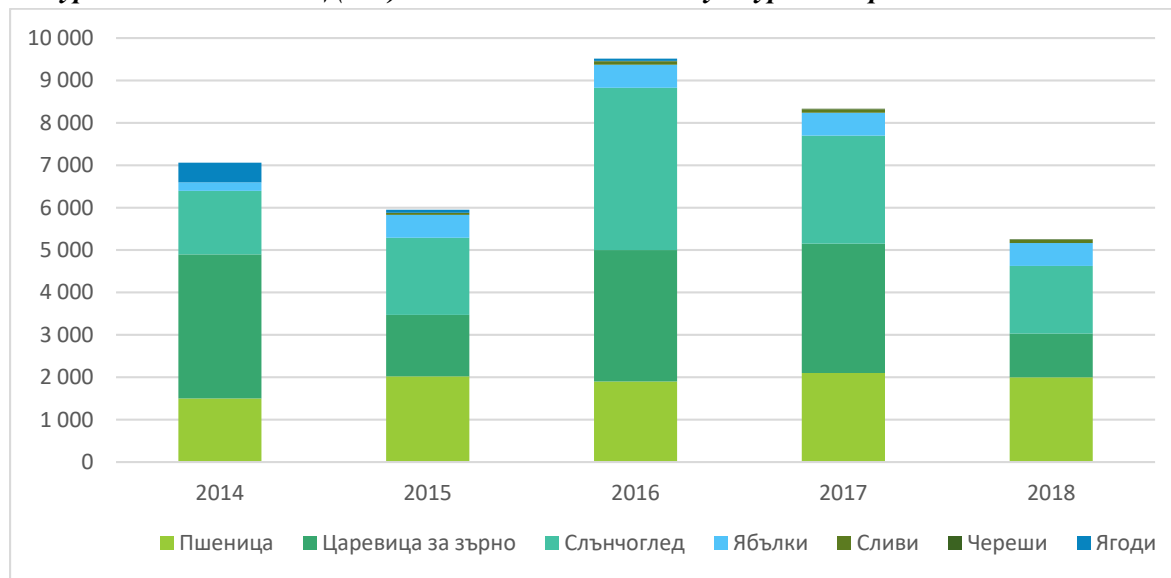
Източник: по данни на НСИ

Според официалните данни на ОДЗ „Земеделие“ – Монтана, земята, която се обработва през стопанската 2018/19 година е 525,8 ха (5 258 дка) или 1,77% от цялата площ на общината. Ниският дял се дължи на това, че голяма част от земите в общината са естествени, ливади, мери и пасища, които не позволяват отглеждането на селскостопански култури.

Друг ограничител пред развитието на интензивно земеделие в общината е малката площ на земеделските стопанства, дължаща се на природно-географските ѝ характеристики – територията на Георги Дамяново включва предимно планински и предпланински терени. Съществуват възможности за развитие на биологично производство на растителни и животински продукти, за което спомага и липсата на промишлени замърсители в региона.

С най-голямо значение за земеделието в общината са пшеницата, царевицата и слънчогледа, а от овощните насаждения се отглеждат предимно ябълки и сливи, а в последните години и череши.

Фигура 16. Засята площ (дка) с основни земеделски култури за периода 2014-2018 г.



Източник: по данни на ОДЗ „Земеделие“ – Монтана

В подсектора на **животновъдството** на територията на общината се отглеждат най-много крави, кози, овце, свине, като има традиции в отглеждане на птици, зайци, пчели. В структурата на животновъдството преобладават дребните стопанства, които са предимно на физически лица и нямат стопанско значение. В големите стопанства се отглеждат говеда, кози и овце.

Обширните горски територии в общината Георги Дамяново са предпоставка за развитие на **горското стопанство**. Те са източник на дървесина, а дърводобива, като икономическа дейност, осигурява работни места за населението. Управлението на горите е поверено на Държавно горско стопанство (ДГС) „Говежда“.

Общата площ на горите, попадащи в община Георги Дамяново, съгласно утвърдения Горскостопански план на Териториално поделение „Държавно горско стопанство Говежда“ е 17 878,8 ха. Залесената площ е 17 200,6 ха или 96,2% от общата площ на стопанството. Незалесената площ, подлежаща на залесяване е 32,7 ха или 0,2%.

Дървопроизводителната площ на стопанството възлиза на 17 233,3 ха (96,4%). Останалите 645,5 ха са недървопроизводствена горска площ. Част от тях (поляни, просеки и др.) могат да се използват за реализиране на недървесни ползвания на стопанството, а друга да служат за провеждане на лесовъдски мероприятия (например автомобилни пътища).

Най-големият собственик на гори е държавният горски фонд (това са държавни гори), следвани от частните физически лица и юридически лица. Прави впечатление, че голяма площ

от земеделските територии най-вероятно са се самозалесили, което е резултат на липсата на грижи за тях. Общинските гори са едва 22 ха, което е незначителен процент спрямо общата площ на горите.

Фигура 17. Разпределението на горите по вид собственост



Източник: по данни на РДГ – Берковица

Основните дървесни видове, които дават облика на естествената горска растителност в общината са предимно широколистни: бук, зимен дъб, благун, цер, габър, акация. Главният и преобладаващ вид е букът. От иглолистните видове най-разпространен е белият бор.

Стопанското значение на горите не се ограничава само до дърводобив. Голямо е значението на недървесните горски продукти, които се реализират в горите. На първо място те осигуряват паша и фуражна база на селскостопанските животни. В горите се добиват още големи количества липов цвят, коприва, мащерка и други билки, гъби и горски плодове, което осигурява допълнителни доходи на част от местното население.

Санитарното състояние на горите в общината Георги Дамяново е добро. До този момента не е имало нападение от насекомни вредители в района и не са провеждани лесозащитни мероприятия.

На територията на общината масово се срещат следните видове **лечебни растения**, които могат да се използват за медицински цели или различни части от тях: горска съсънка, нарцисова съсънка, стефчова тлъстига, българско шапиче, ковачев зановец, нейчов зановец, грахова глушина, пълзяща телчарка, живениче, планински явор, бял равнец, жълт равнец, шипка, мащерка, левурда, волски език, балканска пищялка, чувен, обикновен пелин, ранилист, жълт кантарион, змийски мляко, синя жлъчка, мразовец, смрадлика, еньовче, обикновен риган, здравец, маточина, градско омайниче, лечебна комунига, лудо биле, глог, липа и други.

За подобряване състоянието на горите и за превенция на риска от пожари РДГ – Берковица реализира проект „Изграждане на Интегрирана система за ранно откриване на пожари на територията на РДГ Берковица“, която включва изграждане на 4 бр. автоматични

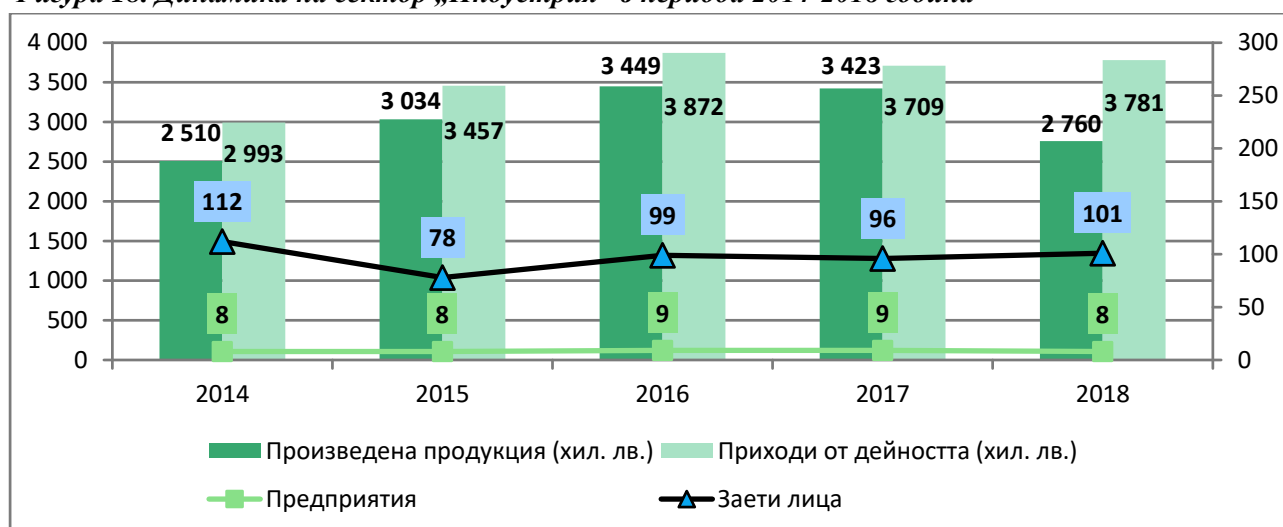
наблюдателни станции от интегрираната система, една от които ще бъде изградена в с. Дълги дел.

2.2.6. РАЗВИТИЕ НА СЕКТОР „ИНДУСТРИЯ“

В индустриалния сектор на община Георги Дамяново оперират **9 предприятия (12,5% от всички)**, които произвеждат **42,1% от продукцията на територията** и са отговорни за **40,8% от генерираните приходи на всички стопански субекти за 2018 г.**

За периода 2014-2018 година общият брой на предприятията остава постоянен. Това, обаче не се отразява на заетостта в сектора – която бавно намалява с известни колебания през годините. Това се отразява на произведената продукция в тях, която до 2016 бележи растеж последван от спад. От друга страна приходите от продажби се увеличават, макар и символично, което може да е сигнал, че ефективността на местното производство се повишава или добавената стойност на произведената от него продукция.

Фигура 18. Динамика на сектор „Индустрия“ в периода 2014-2018 година



Източник: по данни на НСИ, собствени изчисления

Структуроопределящ отрасъл в индустриалния сектор е преработващата промишленост в сферата на дървопреработването, шивашките дейности, хранително-вкусовата промишленост (хлебопроизводство, винопроизводство, производство на безалкохолни напитки).

Строителството не е представено в община Георги Дамяново.

2.2.7. РАЗВИТИЕ НА СЕКТОРА НА УСЛУГИТЕ

Секторът на услугите в общината Георги Дамяново е може би **най-динамично развиващият се в периода 2014-2018 г.** Броят на предприятия в него непрекъснато се увеличава, както и произведената продукция в него. През 2014 г. секторът е „произвел“ стоки и услуги за 1,39 мил. лв., а през 2018 г. стойността е вече 3,652 млн. лв. По този показател третичният сектор вече има повече от 50% дял от произведената продукция в общината (55,7% за 2018 г.).

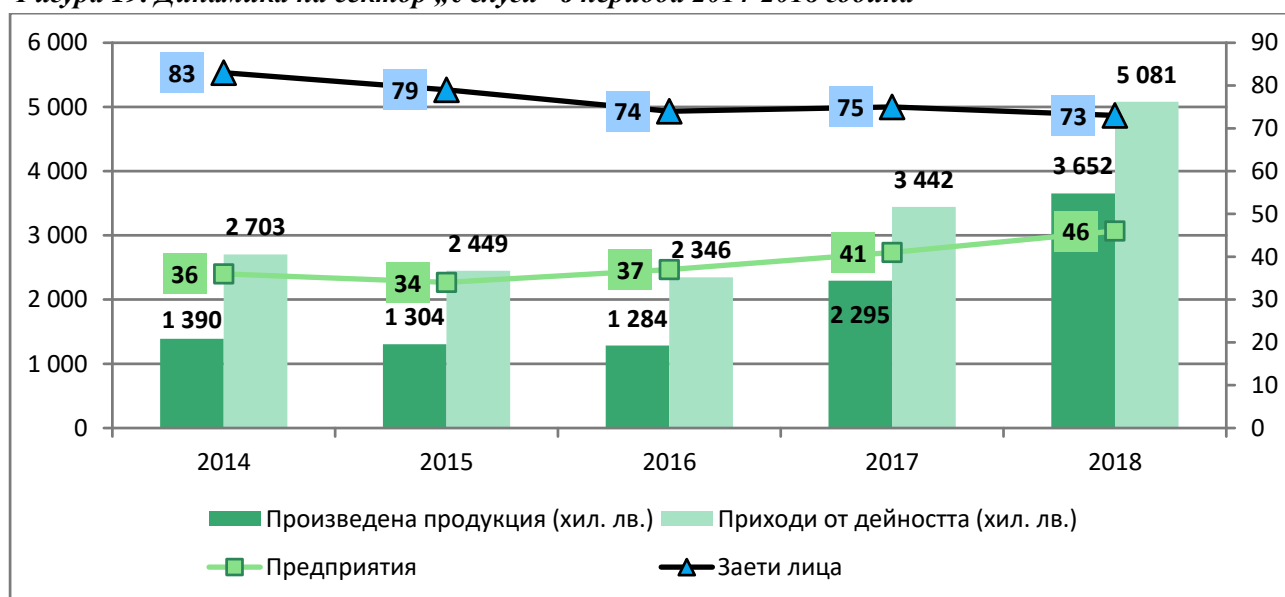
Въпреки добрите икономически показатели, заетостта в него е с тенденция към намаляване. Ако през 2014 г. са били заети 83 души, то през 2018 г. те са вече 73.

Наред с произведената продукция се увеличават и приходите от дейностите в сектора, които за периода 2014-2018 г. бележат ръст от над 100%. През 2014 г. възлизат на 2,7 млн. лв., докато през 2018 г. вече са над 5 млн. лв.

Част от третичния сектор са и дейностите, свързани с **туризма** („хотелиерство и ресторантьорство“). През последните години данните за тях са конфиденциална информация, което прави трудно прогнозирането на развитието на отрасъла. В общината са разположени няколко обекта за подслон, които обслужват туристите. Първият е туристически комплекс под връх „Копрен“, който има капацитет от около 30 легла. Вторият е гостоприемницата в местността „Балова шума“, което също има капацитет от около 30 легла. Третият е къща за гости в с. Гаврил Геново с капацитет около 20 легла.

Предпоставка за развитие на туризма и привличане на туристи в общината е и Копренската екопътека. Тя се намира в Западна Стара планина, под връх Копрен. Замислена е като представителна за Северозападна България – еталон за чиста природна среда. Изходен пункт – с. Копиловци. Маршрутът обхваща долините на три реки и ридовете помежду им: Помеждинска, Дългиделска и Огоста, в район с надморска височина от 950 до 1350 м. Състои се от няколко етапа, които са с различна степен на трудност, с обща дължина около 20 км. Първата част от пътека свършва на обширна поляна в подножието на връх „Трите чуки“. Пътеката минава съвсем близо до границата със Сърбия.

Фигура 19. Динамика на сектор „Услуги“ в периода 2014-2018 година



Източник: по данни на НСИ, собствени изчисления

Приносът на всеки отрасъл към общинската икономика за 2018 г. е представен в следващата обобщаваща таблица.

Таблица 7. Основни икономически показатели на нефинансовите предприятия по икономически дейности в община Георги Дамяново за 2018 г.

По икономически дейности (A21)	Предприятия		Приходи от дейността		Произведена продукция		Заети лица	
	Брой	%	Хил. лв	%	Хил. лв	%	Брой	%
Общо	64	100%	9 264	100%	6 556	100%	189	100%
Селско, горско и рибно стопанство	10	15,63%	402	4,34%	144	2,20%	15	7,94%
Добивна промишленост	-		-		-		-	
Преработваща промишленост	8	12,50%	3 781	40,81%	2 760	42,10%	101	53,44%
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	-		-		-		-	
Доставяне на води; Канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	-		-		-		-	
Строителство	-		-		-		-	
Търговия; Ремонт на автомобили и мотоциклети	22	34,38%	1 706	18,42%	486	7,41%	36	19,05%
Транспорт, складиране и пощи	5	7,81%	1 464	15,80%	1 371	20,91%	15	7,94%
Хотелиерство и ресторантьорство	-		-		-		-	
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	-		-		-		-	
Операции с недвижими имоти	-		-		-		-	
Професионални дейности и научни изследвания	-		-		-		-	
Административни и спомагателни дейности	-		-		-		-	
Образование	-		-		-		-	
Хуманно здравеопазване и социална работа	-		-		-		-	
Култура, спорт и развлечения	-		-		-		-	
Други дейности	19	29,69%	1 911	20,63%	1 795	27,38%	22	11,64%

Източник: по данни на НСИ

Забележка: „-“ – няма случай

2.2.8. ИЗВОДИ

Проблеми

- Икономиката на община Георги Дамяново е фокусирана върху едва няколко предприятия;
- Общинската икономика има изключително малък принос към областта;
- Липса на средни и големи предприятия (над 50 заети) в общината.
- Липса на нови предприятия като цяло и в първичния, и във вторичен сектор;
- Маломерност на земеделските имоти, непозволяваща развитие на земеделие;
- Значително по-ниски икономически показатели в сравнение с областта и страната.

Потенциали

- Развитие на хранително-вкусовата промишленост;
- Развитие на биологичното производство и пчеларството;
- Привличане на безработни в аграрните дейности;
- Обучения за създаване на предприемачи в областта на аграрния сектор;
- Изготвяне на общи проекти със съседни общини в областта на туризма;
- Развитие на сектора на услугите.

2.3. РАЗВИТИЕ НА СОЦИАЛНА СФЕРА И ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ

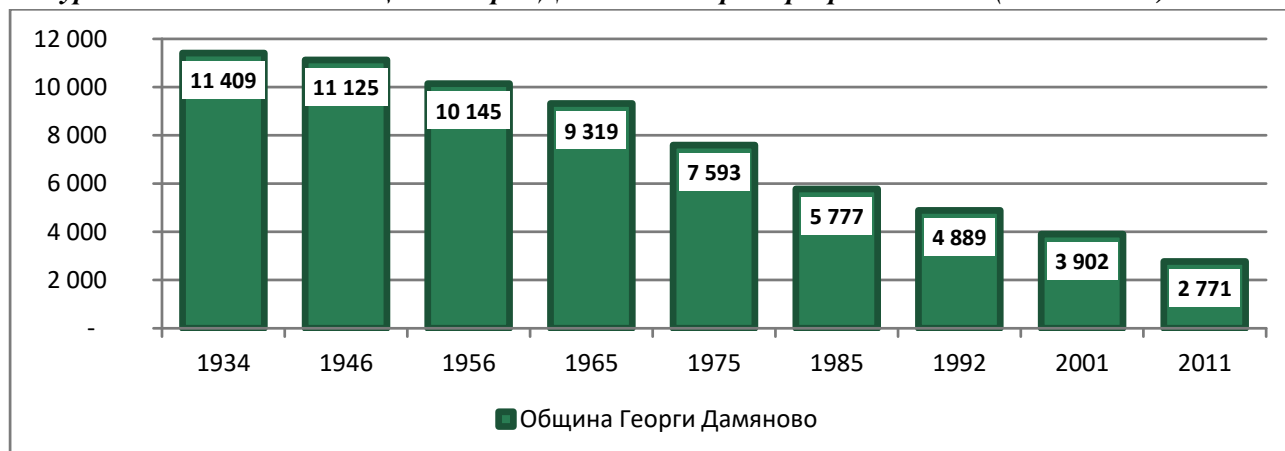
2.3.1. ДЕМОГРАФСКА ХАРАКТЕРИСТИКА И ТЕНДЕНЦИИ

Общо население при преброяванията

Динамиката на населението в община Георги Дамяново показва, че от преброяването през 1934 година до последното през 2011 година населението намалява, достигайки до 2 771 души. Това е противовес с националните тенденции, които показват растеж на населението до преброяването през 1985 г., когато България е била най-многобройна – 8 948 649 души, и последващ спад до 2011 г.

Тези процеси водят до над 4 пъти намаляване на населението в община Георги Дамяново, като за този период част от населените места отчитат около 10 пъти по-малко население през 2011 г. сравнение с 1934 г.

Фигура 20. Население на община Георги Дамяново според преброяванията (1934-2011 г.)



Източник: по данни на НСИ

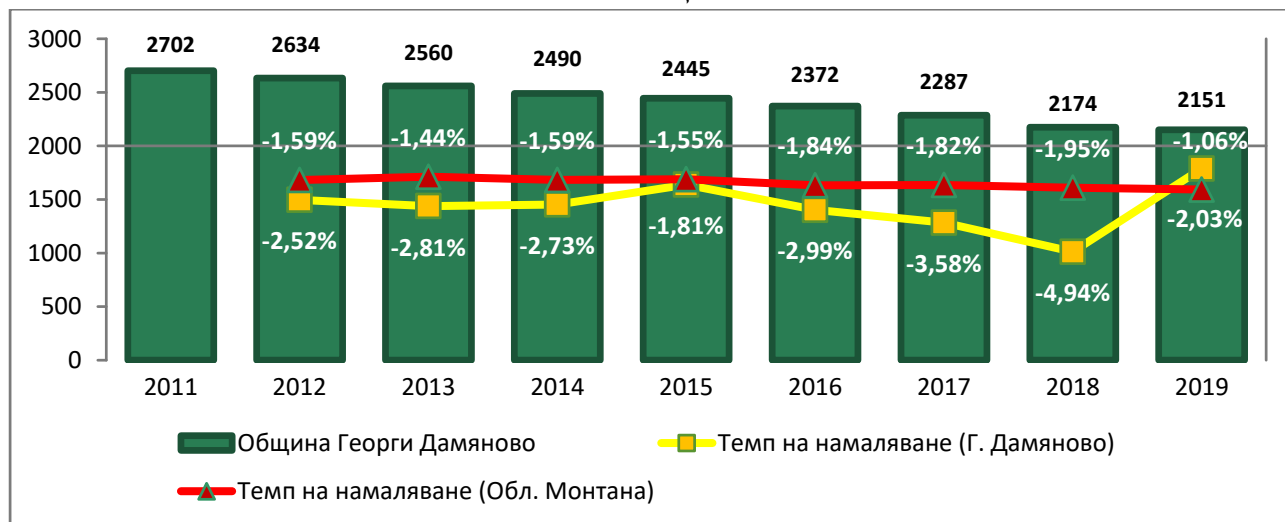
Забележка: Броят на населението в общината, населените места и селищните образувания е в съответствие с административно-териториалното деление на страната към 01.02.2011 година.

Годишно население към 31.12. на съответната година

Според годишната демографската статистика на НСИ, населението на община Георги Дамяново продължава да намалява и след 2011 г. За периода от 2011 г. до 31.12.2019 г. е намаляло с 20,4% (551 д.). Средно всяка година населението на общината губи по 2,8% от населението си. За сравнение населението в област Монтана също намалява всяка година, но средно с 1,73%. Само за част от периода на действие на ОПР на Георги Дамяново (2014-2019 г.) населението е намаляло с 339 души (13,6%).

Това показва, че **обезлюдяването на общината е трудно да се преодолее и са необходими по-скоро усилия за забавянето на процеса по обезлюдяване и предоставянето на социални услуги** на съществуващото население, отколкото опити за обръщане на тренда.

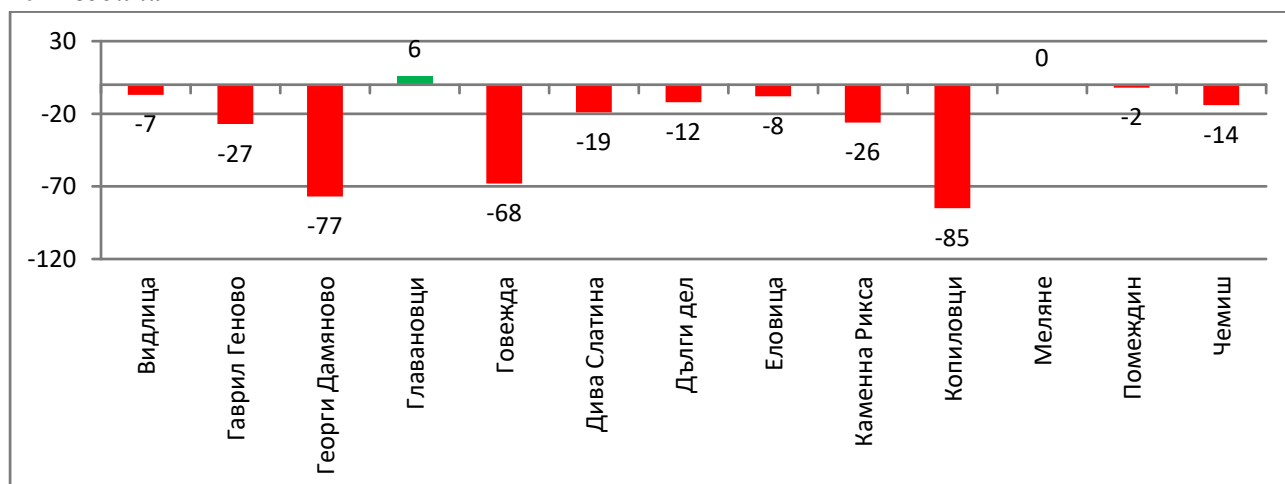
Фигура 21. Население на община Георги Дамяново по местоживеење към 31.12. за периода 2011-2019 г. и темп на намаляване на населението в общината и област Монтана



Източник: по данни на НСИ и собствени изчисления

За периода 2014-2019 г. само в село Главановци е регистрирано увеличение на населението с 6 човека, а в село Меляне не е отчетена промяна. Във всички останали населени места населението намалява. А в най-големите села – Георги Дамяново, Говежда и Копиловци, намалението е съответно 19%, 17% и 20%.

Фигура 22. Изменение на населението по населени места в община Георги Дамяново, 2019 спрямо 2014 година



Източник: по данни на НСИ

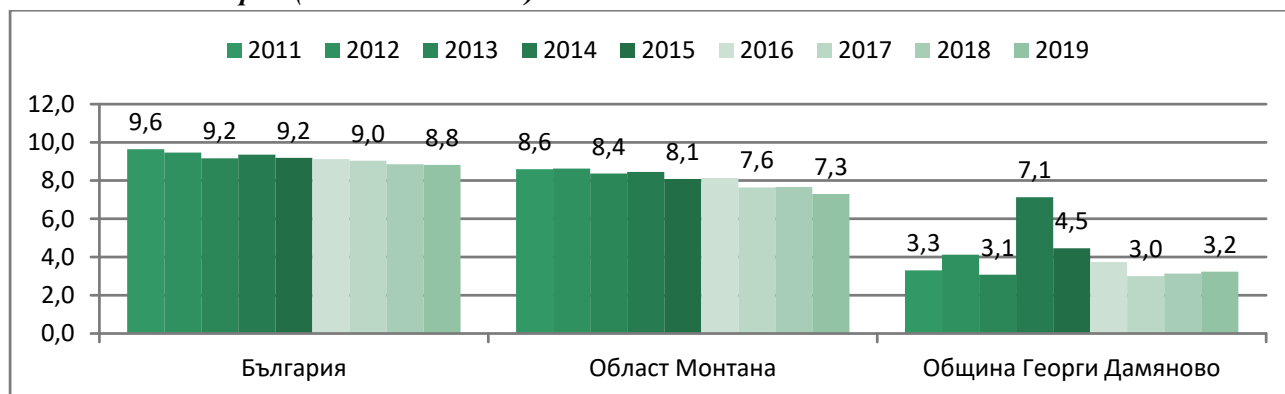
Раждаемост, смъртност и естествен прираст

Неблагоприятната демографска характеристика се затвърждава и чрез анализа на раждаемостта в общината. За периода 2011-2019 г. средногодишно родените деца в общината са 10, което се дължи най-вече на 2014 г., в която са родени 18 деца. В последните години ражданите деца в абсолютна стойност намаляват.

Сравнявайки коефициента на раждаемост за община Георги Дамяново със стойности за областта Монтана и страната ни, се откроява близо 2 пъти по-ниската раждаемост в общината. Единствено през 2014 г. показателят (7,1) е близо до стойността за област Монтана.

Може да се обобщи, че **процесите по намаляване на раждаемостта на страната ни, както и за цялата област Монтана са силно изразени в община Георги Дамяново.**

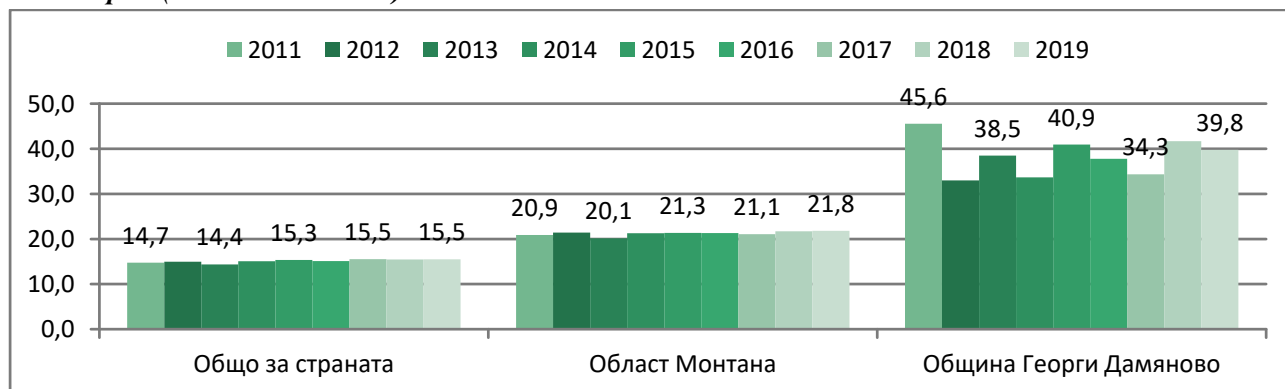
Фигура 23. Раждаемост на 1000 души от населението в община Георги Дамяново, област Монтана и България (2011-2019 година)



Източник: по данни на НСИ

Една от причините са бързото намаляване на населението е високата смъртност в общината. Само за периода 2011-2019 г. средногодишно в Георги Дамяново почиват 94 души (при 10 родени деца). Поради тази причина **коефициентът на смъртност** в община Георги Дамяново е много по-висок, отколкото на областно и национално нива. Това, наред със застаряващото население, в бъдеще ще има влияние върху **намаляването на населението с бързи темпове**. Тези изводи се подчертават и в прогнозите, направени при изготвянето на ОУПО на Георги Дамяново, които в реалистичния вариант предвиждат до 2035 г. населението да бъде 377 д., а в оптимистичния – 584 д.

Фигура 24. Смъртност на 1000 души от населението в община Георги Дамяново, област Монтана и България (2011-2018 година)

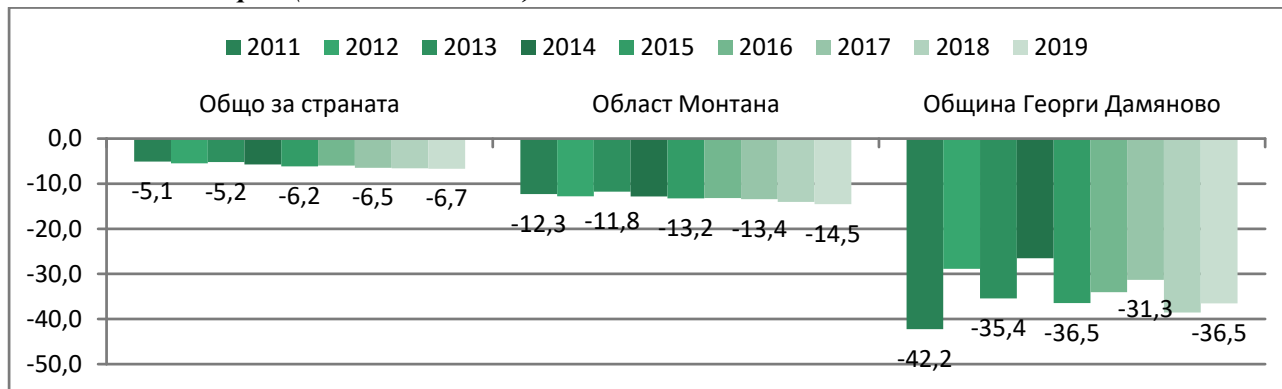


Източник: по данни на НСИ

Разликата между живородените деца и умрелите за една година на 1000 души от средногодишното население представлява **естественият прираст на населението**. При положителни стойности се приемна, че са налице благоприятни демографски тенденции. За община Георги Дамяново е в сила обратния извод – налице са изключително неблагоприятни тенденции.

От 2011 година до последната наблюдавана година стойността на показателя е трайно по-висока от нивата за областта Монтана и България и се дължи на високата смъртност и ниската раждаемост в общината.

Фигура 25. Естествен прираст на 1000 души от населението община Георги Дамяново, област Монтана и България (2011-2018 година)

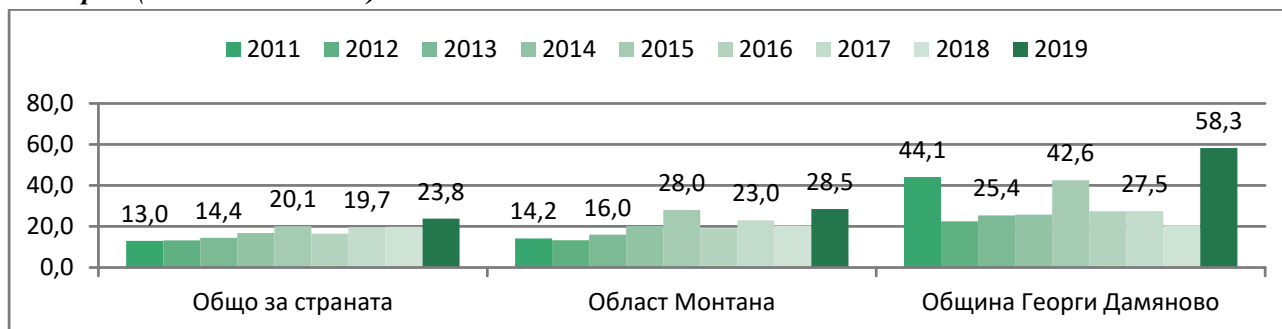


Източник: по данни на НСИ

Заселени, изселени и механичен прираст

За разглеждания период **заселените** в общината са средно 80 д./год. Сравнявайки показателя „заселени на 1000 души“ стойностите са по-високи от средните за областта и страната като цяло. Това обаче се дължи на малкия брой на населението, при който и най-малкият ръст на заселените в общините се отразява сериозно на показателя и не следва да се отчита като много благоприятни демографска тенденция.

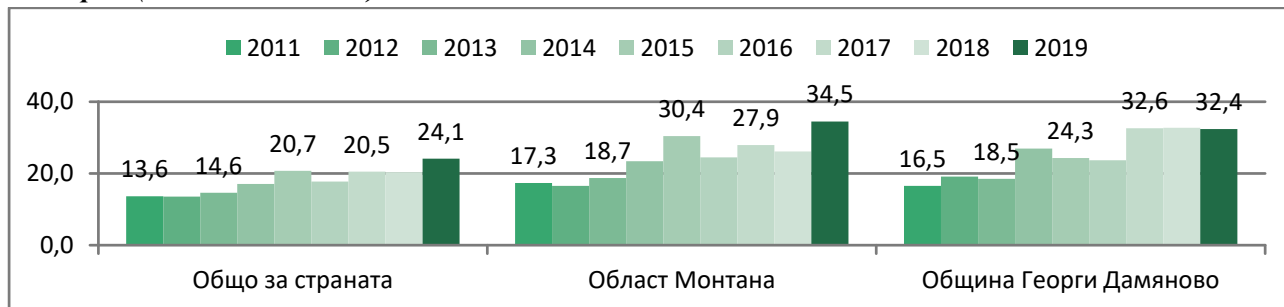
Фигура 26. Заселени на 1000 души от населението в община Георги Дамяново, област Монтана и България (2011-2019 година)



Източник: по данни на НСИ

В потвърждения на горния извод, данните за изселените на различните административни нива показва тенденция за трайно по-високи стойности в показателя в сравнение със страната. В същото време стойностите са близки до тези на област Монтана, което показва, че процесите а изселване на населението от областта не подминават и община Георги Дамяново. Само за периода 2011-2019 г. средно всяка година се изселват 61 души от общината.

Фигура 27. Изселени на 1000 души от населението в община Георги Дамяново, област Монтана и България (2011-2019 година)

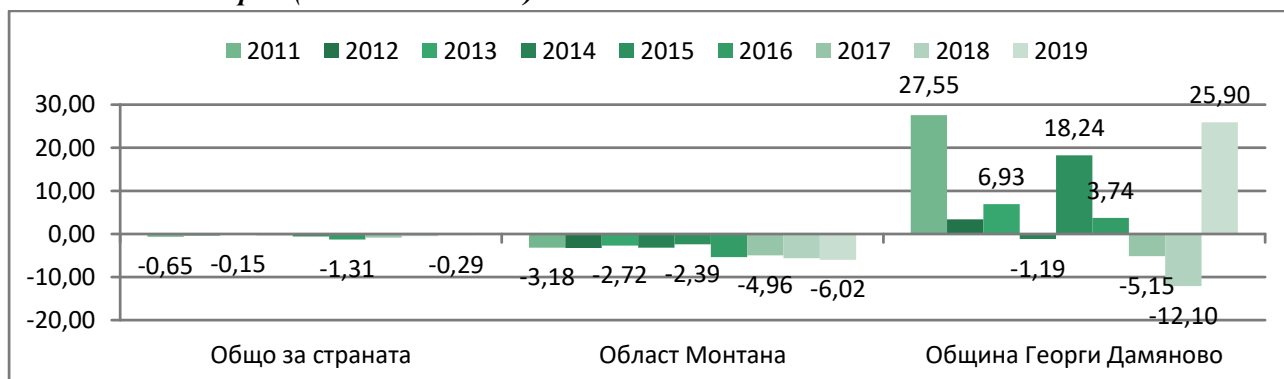


Източник: по данни на НСИ

Механичният прираст е разликата между заселените и изселените на 1000 души от средногодишното население. Положителните стойности на индикатора се считат за благоприятна демографска тенденция.

На национално и областно нива тенденцията е за отрицателен механичен прираст. В община Георги Дамяново за периода 2011-2019 г. няма установена тенденция – редуват се години с отрицателен и такива с положителен механичен прираст. Високите стойности на показателя обаче се дължат на намаляващото население като цяло, което силно влияе. За сравнение през 2011 г. механичният прираст е 75 човека, а през 2019 г. 56 души, но стойностите са почти идентични (съответно 27,55 и 25,90).

Фигура 28. Механичен прираст на 1000 души от населението в община Георги Дамяново, област Монтана и България (2011-2019 година)

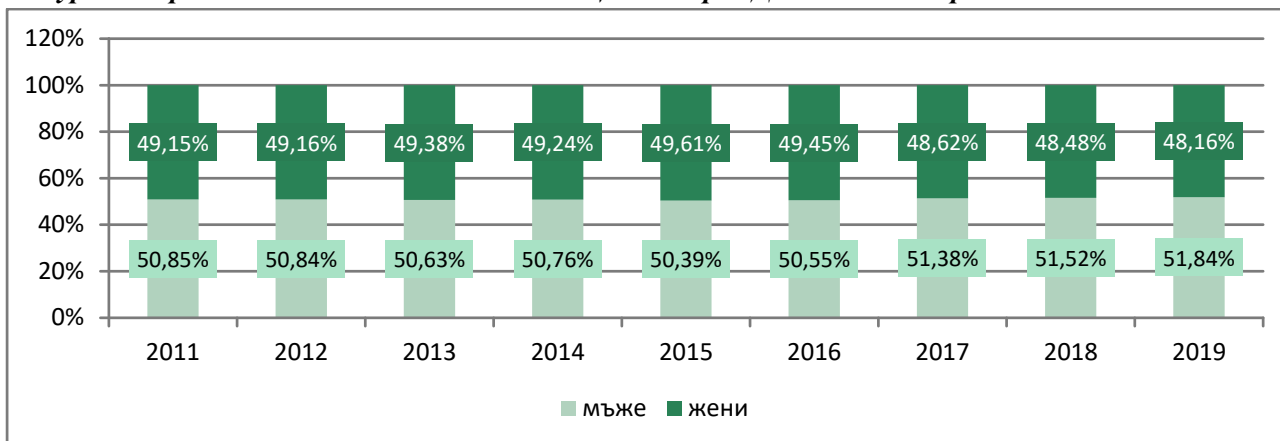


Източник: по данни на НСИ

Полова структура на населението

По отношение на половата структура на населението не се наблюдават съществени изменения в общината. Делът на мъжете се е увеличил незначително за изследвания период – с 0,99%, което не е много характерно за голяма част от българските общини, в които расте делът на жените.

Фигура 29. Брой на населението по пол в община Георги Дамяново за периода 2011-2019 г.



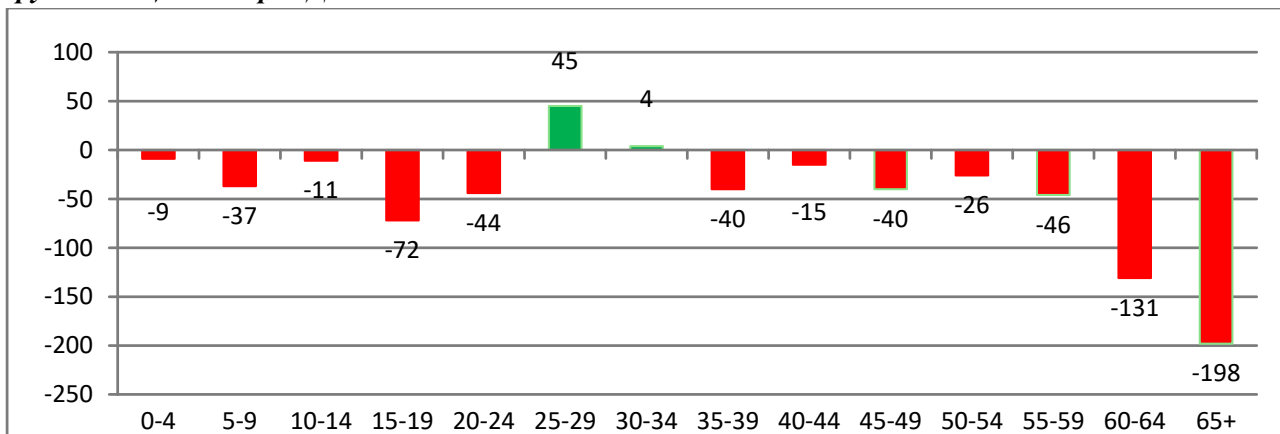
Източник: по данни на НСИ

Възrastова структура на населението

За периода между последното преброяване на населението и най-новите актуални данни от НСИ, населението във всички групи (без две) силно намалява. Единствените групи, в които населението се увеличава са 25-29 (45 души) и 30-34 (4 души). В голяма част от българските общини населението във възрастните групи над 45 години се увеличават, докато в община Георги Дамяново то намалява. Тези данни показват, че **населението в общината не застарява, то просто намалява.**

Поради тази причина следва да се предприемат мерки за осигуряване достойния живот на възрастните хора в общината.

Фигура 30. Разлика между преброяването от 2011 и населението към 31.12.2019 г. по възрастни групи в община Георги Дамяново



Източник: по данни на НСИ

Етническа структура на населението

Към настоящия момент е трудно да се изследва с точно каква е етническата структура на населението, защото националното преброяване предстои, а данните от предходното, направено през 2011 г., със сигурност имат нужда от ревизия, което следва да бъде и предмет на бъдеща актуализация на ПИРО, когато данните са налични.

Според данните от 2011 г., цитирани в ОУПО на Георги Дамяново, близо 98% от жителите на общината са се самоопределили като българи, а дялът на ромския етнос е 1%.

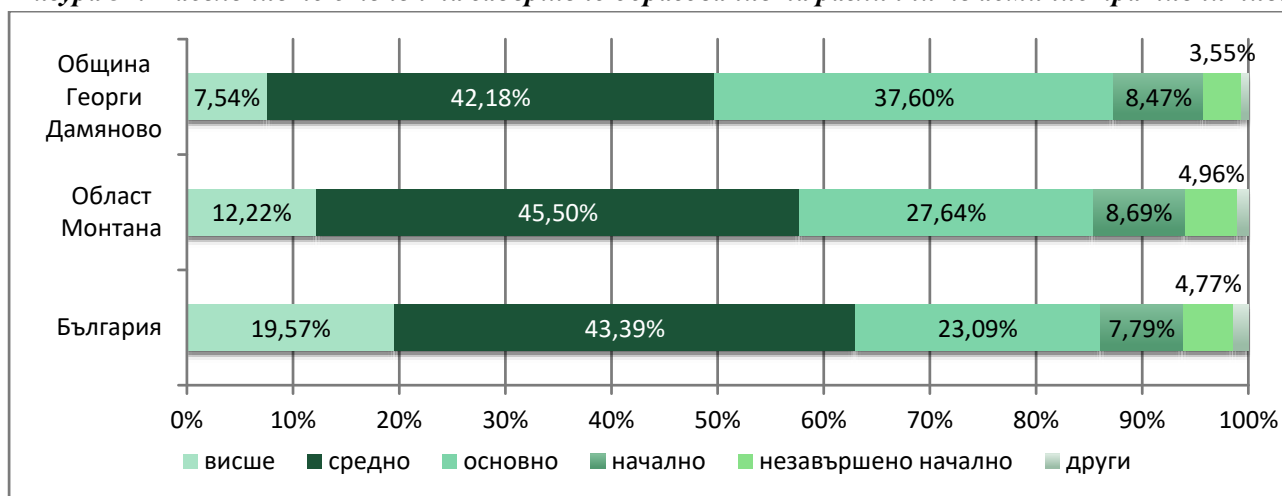
Образователна структура на населението

Този показател също се проследява при извършването на националното преброяване, затова данните са от националното преброяване, проведено през 2011 г. Според него хората с висше образование са 7,54%, а тези със средно 42,18%. С основно образование през 2011 г. са били 37,60%.

Коефициентът на образованост, който отразява броя на населението с висше и средно образование спрямо общото население в общината, през 2011 г. е **49,72%**, при 57,73% за област Монтана и 62,97% за България.

По-ниската образованост на населението донякъде се потвърждава от данните от НВО по математика след 7. клас, в което учениците от общината са показали среден резултат от 3,31 за 2019 г., резултатите от ДЗИ по БЕЛ за 12. клас, в които средната оценка е 3,33 при 3,95 за област Монтана и 4,06 за страната като цяло.

Фигура 31. Население по степен на завършено образование на различните административни нива



Източник: НСИ, Преброяване на населението 2011 г.

Забележка: в категорията „други“ се включват деца под 7 г. и такива никога непосещавали училище.

2.3.2. ОБРАЗОВАТЕЛНА ХАРАКТЕРИСТИКА

Детски градини

В общината функционира една детската градина – „Детелина“, която е разположена в общинския център и обслужва населението на цялата общината. В нея се обучават деца от 2 до 7 годишна възраст, а единствената група в нея е смесена. Капацитетът ѝ е 20 места, който в периода 2016-2018 година е преизпълнен, но за учебната 2019-20 година в нея са били 19 броя. На децата, пътуващи от другите населени места, е осигурен транспорт. Материалната база е в добро състояние. Детската градина е в списъка със „защитените“ образователни институции, съгласно Решение 857 от 26.11.2020 г. на Министерски съвет, тъй като е единствената в общината.

Училища

През учебната 2020/2021 година на територията на общината функционират общо 2 училища – основно и професионална гимназия. И двете се намират в село Георги Дамяново.

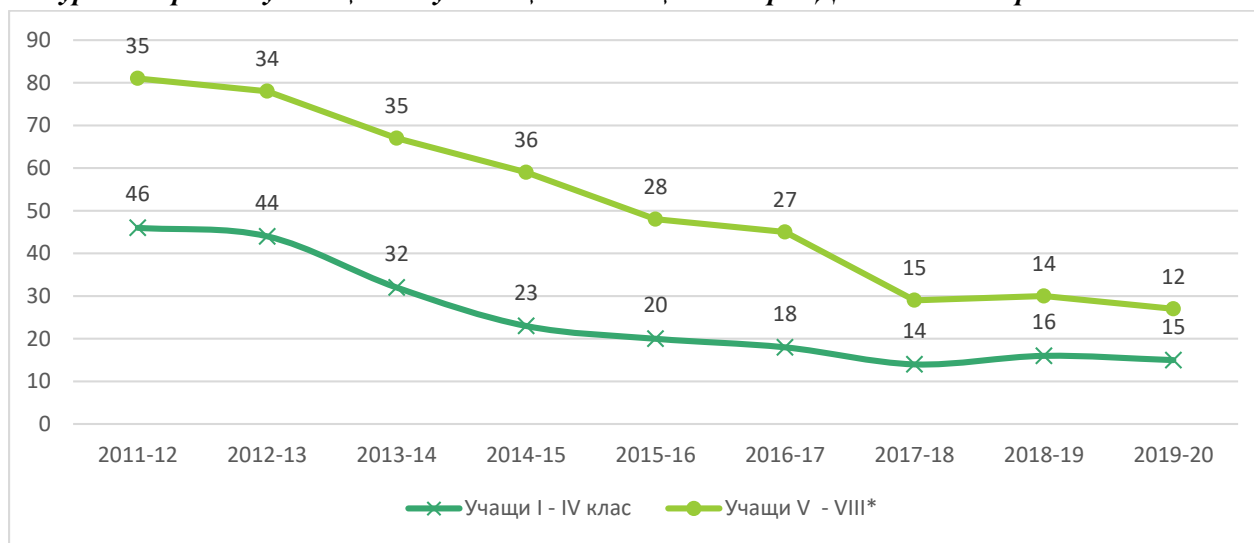
Основно училище „Отец Паисий“ е „защитено“ училище по смисъла на Закона за предучилищното и училищното образование и към момента не е заплашено от закриване, тъй като е единственото общообразователно училище в общината.

В последните години, обаче, тенденцията за намаляване броя на учениците продължава да се засилва и към учебната 2019-20 година общият брой на учениците между първи и седмица клас е едва 27.

Професионалната гимназия по селско стопанство „Марко Марков“ в общината има разкрити специалности, свързани с първичния сектор на икономиката – монтьор на селскостопанска техника, агроекология и техник-растениевъд.

Наличието на професионална гимназия в областта на селското стопанство е потенциал, който следва да се използва с оглед привличането на ученици от съседните общини. Внедряване на системата за дуално образование, както и подходите на „учене чрез практика“ дават възможност за ангажиране на младите към селскостопанските дейности в общината, както и задържането им в общината.

Фигура 32. Брой на учениците в училищата в община Георги Дамяново за периода 2011-2020 г.



Източник: по данни на НСИ

Забележка: След учебната 2017-18 данните са от V до VII клас.

2.3.3. ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ

На територията на общината от системата на здравеопазването не функционират детски ясли и заведения за болнична и извънболнична помощ.

Достъпът до здравеопазване в общината се осъществява посредством индивидуални лекарски практики. Според официалните данни на НСИ за 2019 г. има 1 лекарска практика и 1 специалист по медицински грижи, като няма нито един доктор по дентална медицина. Болничната помощ се извършва основно в областния център – гр. Монтана.

Спешната помощ се осъществява от филиала на спешна медицинска помощ Чипровци, който обслужва двете общини – Чипровци и Георги Дамяново.

Проблем е липсата на функционираща аптека, която да снабдява нуждаещите се с необходимите им медикаменти. Предвид застаряващото население това е изключително важно, защото част от лекарствата няма как да бъдат закупени от трети лица. Поради тази причина се налага личните лекари или кметовете и кметските наместници по места да закупуват лекарства за своите съграждани.

Може да се обобщи, че здравеопазването на територията на община Георги Дамяново почти липсва. Предимство е, че общината се намира близо до областния център, което донякъде смекчава неблагоприятните условия.

2.3.4. СОЦИАЛНИ УСЛУГИ

Необходимостта от социални услуги и вложени средства в тях са в пряка взаимовръзка с потенциалните ѝ ползватели. В общината в последните няколко години се наблюдава увеличение на броя на регистрираните лица с увреждания и през 2020 г. те са били 406, от които 86 лица с психически увреждания. Това е близо една пета (18,87%) от населението на община Георги Дамяново.

В същото време се увеличава и броят на лицата, които получават целева помощ за отопление и от 239 д. през 2018 г. броят им нараства на 320 д. за 2020 г.

Ако тези тенденции продължат, в бъдеще се очаква бюджетът на общината да бъде все по-натоварен с **разходи за социални услуги, включително подпомагане на рискови групи от населението.**

В момента страната ни е в процес по изготвянето на Националната карта на социалните услуги (очаква се до е готова до края на 2021 г.), която се очаква да помогне за избора на най-правилните „пакети“ социални услуги (на базата на задълбочени анализи), които ще се финансират от държавния бюджет. Този нов подход налага **задълбочен анализ на предоставяните от общината социални услуги, при изготвянето на стратегията за социалните услуги в общината за периода 2021-2027.**

На територията на общината действа една специализирана институция – в село Говежда – Дом за пълнолетни лица с психически разстройства (ДПЛПР). Капацитетът на дома е 70 места, които са запълнени изцяло.

В село Гаврил Геново е разкрит Център за настаняване от семеен тип на деца без увреждания (ЦНСТДБУ) с капацитет от 15 места. Към 2020 г. настанените в центъра са 13 деца и младежи. През есента на 2020 година, за да се осигури непрекъснат образователен процес, с оглед ситуацията, породена от COVID-19, Общината реализира проект за закупуване на нови компютърни конфигурации и осигуряване на надежден интернет в сградата на институцията. Проектът е финансиран от фонд „Социална закрила“ към Министерството на труда и социалната политика.

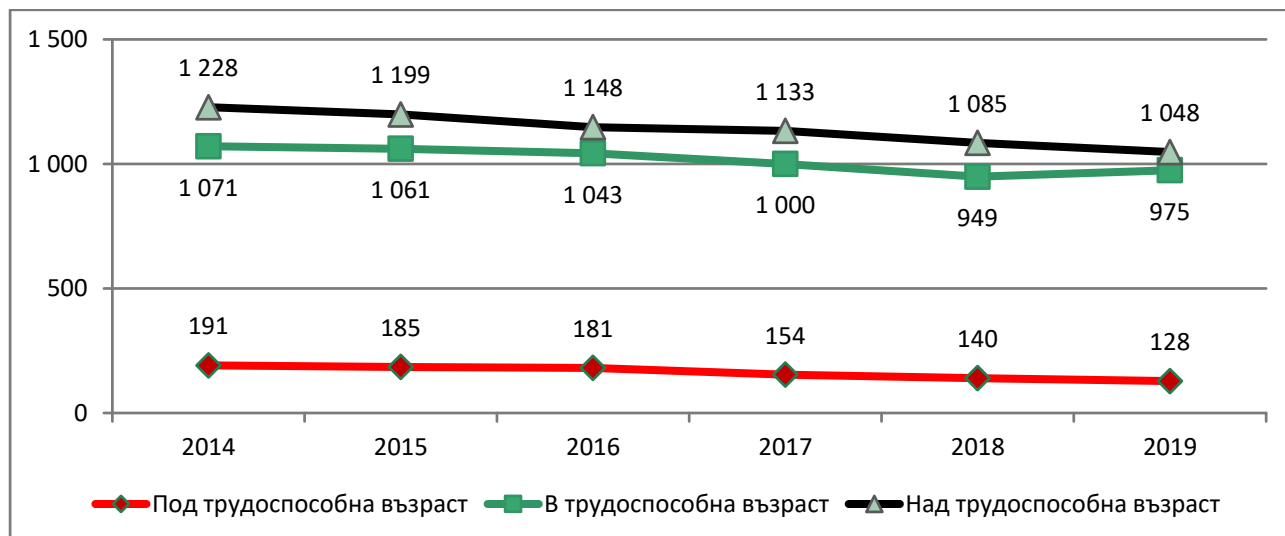
Други социални услуги в общността, които се предоставят в общината, са: домашен социален патронаж, от който се възползват 50 човека, при капацитет от 150; предоставяне на грижи в домашна среда, чиито капацитет от 14 места е запълнен; механизъм за лична помощ, чиито капацитет (16 души) също е запълнен.

За подобряване живота на възрастни хора Общината реализира в партньорство с Община Бойчиновци проекти по ОПРЧР 2014-2020 по процедурите „Патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания“, което дава възможност от осигуряване на услуги в домашна среда на хора от уязвими групи.

2.3.5. ТРУДОВ ПАЗАР И БЕЗРАБОТИЦА

Негативните демографски процеси оказват пряко влияние върху трудовия пазар в община Георги Дамяново, защото намалява броя на хората в трудоспособна възраст. През 2019 г. те са 975 души, с което се регистрира спад от 171 човека (или 14,92%) спрямо 2014 г.

Фигура 33. Население в под, над и в трудоспособна възраст в община Георги Дамяново за периода 2014-2019 г.



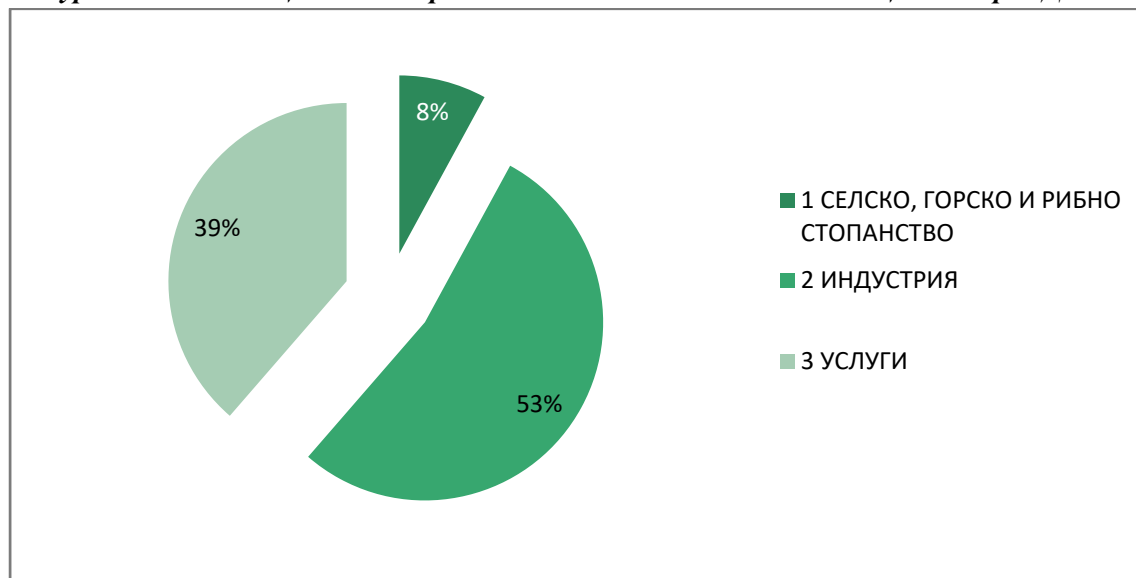
Източник: по данни на НСИ

Икономическа активност

Икономически активните лица са съвкупност от заетите на 15 и повече години и регистрираните в бюрата труда.

Общият брой на заетите лица за 2018 г. е 189 д., като продължава тенденцията за намаляване броя на заетите в местната икономика. От тях 38,6% (73 д.) са заети в сектора на услугите, 53,4% (101 д.) – в индустрията, и 7,9% (15 д.) – в първичния сектор.

Фигура 34. Заети лица по сектори на икономиката за 2018 г. в община Георги Дамяново



Източник: по данни на НСИ

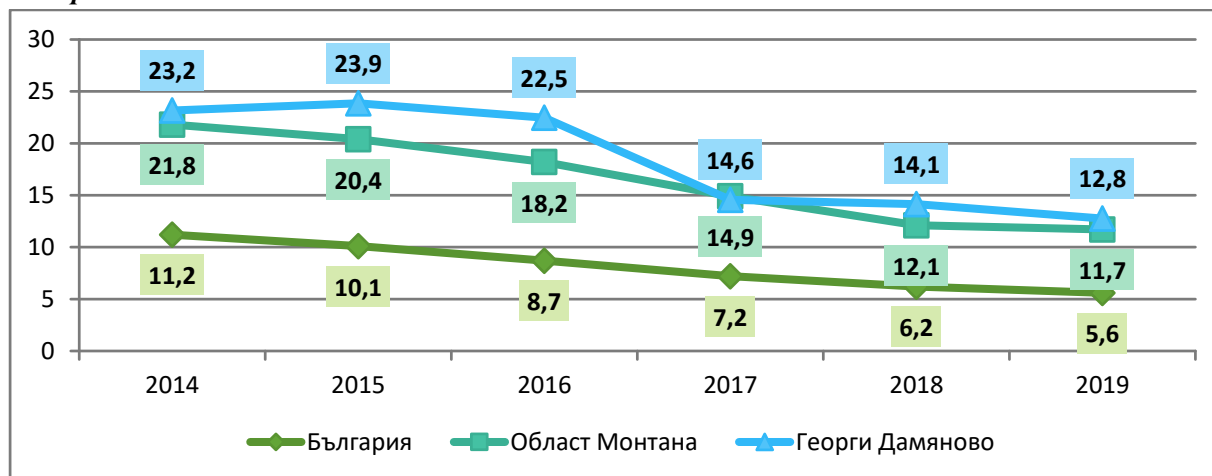
Безработица

През последните години броят на регистрираните безработни в общината постоянно намалява. През 2014 г. регистрираните в Бюрото по труда са 167 души, докато през 2019 г. те са вече 92.

В синхрон с нивата на област Монтана и България безработица в община Георги Дамяново намалява непрекъснато. Въпреки това, поради изключително високата безработица в общината през 2014 г. (близо 2 пъти над нивото на страната) и въпреки че за периода 2014-

2019 година регистрираната безработица е намаляла близо 2 пъти, тя все още е по-висока от данните за областта и страната. В този смисъл, **безработицата все още е един от основните проблеми за решаване в общината.**

Фигура 35. Средногодишна безработица в община Георги Дамяново и по административни нива за периода 2014-2019 г.



Източник: по данни на Агенция по заетостта и дирекция „Бюро по труда“ – Георги Дамяново“

* Забележка: показателят се определя се като дял на регистрираните безработни лица в бюрата по труда към икономически активното население 15-64 г., установено при Преброяване 2011 г.

2.3.6. ПРОИЗВОДИТЕЛНОСТ НА ТРУДА

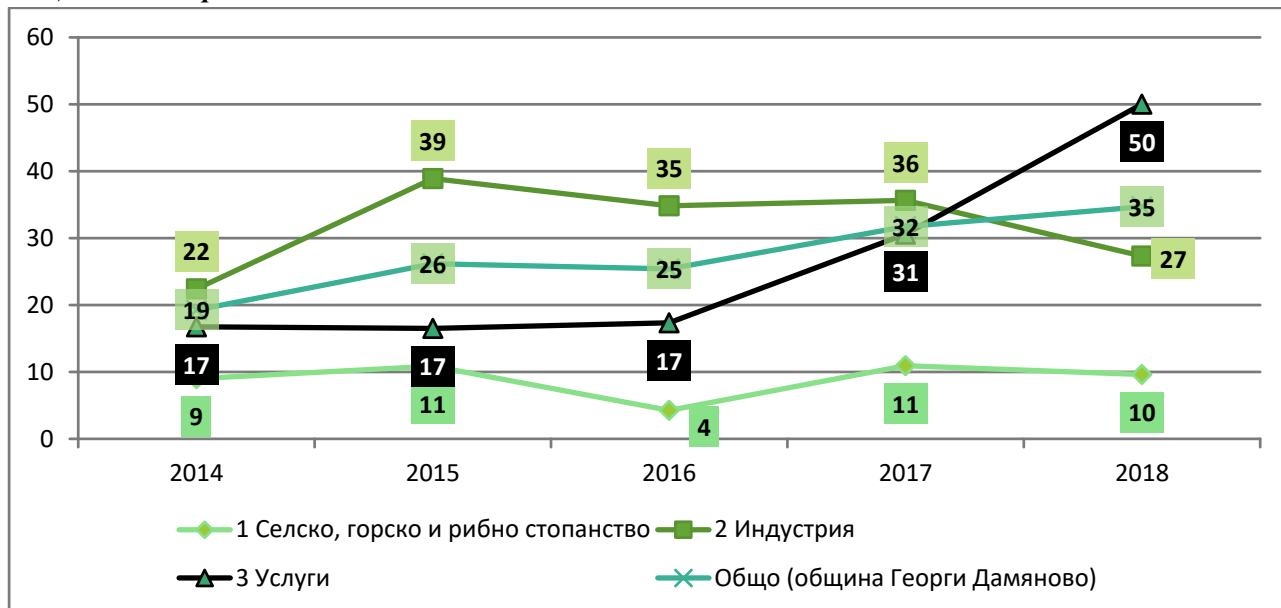
Производителността на труда е един от компонентите на конкурентоспособността, който може да се определи чрез съотношението между произведената продукция и броя на заетите в съответния сектор.

Данните за община показват, че като цяло **производителността на труда в местната икономика се увеличава в последните години** и през 2018 г. един зает средно произвежда продукция за 35 хил. лв., което е с 16 хил. лв. повече от 2014 година.

Прегледът на данните по икономически сектори, обаче, показва, че **производителността нараства най-много в сектора на услугите**. През 2014 година 1 зает в сектора е произвел средно продукция за 17 хил. лв., докато през 2018 г. стойността нараства на 50 хил. лв. В същото време в индустриалния сектор се наблюдава спад на произведената продукция от 1 зает.

През годините в аграрния сектор не настъпват съществени промени в производителността, която остава на сравнително постоянно ниво – около 10 хил. лв. на 1 зает в него.

Фигура 36. Произведена продукция (в хил. лв.) на 1 зает по икономически сектори и общо за общината в периода 2014-2018 г.

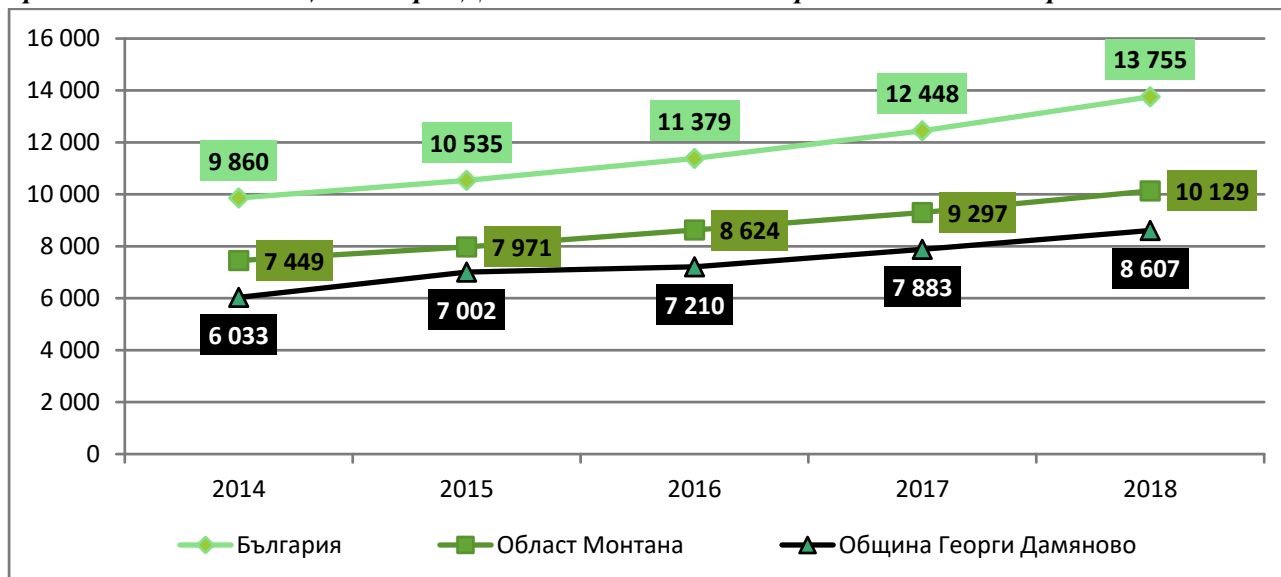


Източник: по данни на НСИ, собствени изчисления

2.3.7. ДОХОДИ НА НАСЕЛЕНИЕТО

В периода 2014-2018 година се наблюдава постоянно увеличение на брутна средногодишната заплата на заетите в община Георги Дамяново, като за целия период ръстът е с 2 574 лв. и през 2018 г. средногодишната заплата достига до 8 607 лв. **Ръстът на заплата е съразмерен с този за област Монтана, но е по-бавен от този за страната ни.** Ниският брой на заетите в общината, сравнително слабата им производителност на труда логично водят и до по-ниски възнаграждения.

Фигура 37. Средна годишна брутна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение в община Георги Дамяново и по административни нива за периода 2014-2018 г.



Източник: по данни на НСИ

2.3.8. ИЗВОДИ

Проблеми

- Високо ниво на смъртност и намаляваща раждаемост;

- Отрицателен механичен прираст;
- Ниско образователно равнище на голям дял от населението;
- Намаляващ брой ученици;
- Липса на детски ясли;
- Голям процент на хората с увреждания в общината;
- Трайно по-ниски доходи в сравнение с областта и страната;
- Високо ниво на безработицата.

Потенциали

- Наличие на ПГ по селско стопанство;
- Увеличаваща се производителност на труда в общината;
- Тенденция на увеличаваща се средна заплата, но все още по-ниска от областта.

2.4. ИНФРАСТРУКТУРНО РАЗВИТИЕ, СВЪРЗАНОСТ И ДОСТЪПНОСТ НА ТЕРИТОРИЯТА

2.4.1. ТРАНСПОРТНА ИНФРАСТРУКТУРА И ДОСТЪПНОСТ

Транспортни коридори с национално и наднационално значение

През територията на общината преминава един от европейските транспортни коридори, част от основната TEN-T мрежа в Европа. Това е коридорът „Ориент/Източно-Средиземноморски коридор“. Той достига до Скандинавския полуостров, преминава през Централна и Източна Европа, а в България трасето му се реализира по направлението „Видин-София-Пловдив-граница с Турция и София-граница с Гърция. Освен шосеен този коридор е и железопътен, като в България е изразен чрез жп линиите „София-Пловдив-Свиленград“, „Видин-София“ и „София-Кулата“. Международното железопътно трасе не преминава през община Георги Дамяново.

Автомобилен транспорт и инфраструктура

Общата дължина на републиканската пътна мрежа на територията на общината е съставена от приблизително 2 км първокласни и 38 километра третокласни пътища.

Община Георги Дамяново се намира встрани от основните транспортни оси в страната. Преминаващият първокласен път I-1 (Е-79), част от европейската транспортна мрежа не оказва влияние върху развитието на общината, тъй като преминава в най-северните ѝ част и общата дължината на участъка в границите на Георги Дамяново е едва 2 км.

Останалите пътища, част от републиканската пътна мрежа, които преминават през територията на общината, са третокласните:

- III-102 (гр. ОПУ Видин – Белимел – Монтана). В община Георги Дамяново попада участък с дължина 12,100 км;
- III-817 (Кръстовище на РП II-81(о.п. Берковица-Благово) – Боровци – кръстовище с РП III-102 (Белимел-Монтана)). В община Георги Дамяново попада участък с дължина 3,335 км
- III-1024 (Кръстовище с РП III-102 (Белимел-Монтана) – Гаврил Геново – Георги Дамяново – Говежда – Дълги дел). В община Георги Дамяново попада участък с дължина 22,319 км.

Състоянието на пътната настилка, обаче, изисква инвестиции в подобряването ѝ. Според класификацията в добро състояние са по-малко от една трета (32%) от настилката на

пътищата и то само по път III-102. Преобладава лошото състояние на пътната настилка, което е предпоставка за възникване на пътно-транспортни произшествия.

Таблица 8. Състояние на настилката на пътищата, част от републиканската пътна мрежа

Състояние на настилката	АМ	I клас	II клас	III клас
Добро	-		-	12,1
Средно	-	1,703	-	
Лошо	-	0,292	-	25,654
Общо	-	1,995	-	37,754

Източник: ОПУ – Монтана

Поддържането на доброто състояние на настилката се осъществява от Областно пътно управление – Монтана, което ежегодно инвестира средства. Само за периода 2014-2019 година те възлизат на близо 6 млн. лв. без ДДС.

Таблица 9. Инвестиции на ОПУ-Монтана за периода 2014-2019 година в РПУ, в хил. лв.

Път	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Общо
I-1	84,26	0,56	2,81	66,56	626,54	20,10	800,83
III-102	29,34	41,99	3,35	923,91	425,37	40,23	4 810,93
III-817	2,69	1,46	5,96			3,67	13,79
III-1024	145,79	11,76	16,50	125,06	7,15	11,78	318,04

Източник: ОПУ - Монтана

Вътрешно селищните връзки се осъществяват посредством общинската пътна мрежа, която е с дължина от 31,425 км и осигурява автомобилен достъп до всяко населено място в общината.

През годините са извършвани само текущи ремонти и изкърпване на отделни участъци от пътищата, но не на всички. Поради тази причина състоянието на общинските пътища е незадоволително и са необходими инвестиции за подобряването им. Единствено път MON3114 (III - 1024, Георги Дамяново - Говежда / - Еловица) е в отлично състояние, защото е изцяло рехабилитиран.

Част от пътищата имат работни проекти за тяхната рехабилитация и при осигурено финансиране могат почти незабавно да започнат строително-монтажни работи по тях.

Таблица 10. Дължина и състояние на пътната настилка на общинските пътища

Път №	Път	Дължина (км)	Състояние	Проектна готовност
MON1110	/ III - 815, Боровци - Видлица / - Гаврил Геново / III - 1024 /	2,500	незадоволително	работен проект
MON2111	/III-102, Белимел - Монтана/ - Видлица - Чемиш - Каменна Рикса - I-1(E-79)	13,625	незадоволително	работен проект
MON2112	/ III - 1024, Говежда - Дълги дел / - Дива Слатина	3,200	незадоволително	няма
MON2113	/ III - 1024, Георги Дамяново - Говежда / - Копиловци	7,400	незадоволително	работен проект
MON3114	/ III - 1024, Георги Дамяново - Говежда / - Еловица	1,200	отлично	няма
MON3115	/ III - 1024 / Георги Дамяново - Помеждин	3,500	незадоволително	няма

Източник: Община Георги Дамяново, декември 2020

Транспортното обслужване на населението на територията на община Георги Дамяново се извършва чрез автобусен транспорт. Осигурени са редовни транспортни връзки от общинския център до селата и регулярни транспортни връзки на общината с областния център гр. Монтана. Автобусните курсове се извършват предимно сутрин и вечер, а за част от линиите – и около обяд.

2.4.2. ЕНЕРГИЙНА ИНФРАСТРУКТУРА (ЕЛЕКТРОСНАБДЯВАНЕ) И ВЕИ

Електроенергийна инфраструктура

В община Георги Дамяново всички села са електрифицирани. Електроснабдяването в общината се осъществява от Националната енергийна система посредством трансформаторна подстанция „Жеравица“ гр. Монтана (110/20kV).

Според данните от анализа към ОУПО на Георги Дамяново на територията на община има изградени трафопостове както следва: с. Каменна Рикса – 2 броя, с. Чемиш – 1 брой, с. Видлица – 1 брой, с. Гаврил Геново – 3 броя, с. Георги Дамяново – 4 броя действащи и 1 брой (в бившия стопански двор) – недействащ, с. Меляне – 1 брой, с. Еловица – 1 брой, с. Говежда – 4 броя, с. Дълги дел – 2 броя, с. Дива Слатина – 1 брой, с. Главановци – 1 брой, с. Копиловци – 4 броя, по пътя за хижа „Копрен“ – 1 брой и 1 брой (в бившия стопански двор).

Уличното осветление в общината се поддържа в добро състояние, основно по главните улици, уличните осветителни тела са подменени с енергоспестяващи. В повечето от населени места обаче то не е достатъчно изградено. Необходимо е доизграждане на уличното осветление и въвеждане на система за централизираното му управление. Възможно е използването на ВЕИ за захранването на уличните осветителни тела.

На територията на община Георги Дамяново няма изградено газоснабдяване и топлофикация.

Възобновяеми източници на енергия

Потенциалът за използването на възобновяеми енергийни източници в община Георги Дамяново е ограничен само до енергията от водата, чрез изграждането на ВЕЦ. Този потенциал се използва активно, като са изградени четири ВЕЦ, както следва:

- ВЕЦ „Трещена“ с мощност от 1,1 MW, село Дълги дел;
- МВЕЦ „Крива река“ с мощност от 0,735 MW, село Дълги дел;
- МВЕЦ „Милина“ с мощност 0,585 MW, с. Копиловци; и
- ВЕЦ „Лопушна“ с мощност 1 MW, с. Георги Дамяново.

По отношение на слънчевата енергия територията на общината попада в зоните с най-ниски стойности на хоризонталната слънчева радиация, което прави изграждането на фотоволтаични паркове не толкова икономически изгодно. Ветровият потенциал също е силно ограничен.

2.4.3. ВОДОСНАБДИТЕЛНА И КАНАЛИЗАЦИОННА ИНФРАСТРУКТУРА

Водопреносна и водоснабдителна мрежи

Всички населени места в общината имат достъп до питейна вода. Качеството на доставената вода отговаря на действащите национални стандарти и е годна за пиене. Отклонение от качеството на водата в с. Георги Дамяново се регистрира при значителни валежи. Дезинфекцирането на суровата вода се извършва с хлорни съединения.

Анализите правени във връзка с изготвянето на ОУПО показват, че водоснабдяването в общината се осигурява от 26 водоизточника. Всичките те са подземни. Спрямо вида им могат да се класифицират, както следва: каптажни извори – 23 бр., дренажи – 2 бр. и шахтови кладенци – 1бр.

На територията на общината са изградени 17 бр. приземни резервоари, с общ обем от 2346м³. Необходимо е саниране на всички напорни резервоари, чрез вътрешна хидроизолация.

По водоснабдителната система на община Г. Дамяново в експлоатация са 3 бр. помпени станции: ПС „Чемиш“; ПС „Г. Дамяново“ и ПС „Каменна Рикса“. Необходимо е саниране на сградите на помпените станции – покриви, дограма, топлоизолация и др., което не е правено от тяхното изграждане през 60-те и 70-те години на миналия век.

Дължината на изградената водопроводна мрежа в общината е общо 119,57 км, от които 60,96 км – външни водопроводи и 58,61 км – вътрешна водопроводна мрежа. Мрежата е остаряла и се нуждае от подмяна и реконструкция. **Довеждащите водопроводи са изградени от:**

- азбесто-циментови тръби – 26 679 м (43,8% от общата дължина);
- стоманени тръби – 19 346 м (31,7% от общата дължина);
- поцинковани – 1 480 м (2,4% от общата дължина);
- полиетиленови тръби – 13 453 м (22,1%) от общата дължина.

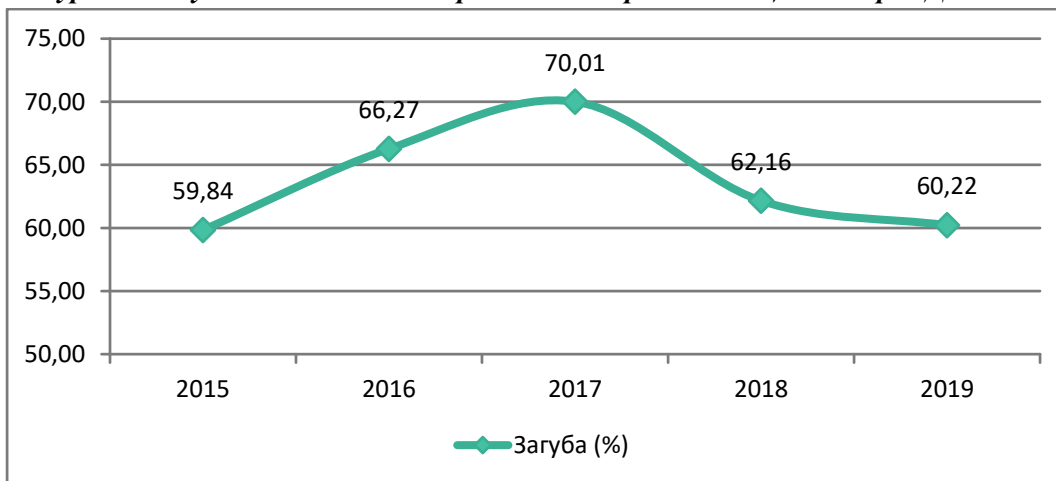
Вътрешната разпределителна мрежа за питейни води на територията на общината е изградена от:

- азбесто-циментови тръби – 35 659 м (60,8% от общата дължина);
- стоманени тръби – 3 438 м (5,9% от общата дължина);
- поцинковани тръби – 403 м (0,7% от общата дължина);
- полиетиленови тръби – 19 113 м (32,6% от общата дължина).

Проблем при експлоатацията на водопроводната мрежа е, че около 80% от нея е изградена преди 2000 година. Това създава предпоставки за чести аварии и загуба на вода. Местния ВиК оператор за периода 2014-2019 година постоянно подменя остарелите азбесто-циментови-тръби с полиетиленови в резултат на което близо 9 км водопроводна мрежа е с подобро експлоатационно състояние. Това довежда до намаляване загубите на вода в периода 2018-19 година.

Съгласно инвестиционната програма на ВиК ООД гр. Монтана за периода 2021-2027 година са предвидени средства за рехабилитация на водопроводната мрежа, помпени станции, автоматизация и управление на водоснабдяването. С това се очаква качеството и количеството на водата да бъде подобро значително.

Фигура 38. Загуби на вода по водопроводната мрежа в община Георги Дамяново



Източник: по данни на ВиК – Монтана

Канализационна мрежа и ПСОВ

Пречиствателна станция за отпадъчни води има изградена само с. Копиловци, която е изградена с финансиране от ПРСР 2007-2013 година. В рамките на проекта е изградена и канализационната мрежа на селото. В ПСОВ за пречистване се отвеждат дъждовните и битовите води на селото. Станцията е проектирана за 725 еквивалент жители (ЕЖ) със средно денонощно водно количество 91,35 м³ на денонощие. Максималното водно количество е 13,25 м³ на час и годишно пречистено водно количество 33 580 м³/Год.

В останалите населени места канализационните мрежи не са изградени, а генерираните битови отпадъчни води от домакинствата се заустват в собствени приемни септични ями. Това създава риск от замърсяване на почвата с вредни химични съединения.

Хидромелиорации

На територията на общината има изградени два хидромелиоративни обекта, държавна собственост. Съоръженията се стопанисват от „Напоителни системи“ ЕАД, клон Мизия със седалище в гр. Враца. Те са:

- масивно водохващане „алпийски“ тип в землището на с. Еловица; и
- напоителен канал Р-1, с извършен основен ремонт през 2014-2015 г. за използването му за деривационен канал на ВЕЦ „Лопушна“.

Възстановяването на напоителните системи значително би подобрило условията за земеделие в територията. Заедно с добрите качества на почвата и климата, това е условие за развитие на интензивно земеделие.

2.4.4. ИЗВОДИ

Проблеми

- Лошо състояние на пътната настилка;
- Големи загуби на вода по водопрееносната мрежа;
- Ниско изградената канализационна мрежа – само в с. Копиловци;
- Липса на алтернативни начини на придвижване – единственият достъп е автомобилен.

Потенциали

- Използване на ключовата локация на общината за бърз достъп до национални и транснационални мрежи за превоз на стоки и хора;

- Използване на ВЕИ от водата;
- Доизграждане на канализационната мрежа;
- Продължаващи инвестиции в подмяната на водопроводната мрежа в общината;
- Възстановяване и развитие на поливната мрежа в общината за подкрепа на земеделието;
- Изграждане на енергоефективно улично осветление в населените места.

2.5. ЕКОЛОГИЧНО СЪСТОЯНИЕ И РИСКОВЕ

2.5.1. АТМОСФЕРЕН ВЪЗДУХ

Въздухът е основен компонент на околната среда и е жизнено важен за всички живи организми. Състоянието на въздуха, определено от състава и съотношението на естествените му съставки и добавените вещества с естествен и антропогенен произход, представлява неговото качество. Въздухът се замърсява от различни частици и газове, чието отделяне е в следствие от човешката дейност в сферите на промишлеността, бита, транспорта и др.

В общината няма източници на вредни емисии в атмосферния въздух, включително радиоактивни такива. Източник на фини прахови частици са транспорта и битовото отопление на твърдо гориво. Липсата на асфалтова настилка по голяма част от уличната мрежа в населените места е причинител на замърсяване.

2.5.2. ВОДИ

Повърхностни води

Контролът на състоянието на реките и другите повърхностни водни тела се извършва по утвърден график от РИОСВ – Монтана, в чийто обхват на контрол попада територията на общината. Реките в общината попадат във водосборната площ на р. Огоста, чрез нейния приток река Дългоделска Огоста с дължина 29,4 км. Съгласно ПУРБ (Плана за управление на речните басейни) на Дунавския район, водното тяло е в добро екологично и химично състояние.

Подземни води

Състоянието на подземните водни тела попадащи в територията на общината е с фоново съдържание на арсен. Проучванията на подземните водни тела в района на р. Огоста установяват, че наднорменото съдържание на арсен в района се дължи на милиони години естествена ерозия на разположените високо в релефа арсенови руди, която чрез водите се пренасят в речните долини. Също така години наред в миналото хвост от рудниците, съдържащ арсен, е заустван директно в реката. Съгласно докладите на РИОСВ – Монтана, в резултат на това се наблюдават трайно повишени нива на арсен в района. Риск за общината са хидроморфологичните изменения – водочерпенето от повърхностните води, регулиране на оттока. Това са проблеми възникнали вследствие изграждане на хидроенергийни съоръжения (ВЕЦ, МВЕЦ), каквито има на територията, изграждане на язовири, диги за защита от наводнения, бентове и преливници. Въздействия, свързани с хидроморфологични промени значително се отразяват върху водните организми. Особено силно е въздействието на напречни строителни съоръжения, тъй като се прекъсва проходимостта за онези водни организми, които не са в състояние да преодолеят тези прегради.

2.5.3. ПОЧВИ И ЗЕМНИ НЕДРА

Преобладаващите почви са разпространени кафяви горски, сиви горски и алувиално ливадни почви. По поречието на реките са разпространени и алувиално-ливадни почви, в

минимални количества има и лъос. В повечето от землищата на населените места в общината са идентифицирани земи с висока природна стойност, което определя потенциала за развитие на биологичното земеделие. Земите на територията са чисти поради нискоинтензивните земеделски практики през последните години – паша и сенокос, без торове и пестициди. РИОСВ – Монтана осъществява мониторинг на състоянието на почвите. Следят се следните показатели: активна реакция на почвата (рН), биогенни елементи - общ азот, общ фосфор, нитратен азот, органично вещество - общ въглерод и органичен въглерод, обемна плътност и 9 тежки метали - мед, цинк, олово, кадмий, никел, кобалт, хром, арсен и живак. Няма установено замърсяване на почвите с устойчиви органични замърсители и препарати за растителна защита, с тежки метали и металоиди. Използването на оборски тор, торф и други органични материали с високи сорбационни свойства помагат за възстановяване качествата на почвите и неутрализиране на токсините. Не се наблюдават проблеми, свързани с ерозията на почвата. Оценката на екологичния статус на почвите показва, че те са в добро екологично състояние, с добър механичният състав, който осигурява добър водно-въздушен режим.

2.5.4. РАДИОЕКОЛОГИЧЕН МОНИТОРИНГ И КОНТРОЛ. ШУМ

На територията на РИОСВ – Монтана действат три локални мониторингови станции – в Монтана, Видин и Вълчедръм – които са част от Националната автоматизирана система за непрекъснат контрол на радиационния гама-фон. Показанията от тях са в интервала 0,079 – 0,109 $\mu\text{Sv/h}$, т.е. не се наблюдава повишаване на пределно допустимите стойности.

Шум

В съвременния свят шумът е един от най-разпространените замърсители на околната среда. Конкретно за община Георги Дамяново източниците на шум са породени основно от автомобилния транспорт, но те не са съществени поради ниската натовареност на транспортната мрежа.

Постоянен мониторинг на транспортния шум на територията на общината не се извършва. На територията на общината няма големи промишлени предприятия, които да генерират значителен шумов фон.

Може да се обобщи, че в общината нивото на шум и различните видове радиация е отлично за човешкото здраве.

2.5.5. ЗАЩИТЕНИ ТЕРИТОРИИ И ЗОНИ

Една от характеристиките на общината е, че почти цялата ѝ територия (около 95%) попада в границите на защитени зони по Natura 2000. Това е както ограничител за развитието ѝ, така и потенциал, който следва да бъде използван. Освен по Закона за биологичното разнообразие, на територията на Георги Дамяново са обявени и 4 защитени територии по смисъла на Закона за защитените територии. Две от тях са категоризирани като „природни забележителности“ – Водния скок и Дуршин водопад, а останалите две са „защитени местности“.

Таблица 11. Защитени територии и зони в община Георги Дамяново

Наименование (код в регистъра)	Категория	Площ (ха)	Населено място (землище)	Цел на обявяване (опазване)
Защитени зони по смисъла на Закона за биологичното разнообразие				
Западен Балкан (BG0002002)	ЗЗ по директивата за птиците	146 832,47	с. Видлица, с. Гаврил Геново, с. Говежда,	Опазване и поддържане на местообитанията на

Наименование (код в регистъра)	Категория	Площ (ха)	Населено място (землище)	Цел на обявяване (опазване)
			с. Дива Слатина, с. Дълги дел, с. Каменна Рикса, с. Копиловци, с. Чемиш	посочените видове птици за постигане на тяхното благоприятно природозащитно състояние; Възстановяване на местообитания на видове птици, за които е необходимо подобряване на природозащитното им състояние.
Западна Стара Планина и Предбалкан (BG0001040)	33 по директивата за местообитанията	219 753,27	с. Видлица, с. Гаврил Геново, с. Георги Дамяново, с. Главановци, с. Говежда, с. Дива Слатина, с. Дълги дел, с. Еловица, с. Каменна Рикса, с. Копиловци, с. Меляне, с. Помеждин, с. Чемиш	
Защитени територии по смисъла на Закона за защитените територии				
Водния скок (381)	Природна забележителност	0,14	с. Копиловци	Опазване на водопад
Дуршин водопад (345)	Природна забележителност	0,06	с. Копиловци	Опазване на водопад
Копрен-Равно буче- Калиманица-Деяница	Защитена местност	575,51	с. Копиловци	Опазване на характерен ландшафт
Ускето	Защитена местност	1,91	с. Дълги дел	Опазване на естествена смърчова гора в Стара планина

Източник: Регистър на защитените територии и защитените зони в България

Част от защитените територии и националното богатство на страната ни са и вековните дървета. В общината Георги Дамяново в регистъра на вековните дървета са включени 17 бр. зимен дъб, 1 бр. секвоя, цер – 3 бр. и благун – 5 бр¹.

На територията се срещат редица лечебни растения, които могат да се използват за медицински цели, сред които: бял и жълт равнец, шипка, мащерка, гълъбови очички, левурда, волски език и др.

2.5.6. УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ

Отпадъците са пряк замърсител на въздуха, водите и почвата и носят непосредствен риск за здравето на човека, затова решаването на проблемите, свързани с управлението на отпадъците, се явяват едни от най-сериозните. От друга страна, голяма част от отпадъците

¹ По данни на ОУПО Георги Дамяново по информацията предоставена от РИОСВ – Монтана.

притежават ценни суровинни качества и могат да бъдат рециклирани и отново оползотворени в производството и селското стопанство.

Запалването на отпадъци по сметищата води до недопустими замърсявания на атмосферата с летливи органични съединения, вредни ароматни вещества, окиси на въглерода, азота и сярата.

Според информация на РИОСВ – Монтана, всички населени места в общината Георги Дамяново имат въведена система за събиране и транспортиране на битови отпадъци. Тя обхваща цялото население на общината. Отпадъците от общината се транспортират до Регионално депо за битови и неопасни отпадъци Монтана, което обслужва още общините Монтана, Бойчиновци, Берковица, Лом, Чипровци, Брусарци, Медковец, Вършец, Якимово, Вълчедръм и Криводол (област Враца). През последните години се наблюдава намаляване на генерирания отпадък от бита, което води и до по-малкото количество директно депониран битов отпадък. Към 2018 година битовите отпадъците от общината не се предават за рециклиране.

Таблица 12. Данни за битовите отпадъци за периода 2015-2018 година

Показател	2015	2016	2017	2018
Дял на населението, обхванато от системи за организирано сметосъбиране	100	100	100	100
Общо образувани битови отпадъци (хил. тона)	1 345	1 314	1 336	687
Директно депонирани битови отпадъци (хил. тона)	93	94	64	20
Предадени за предварително третиране битови отпадъци (хил. тона)	1 253	1 220	1 272	667
Предадени за рециклиране битови отпадъци (хил. тона)	0	0	0	0

Източник: НСИ

По отношение на вида на изхвърляните отпадъци, най-голям дял заемат градинските отпадъците. Те са и единствените, които се събират предимно разделно. Следваните са от отпадъците, които имат ситна фракция (< 4 см). Останалият битов отпадък е предимно хранителен, хартия, картон и пластмаса.

За по-доброто управление на отпадъците община Георги Дамяново, заедно с община Чипровци, изпълнява проект „Проектиране и изграждане на компостираща инсталация за разделно събрани зелени и/или биоразградими отпадъци за община Чипровци и община Георги Дамяново“, финансиран по ОПОС 2014-2020, чиято цел е да се намали количеството депонирани биоразградими отпадъци, генерирани на двете общини, чрез разделното събиране и оползотворяването им. По проекта ще бъде изградена компостираща инсталация с капацитет 2128 т/год., която ще се локализира на територията на община Чипровци, в землището на с. Бели мел. Очаква се компостиращата инсталация да заработи през 2021 година.

Опасните отпадъци в общината са съставени от електрически уреди, перилни и почистващи препарати, както и лекарства с изтекъл срок на годност.

Таблица 13. Генерирани количества отпадъци в общината през 2019 г.

Вид отпадък	Количество смесен отпадък на година, т./год.	Разделно събран отпадък на година, т./год.	Общ отпадък на година, т./год.	Общ отпадък на година, %
Хранителни	125,81		125,81	6,84%
Хартия	43,27		43,27	2,35%
Картон	48,56		48,56	2,64%
Пластмаса	120,31		120,31	6,54%
Текстил	86,74		86,74	4,71%
Гума	0		0	0,00%
Кожа	11,26		11,26	0,61%
Градински	128,34	504,6	632,94	34,39%
Дървесни	33,38		33,38	1,81%
Съкло	41,97		41,97	2,28%
Метали	44,39		44,39	2,41%
Инертни>4см			0	0,00%
Опасни	6		6	0,33%
Други	63,87		63,87	3,47%
Ситна фракция<4см	581,96		581,96	31,62%
Общо	1 335,86	504,6	1 840,46	100%

Източник: Обобщен финален доклад по проект „Определяне на морфологичния състав на битовите отпадъци в България“

По отношение на политиките за отпадъците в Община Георги Дамяново са разработени и приети следните документи, свързани с тях:

- Наредба за управление на отпадъци на територията на община Георги Дамяново;
- Наредба за осигуряване и поддържане на обществения ред и чистотата на територията на Община Георги Дамяново;
- Общинска програма за управление на отпадъците 2016-2020 г. (следва да се актуализира);
- Програма за опазване на околната среда 2016-2020 г.(следва да се актуализира).

2.5.7. ИЗВОДИ

Проблеми

- Повърхностите и подпочвените води са в лошо химично състояние;
- Все още битовите отпадъци се предават за предварително трениране, а не за рециклиране.

Потенциали

- Използване на защитените зони и територии за алтернативен и щадящ туризъм;
- Ангажиране на безработното население за бране на билки в защитените територии и зони – бране на билки и други лечебни растения;
- Продължаващи усилия за опазването на околната среда и управлението на отпадъците.

2.6. АДМИНИСТРАТИВЕН КАПАЦИТЕТ И УПРАВЛЕНИЕ

2.6.1. АДМИНИСТРАТИВНА СТРУКТУРА И ОРГАНИЗАЦИЯ НА ОБЩИНСКА АДМИНИСТРАЦИЯ

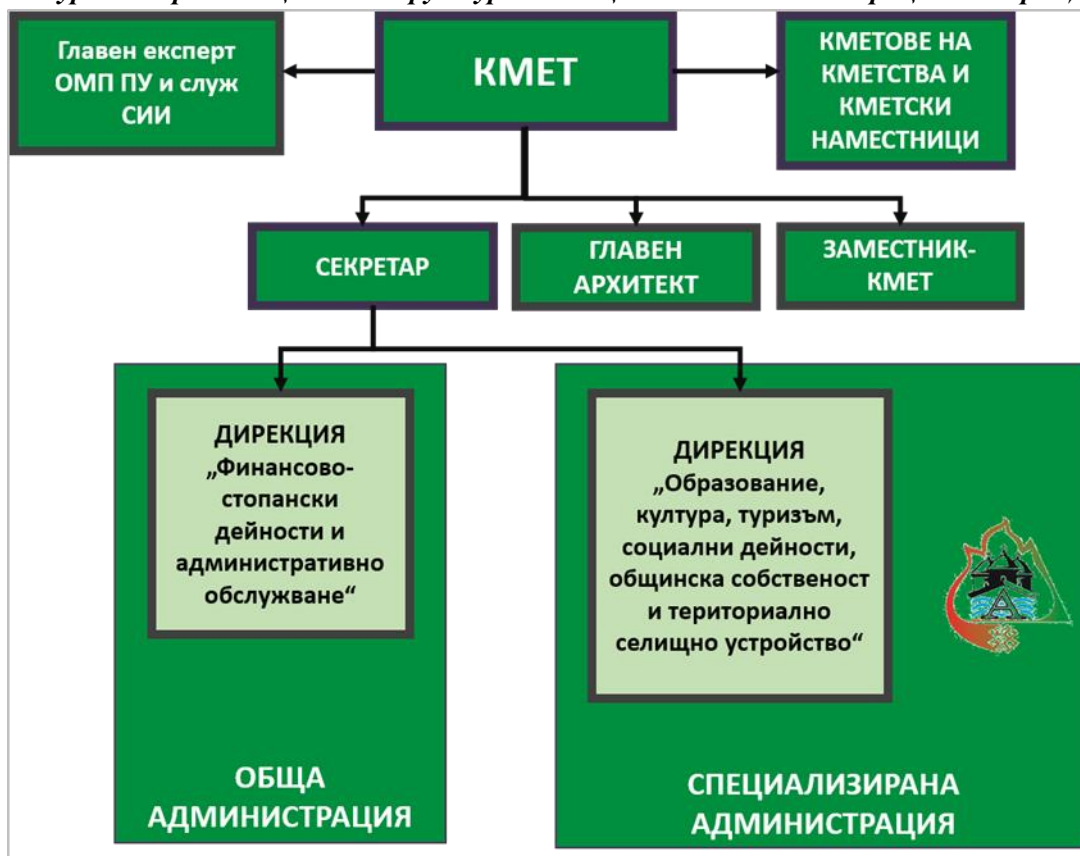
Структурата, функциите и числеността на общинската администрация са дефинирани от „Устройствения правилник“, който е приет от Общинския съвет и е разработен съгласно принципите и изискванията, произтичащи пряко от разпоредбите на: Конституция на

Република България; Европейска харта за местно самоуправление и Закон за местното самоуправление и местната администрация; специализираната нормативна уредба, имаща пряко отношение към организацията и дейността на общинската администрация, както и правилници, наредби, вътрешни правила за дейността, действащи в рамките на административната структура и на територията на община Георги Дамяново.

Действащите нормативни актове и правилници в административната структура на общината представляват добра основа за ефективното и ефикасно осъществяване на ежедневната дейност на общинската администрация.

Структурата на общинска администрация, разпределението на дейностите и отговорностите на екипа на кмета и служителите на всички нива на общинска администрация са съобразени с потребностите на общността, наличните човешки ресурси и капацитет за предоставяне на качествени услуги на гражданите, осигуряване на благоприятна бизнес среда и добри условия на живот в населените места.

Фигура 39. Организационна структура на общинската администрация в Георги Дамяново



Източник: по информация на Община Георги Дамяново

Структурата на община Георги Дамяново е подробно описана в актуален Устройствен правилник на общината.

2.6.2. ЧОВЕШКИ РЕСУРСИ

Числеността на общинската администрация е одобрена на Общински съвет по предложение на Кмета на Общината. **Общата численост на служителите в администрацията към 2019 г. е 81 бр., която остава сравнително стабилна в периода 2014-2019 година.**

Общината не се включва в програми за временна заетост, поради което в Общинска администрация не са ангажирани временни служители и стажанти за периода 2014-2019 г.

Таблица 14. Динамика на служителите в Община Георги Дамяново за периода 2014-2019 година

ПОКАЗАТЕЛИ	2014	2015	2016	2017	2018	2019
ОБЩО СЛУЖИТЕЛИ	80	77	70	81	84	81
Служебно правоотношение	5	5	5	9	8	9
Трудово правоотношение	75	72	65	72	76	72
По служебно правоотношение на ръководни длъжности	1	1	1	1	1	1
По служебно правоотношение – експертен	4	4	4	8	7	8
По трудово правоотношение на ръководни длъжности	15	16	14	14	16	15
Експертен и технически състав по трудово правоотношение	60	56	51	58	60	57
ВРЕМЕННА ЗАЕТОСТ И СТАЖОВЕ						
ОБЩО	0	0	0	0	0	0
Стажанти						
Временно наети лица						

Източник: Община Георги Дамяново

Административният капацитет на общинските служители се поддържа ежегодно от обученията по различни теми, повишаващи управленския и административен капацитет на персонала в Общината, вкл. за разработване и управление на проекти. Тези обучения се планират на базата на предварително извършен анализ на потребностите от страна на служителите.

На тях всяка година присъстват различен брой от служителите в Общината. **Пряко ангажираните с разработването и управлението на проекти служители са двама.** При необходимост се включват и експерти от други отдели. Допълнително се привличат и външни експерти. Техническото обезпечение е на добро ниво, като всички служители имат достъп до интернет и вътрешната мрежа на Общината.

В заключение може да се обобщи, че Община Георги Дамяново разполага с **достатъчно административен капацитет и технически ресурс за обезпечаване на дейностите си.**

2.6.3. ПОЛИТИКИ, ПРОГРАМИ, ПРОЕКТИ И ИНИЦИАТИВИ

Действащи стратегии и програми

Общинският съвет на община Георги Дамяново е утвърдил следните програми и стратегии (изброени са според реда на публикуването им в официалния сайт на общината www.georgidamyanovo.com):

- Програма за насърчаване използването на енергията от възобновяеми енергийни източници на община Георги Дамяново за периода 2020-2027 г.;
- Програма за насърчаване използването на енергията от възобновяеми енергийни източници на община Георги Дамяново 2020-2022 г.;
- Програма за енергийна ефективност на община Георги Дамяново за периода 2020-2022 г.;

- Програма за енергийна ефективност на община Георги Дамяново 2020-2027 г.;
- Общински годишен план за развитие на социалните услуги;
- Общински план за младежта в съответствие с националната стратегия за младежта (2010-2020 г.);
- Програма за управление на община Георги Дамяново мандат 2019-2023 г.

Капацитет за реализация на проекти

Прегледът на данните в системите ИСУН и ИСУН 2020 показват, че Общината има задоволителен капацитет в реализацията на проекти.

Сравнявайки двата периода – 2007-2013 г. и 2014-2020 г., се отчита увеличаване на сключените договори. Това отчасти се дължи на интеграцията на администрирането на проектите от ПРСР 2014-2020 в ИСУН 2020, което позволява и тяхното включване в справката. Увеличава се и стойността на привлечените средства по европейски проекти в общината с около 2,5 пъти, спрямо периода 2007-2013 г. Това води и до ръст на привлечените средства на 1 човек от общината. За периода 2007-2013 са инвестирани в общината 670,76 лв. на човек, докато за следващия период сумата е 2592,94 лв./човек.

Характерна черта за управлението на проекти на Община Георги Дамяново е, че голяма част от тях всъщност са партньорски – със съседните общини Бойчиновци, Чипровци и държавни структури (Регионална дирекция по горите – Берковица, Северозападно държавно предприятие). В тези проекти Община Георги Дамяново е само партньор, а водещ бенефициент е партньорската структура/администрация.

За периода от 2014 до 2020 г. Община Георги Дамяново е реализирала самостоятелно 3 проекта – 2 по ОПРЧР 2014-2020 и един по ПРСР 2014-2020, както следва:

- Топъл обяд в община Георги Дамяново (ОПРЧР 2014-2020) на стойност 202 034,87 лв.;
- Център за независим живот (ОПРЧР 2014-2020) на стойност 491 066,40 лв.;
- Благоустройство на улична мрежа на с. Гаврил Геново, с. Георги Дамяново, с. Говежда и с. Копиловци, община Георги Дамяново (ПРСР 2014-2020) на стойност 1 165 058,74 лв.

Привлечените средства от общината на 1 човек са 863,86 лв., което е ръст от 29% спрямо предходния период.

Таблица 15. Брой, стойност и БФП на проектите реализирани в община Георги Дамяново за периода 2007-2020 г.

Показател	2007-2013	2014-2020
Общ брой договори	6 (5)	15 (3)
Обща стойност БФП	1 717 150,62	4 592 955,53
Обща стойност на проектите	1 717 150,62	5 577 423,98
Общ брой бенефициенти	2	9
Население към 31.12.2013 и 31.12.2019	2 560	2 151
Привлечени средства на 1 човек (лв.)	670,76	2 592,94
Привлечени средства на 1 човек (лв.) - само от Общината	670,76	863,86

Източник: ИСУН 2020, ИСУН, НСИ, собствени изчисления
Забележка: справката е актуална към 18.01.2021 г.

2.6.4. СЪСТОЯНИЕ НА ГРАЖДАНСКИЯ СЕКТОР И СПОРТА В ОБЩИНАТА

Гражданският сектор в общината не е особено развит и е представен предимно от сдружения по интереси и спортни клубове. На територията на общината има официално регистрирани два футболни клуба – ФК „Шурданица“, с. Георги Дамяново и ФК „Балкан“, с. Говежда. И двата клуба разполагат със собствени стадиони, като този в Георги Дамяново е с капацитет от 150 места, а в Говежда – с 250 места. Физическото им състояние, обаче, е лошо и имат нужда от инвестиции за рехабилитация.

2.6.5. ИЗВОДИ

Проблеми

- На практика липсва граждански сектор;
- Спортната база има нужда от подобрене;
- Необходимост от повишаване капацитета на местната администрация.

Потенциали

- Използване на експертния капацитет на общинските служители;
- Използване на експертния капацитет на съседните общини за реализацията на съвместни проекти;
- Търсене на възможности за реализация на ИТИ.

2.7. ВЛИЯНИЕ НА ГОЛЕМИ ИНФРАСТРУКТУРНИ ПРОЕКТИ С РЕГИОНАЛНО И НАЦИОНАЛНО ЗНАЧЕНИЕ, ПРЕДВИДЕНИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНАТА

Основен източник на достоверна информация за влиянието на големи инфраструктурни проекти с регионално и национално значение, предвидени за реализация на територията на община Георги Дамяново и/или Северозападен регион от ниво 2, които пряко или косвено могат да дадат отражение в социално-икономическото, екологическото и пространствено развитие на общината, е Интегрираната териториална стратегия за развитие на Северозападен регион от ниво 2. В нея на **територията на община Георги Дамяново не са предвидени за реализация конкретни проекти**, но в списъка с приоритетните обекти са включени няколко групи предложения, включително от по-общ характер, които могат да имат пряко или косвено влияние върху социално-икономическото развитие на общината.

Първото е разширяване на производствена зона „Монтана“ и Технологичен парк „Монтана“, което може да даде възможност за работа на жителите на община Георги Дамяново, но в същото време представлява и риск от миграция на по-младото население към областния център.

Второто изграждане на скоростен път Видин – Монтана – Враца, чиято реализация ще даде много нови перспективи през развитието на общината, особено в северните ѝ части.

В ИТСП на Северозападния регион община Георги Дамяново попада в групата на общините предвидени за целево подпомагане и са приоритетни при участие в проекти за финансиране от националните и европейски програми през програмния период. За тях ще се търсят механизми за териториално фокусиране на интервенциите, които чрез интегриран подход ще позволят да бъде оползотворен местният потенциал по най-добрия начин, както и да бъдат адресирани местните проблеми и предизвикателства. Реализирането на интегрирани териториални инвестиции, както и прилагането на воденото от общността местно развитие ще позволи да се постигнат синергийни ефекти от реализираните интервенции.

В областта на здравеопазването се предвижда създаване на 27 броя мобилни екипи към областните лечебни заведения за осигуряване на медицинска помощ в отдалечени и труднодостъпни места. Чрез закупуване на специализирани превозни средства – оборудвани мобилни лаборатории, мобилни рентгенови кабинети, мобилни АГ кабинети и транспортни леки автомобили, с които екипи от медицински специалисти към 26 областни лечебни заведения да могат да осигуряват медицинска помощ в отдалечени и трудно достъпни места при необходимост или за реализирането на профилактични или скринингови прегледи.

3. ОПИСАНИЕ НА ВЗАИМОВРЪЗКИТЕ НА АНАЛИЗА С РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ПРОВЕДЕНИЯ ХОРИЗОНТАЛЕН СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ АНАЛИЗ НА РАЙОНИТЕ НА НАЦИОНАЛНО НИВО

Социално-икономическият анализ на районите на Р България (Анализа на районите) представя настъпилите промени за периода 2014-2020 г. в икономическото, социалното, демографското, инфраструктурното развитие и състоянието на околната среда и очертава основните тенденции в тях. Също така се и дават прогнози за развитието им до 2027 г. Той е структуриран в 3 основни части.

Първата част обхваща териториалния анализ на развитието по тематични направления и ключови характеристики по три основни теми – темата за урбанистичното развитие, териториалните аспекти на секторните политики, административния капацитет за провеждането им и за изпълнение на проекти.

Втората част акцентира върху сравнителния анализ на социалното, икономическото, демографското и екологичното състояние и развитие и инфраструктурното осигуряване на районите, областите и общините. Във всяко тематично направление са проследени промените, настъпили в резултат на прилаганите европейски и национални политики и програми и са систематизирани изводи за въздействието на външни и вътрешни фактори, за установените трайни тенденции и възможностите за преодоляване на проблемите.

Третата част обобщава синтезираните изводи от първите две и ги надгражда с интегриран национален профил.

Съдържанието на втората и третата част, както и на резюмето на анализа припокриват темите, изследвани в ПИРО. Това е първата взаимовръзка между ПИРО и Анализа на районите – съдържанието.

Освен това темите в Анализа на районите, особено в частите за демография, социално развитие и икономика, са проследени чрез ключови показатели, които са използвани в ПИРО Георги Дамяново за открояване на местните характеристики. **Това спомага за сравнението на част от изводите направени в Анализа на районите и този за целите на ПИРО.** Допълнително по отношение на **демографските показатели**, при изготвяне на ПИРО Георги Дамяново, **са съпоставяни с тези на областно и национално ниво**, за да могат да се проследят взаимовръзките между тях.

В следващата таблица са изведени основните изводи от Анализа на районите и заключенията в ПИРО. Този подход дава възможност да бързо очертаване на взаимовръзката между двата анализа – къде има припокриване (т.е. изводите за Георги Дамяново са валидни и за национално/регионално ниво), къде се отчита разминаване (т.е. заключенията за община Георги Дамяново са по-негативни или обратното – по-благоприятни).

Таблица 16. Взаимовръзки между заключенията от Анализа на районите и ПИРО

Заключения от Анализа на районите	Заключения от социално-икономическия анализа на ПИРО	Взаимовръзка
ТЕМА: ДЕМОГРАФИЯ		
Демографската ситуация в страната се характеризира с продължаващо намаляване и	Населението устойчиво намалява;	Общината е със същите характеристики, но с по-лоши показатели.

Заклучения от Анализа на районите	Заклучения от социално-икономическия анализа на ПИРО	Взаимовръзка
застаряване на населението, намаляваща раждаемост и задържащо се високо равнище на общата смъртност, отрицателен естествен и механичен прираст.	Раждаемостта на 1000 д. е по-ниска от средната за страната; Високо ниво на смъртност (повисоко от средното за страната); Отрицателен естествен прираст и силно променящ се механичен прираст.	
Намаляване на дела на населението в трудоспособна възраст	Намалява делът на населението в трудоспособна възраст.	Общината е със същата характеристика като на национално ниво.
Териториалното разположение на населението е предимно в градовете – 73,5% (2017 г.)	Населението на общината живее изцяло в села.	Общината е с различна характеристика спрямо страната ни.
Изчерпан демографски потенциал на селата, които до неотдавна са били източник на миграция към градовете.	В Георги Дамяново също ресурсът на селата е изчерпан.	Общината е със същата характеристика като на национално ниво.
ТЕМА: ПАЗАР НА ТРУДА		
Коефициентът на икономическа активност нараства	Отчетена е тенденцията за намаляване броя на заетите в местната икономика и намаляване на населението в трудоспособна възраст.	Общината е с по-лоша характеристика от националното ниво.
Заетостта на населението в най-активна възраст (15–64 години) бележи съществен ръст на национално ниво в периода 2014-2017 г.	Намаляването на броя на заетите като цяло води и до намаляване на заетостта в интервала 15-64 години, въпреки че липсват данни за потвърждението му.	Общината е с по-лоша характеристика от националното ниво.
Коефициентът на безработица намалява	Коефициентът на безработица намалява.	Общината е със същата характеристика като на национално ниво.
Коефициентът на продължителна безработица намалява значително	Няма данни за трайно безработните в общината.	Не може да се определи връзка между общинското и национално ниво.
ТЕМА: ТЕРИТОРИАЛНО УРБАНИСТИЧЕН АНАЛИЗ		
Общините в България са класифицирани като: силно урбанизирани (централни), средно урбанизирани (междинни) и слабо урбанизирани (периферни) с центрове много малки градове	В ИТСР на Северозападния регион община Георги Дамяново е определена като „слабо урбанизирана (периферна)“.	Общината попада в тези 153 общини, които са определени в Анализа на районите.

Заклучения от Анализа на районите	Заклучения от социално-икономическия анализа на ПИРО	Взаимовръзка
и села. Последните са 153 общини в България.		
В Анализа на районите са определени са агломерационни образувания по дадени критерии.	В ИТСР на Северозападния регион община Георги Дамяново не попада в очертаните агломерационни ареали – Видин, Враца и Плевен.	Общината не може да формира самостоятелно агломерационен ареал или да образува такъв с Монтана.
ТЕМА: ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ		
БВП и БВП на глава от населението нараства	На ниво „община“ не се поддържа информация за БВП, но за област Монтана показателят нараства. В същото време в община Георги Дамяново се наблюдава увеличаване на произведената продукция на 1 работник.	Общината е със същата характеристика като на национално ниво.
Нараства производителността на труда	Нараства производителността на труда на 1 работник.	Общината е със същата характеристика като на национално ниво.
Най-голям брой МСП са в групата на микропредприятията (от 0 до 9 заети), достигат 92.47% (2017 г.) от общия брой предприятия в нефинансовия сектор, следвани от втората група (от 10 до 49 заети)	Микро предприятията са 94% от всички в нефинансовия сектор, а малките – 6% (2018 г.)	Общината е със същата характеристика като на национално ниво.
Атрактивността на българския туризъм се формира от културно-историческо наследство, природни ценности, разнообразни пейзажи, качествени услуги и добра свързаност/достъпност.	Община Георги Дамяново притежава движими и недвижими културни ценности, както и природни характеристики, които могат да бъдат използвани за развитие на туристически дейности.	Общината притежава характеристики, определени в Анализа на районите за развитие на туризма.
ТЕМА: СОЦИАЛНА СФЕРА		
Обхватът на деца в предучилищно образование е намалял до степен, че всяко пето дете не посещава детска градина.	На територията на общината действа една детска градина, чиито капацитет е преизпълнен.	Общината е със същата характеристика като на национално ниво.
Броят на учениците в страната намалява ежегодно с близо 1,5%. Закриват се училища, предимно в малките населени места.	Броят на учениците намалява през годините, но единственото основно училище в общината е със статут на „защитено“.	Общината е със същата характеристика като на национално ниво.

Заклучения от Анализа на районите	Заклучения от социално-икономическия анализа на ПИРО	Взаимовръзка
Въпреки че се наблюдава макар и символично намаляване на дела на преждевременно напускащите училище, все още този дял е твърде висок - 2,96%.	За учебната 2016-2017 година дялът на преждевременно напусналите училище (до 7-ми клас) е 8,89% и е трайно висок.	Общината е с по-лоша характеристика от националното ниво.
Увеличаващи се разходи в сферата на социалното осигуряване, подпомагане и грижа	Увеличава се дялът на подпомаганите лица в общината, както и разходите за тях.	Общината е със същата характеристика като на национално ниво.
Неравномерното териториално разпределение на мрежата от социални услуги по общини, неподходящата материална база.	Социалните услуги в общината са добре фокусирани в по-големите места, което представлява трудност за предоставяне на качествени услуги на част от населението.	Общината е със същата характеристика като на национално ниво.
ТЕМА: ТЕХНИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА		
Насърчаването на интермодалността, като възможност за прехвърляне на товари към по-екологосъобразните видове транспорт, е една от основните мерки за устойчиво и балансирано развитие на транспортната система.	В общината няма възможности за развитие на интермодални връзки и пунктове.	
В национален план електроенергийната мрежа е добре развита и всички населени места са електроснабдени.	Електроенергийната мрежа в общината има достатъчно капацитет за поемане на допълнителни консуматори.	Общината е със същата характеристика като на национално ниво.
Газопроводната мрежа в България има нужда от доразвитие. Необходимо е и увеличаване на дела на газифицираните домакинства до набелязаната цел до 30% през 2020 г.	На територията на общината няма изградени газопреосна и газоразпределителна мрежи.	Изводите, направени в Анализа на районите, са валидни и за община Георги Дамяново.
Нарастване на участието на ВЕИ в енергийния баланс на страната. Новият акцент в използването на ВЕИ е да се насочи към децентрализирано производство на енергия от ВИ, предимно за собствени нужди и присъединяване към	Георги Дамяново има потенциал за използване на водната енергия.	Изводите, направени в Анализа на районите, са валидни и за община Георги Дамяново.

Заклучения от Анализа на районите	Заклучения от социално-икономическия анализа на ПИРО	Взаимовръзка
мрежите с по-ниско напрежение, което ще намали и разходите за пренос.		
Често срещан е проблема с „режим на водоснабдяване“, който силно влошава качеството на живот на населението.	В община Георги Дамяново не се наблюдават чести спирания на водата и подадените водни количества са с добро качество.	Общината е с по-добра характеристика от националното ниво.
Изключително високо ниво на загуби на вода (средно около 60%)	Загубите на вода се увеличават до 2017 г.; след извършени ремонти намаляват до 60% за 2019 г.	Общината е със същата характеристика като на национално ниво.
Значително по-големите количества образувани отпадъци на човек в България в сравнение с ЕС, ниската степен на рециклиране на битовите отпадъци.	В община Георги Дамяново все още част от отпадъците се предават за предварително третиране, а не за рециклиране.	Общината е със същата характеристика като на национално ниво.
ТЕМА: ОКОЛНА СРЕДА		
Национален проблем по отношение състоянието на атмосферния въздух е замърсяването с фини прахови частици (ФПЧ), което е сред най-високите в ЕС. То има ясно изразен сезонен характер.	На територията на община Георги Дамяново няма значими местни източници на емисии от замърсители на атмосферния въздух. Но проблемът с отоплението на „твърдо“ гориво е характерен и за нея.	Общината е със същата характеристика като на национално ниво.
Подобрява се качеството на повърхностните води в страната	Състоянието на повърхностните води е в добро състояние.	Общината е със същата характеристика като на национално ниво.
Нивата на шум в по-голямата част от изследваните пунктове надвишава граничните стойности за съответните населени територии.	На територията на община Георги Дамяново няма значителни шумови източници.	Общината е с по-добра характеристика от националното ниво.
ТЕМА: АДМИНИСТРАТИВЕН КАПАЦИТЕТ		
Наличието на административен капацитет в местните власти за усвояване на средства по оперативни програми и натрупването на инвестиции с икономически и социален характер, подкрепени от оперативните програми, са важно условие за растежа на териториалните единици.	Общината привлича все повече средства от ЕСИФ, което показва и повишаването на капацитета ѝ.	Изводите, направени в Анализа на районите, са валидни и за община Георги Дамяново.

Заклучения от Анализа на районите	Заклучения от социално-икономическия анализа на ПИРО	Взаимовръзка
Силна зависимост от европейските фондове и помощи и несъобразените с местния потенциал и характеристики приоритети и проекти, без задълбочен анализ на потребностите, ефективността, управлението и поддържането на изградените обекти.	Проектите, които се реализират от Общината почиват на задълбочени анализи на местните потребности и целят повишаване качеството на живот на жителите на Георги Дамяново.	Изводите, направени в Анализа на районите, не са валидни за община Георги Дамяново.
ПРЕДЛОЖЕНИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕВЕРОЗАПАДЕН РЕГИОН В АНАЛИЗА НА РАЙОНИТЕ, ОТНАСЯЩИ СЕ ДО ОБЩИНА ГЕОРГИ ДАМЯНОВО		
Няма такива, които да се отнасят до територията на община Георги Дамяново.	Неприложимо	Неприложимо

4. ВРЪЗКА НА ОБЩИНАТА СЪС СЪСЕДНИТЕ ТЕРИТОРИИ, КОИТО ИМАТ ПОТЕНЦИАЛ ДА ВЛИЯТ ВЪРХУ РАЗВИТИЕТО ѝ

Съседните територии, с които общината непосредствено граничи, са Чипровци, Монтана, Берковица и Годеч (в София-област).

В интегрираната териториална стратегия за СЗР единствените функционални връзки, които са изтъкнати, са между Георги Дамяново и областния център – гр. Монтана и съседния общински център – град Чипровци. В нея е предложено и възможно сдружаване на общини по тематичен признак, като община Георги Дамяново е представена в 4 групи – културно-наследство, гранични; планински и селски. Следва обаче да се направи допълнително изследване доколкото тези връзки реално могат да се осъществят и с какво съдържание могат да бъдат осмислени. Една от възможностите е създаването на общи културно-опознавателни или екологично-природни маршрути, които да спомогнат за привличане и задържане на потенциалните туристи в района.

Най-силно влияние върху развитието на община Георги Дамяново безспорно оказва съседната община Монтана, като областният град Монтана е най-добре развитото населено място в областта. Най-вероятно, ако социално-икономическото развитие в Монтана значително започне да изпреварва средното за района, е възможно част от трудовия потенциал на Георги Дамяново да се премести трайно там. Предвиденият за изграждане Индустриален парк в Монтана ще има съществена роля за това.

Стратегическите приоритети и предложения, заложи в ИТСП на Северозападен регион, също създават предпоставки за развитие на връзките със съседните на Георги Дамяново общини. Тук отново голяма роля ще има община Монтана, която е допустима за реализация на Интегрирани териториални инвестиции (ИТИ) в партньорства със съседни общини, по Програма за развитие на регионите 2021-2027.

Част от мерките, които се предвиждат да се реализират чрез ИТИ, са свързани със Специфична цел 2.1. „Равен достъп до качествено образование и обучение“ и са:

- Създаване на условия за достъп до образование чрез преодоляване на демографски, социални и културни бариери;
- Реализиране на комплексни програми на териториално и общинско ниво за десегрегация на училищата, превенция на вторичната сегрегация и против дискриминацията;
- Развитие на дуалната система на обучение;
- Ограмотяване на възрастни;
- Валидиране на знания, умения и компетентности.

Останалите съседни общини имат ниска степен на вероятност да повлияят на развитието на община Георги Дамяново.

5. СИНТЕЗЕН SWOT АНАЛИЗ

СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Благоприятно разположение – до областния център Монтана; ▪ Съхранена природа, която е под юридическа защита – Натура 2000, защитени територии; ▪ Богат горски фонд; ▪ Наличие на множество билки; ▪ Наличие на културно наследство; ▪ Установени практики във винопроизводството; ▪ Увеличаваща се производителност на труда; ▪ Голям дял на пасищата и ливадите – предпоставка за развитие на животновъдство; ▪ Намаляващи загуби на питейна вода при преноса ѝ по мрежата. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Влошени демографски показатели и обезлюдяване на общината; ▪ Незадоволителна образователна характеристика на населението; ▪ Липса на средни и големи предприятия в общината; ▪ Лошо състояние на пътната настилка на общинските пътища и улиците в населените места; ▪ Ниско ниво на заплащане в сравнение с областта и страната; ▪ Висок процент на отпадналите от образователната система; ▪ Спадащ брой на заетите и хората в трудоспособна възраст; ▪ Липса на обекти на здравеопазването; ▪ Маломерни земеделски имоти, които не позволяват комасация; ▪ Ниска степен на изграденост на канализацията.
ВЪЗМОЖНОСТИ	ЗАПЛАХИ
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Възможности за развитие на биоземеделие и пчеларство; ▪ Развитие на животновъдството; ▪ Използване на културното наследство – движимо и недвижимо за развитие на общината; ▪ Включване на общината в регионални продукти за културен туризъм; ▪ Реализация на мерки за ЕЕ в публични и частни сгради; ▪ Продължаващи инвестиции в подмяна на водопроводната мрежа в общината; ▪ Реализация на населението при преминаване на курсове за (пре)квалификация, за да отговорят на изискванията на бизнеса; ▪ Внедряване на дуално обучение в ПГ по селско стопанство; ▪ Реализация на проекти, свързани с опазването на околната среда; ▪ Повишаване капацитета на Общинската администрация. ▪ Реализация на партньорски проекти със съседните общини, включително и ИТИ. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Продължаваща тенденция за увеличаване на хората с увреждания и разчитане на помощи – социални, инвалидни и др.; ▪ Претоварване на системата за социално подпомагане в общината; ▪ Труден достъп до свободни средства за стартиране и съфинансиране на проекти; ▪ Обезлюдяване на селата; ▪ Тежки проявления на климатични промени – засушаване, пожари и пр.; ▪ Задълбочаване на негативните демографски процеси; ▪ Ограничени възможности за заетост; ▪ Оттегляне на по-големите предприятия в общината.

6. ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ ЗА РАЗВИТИЕ ЗА ПЕРИОДА 2021-2027 Г.

6.1. ОСНОВОПОЛАГАЩИ ПРИНЦИПИ ПРИ ФОРМУЛИРАНЕТО НА СТРАТЕГИЧЕСКАТА ЧАСТ

Структурата на стратегическата част ПИРО Георги Дамяново съответства на изискванията на „Методически указания за разработване и прилагане на планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г.“ на МРРБ и не противоречи на постановките на Закона за регионално развитие за съдържанието на плановете за интегрирано развитие на община, както и на основните законови актове в сферите за устройство на територията, опазване на околната среда и културното наследство. Стратегията е съобразена с действащата нормативна уредба на национално, регионално и местно ниво и с постановките на кохезионна политика на ЕС за периода 2021-2027 г. По същество тя представлява интегрална част от пакета стратегически и планови документи, характеризиращи социално-икономическото и пространствено развитие на страната, региона и общината в перспектива до 2027 г.

Целите и приоритетите на настоящия план за развитие са съобразени с изискването за съгласуваност с основните стратегически документи на глобално, европейско, национално и регионално ниво. Те са плод на съзнателно прилагане на основния принцип в планирането „Мисли глобално – действай локално“. Практически това означава намиране на рационални решения на общинско ниво в подкрепа на 17-те глобални цели на устойчивото развитие, формулирани в документа „Дневен ред 2030“. В рамките на Европейския съюз, Документът за размисъл „Към устойчива Европа до 2030 г.“ очертава рамката за планиране на развитието от националните, регионалните и местните власти на страните членки. Този документ пренася в следващия планов период основните постановки на действащите сега Стратегия „Европа 2020“, Териториалния дневен ред на ЕС 2020 и Общата стратегическа рамка на ЕС до 2020 г., като ги адаптира към бързо променящите се реалности.

Визията, целите, приоритетите и мерките на стратегическата част на ПИРО Георги Дамяново са хармонизирани с предвижданията на НСРР (2012-2022) и АНКПР (2013–2025), както и с Националната програма за развитие „България 2030“ и секторните стратегии в страната. ПИРО се рамкира от Интегрирана териториална стратегия за развитие на Северозападен регион за периода 2021-2027 (ИТСРСЗР). **В основата на подхода е промяна на фокуса от подкрепа на населените места към подкрепа на територии и от секторно ориентирани инвестиции към интегрирани териториални инвестиции.** Достоинство на настоящият документ е, че той отчита и доразвива приетата **Мандатната програма за управление на община Георги Дамяново за периода 2019-2023 г.**, която отразява съвременните проблеми и тенденции в развитието, базира се на общите приоритети и отразява специфичните нужди на местната общност. Програмата е съобразена с реалните възможности на общината да надгражда постигнатото, като използва разумно ограничените природни, финансови, административни и човешки ресурси в стремежа за максимална възвръщаемост и ефективност на планираните дейности.

Стратегията на ПИРО Георги Дамяново се базира на:

- Използване на резултатите от целевия и проблемен анализ;
- Резултатите от анкетното проучване сред местните заинтересовани страни;

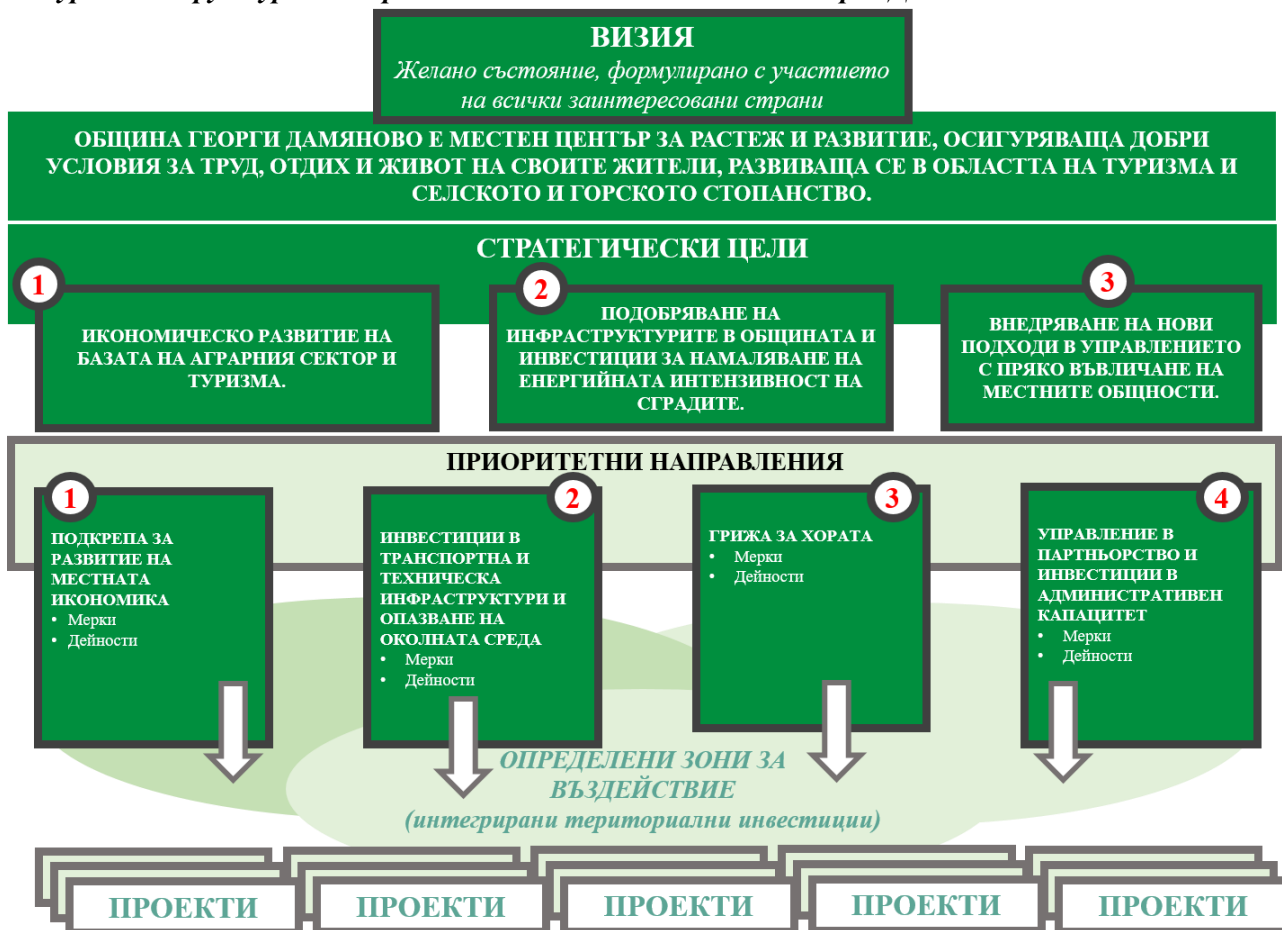
- Прилагане на определените на основата на визията и на стратегическите цели и приоритети в развитието на община Георги Дамяново потребности за добре (с високо качество, базирано на интеграция на функциите) обособени териториални зони за прилагане на интегрирани териториални инвестиции;
- Определяне на размера и възможностите за комбинирано използване на финансово-капиталовия и друг материален ресурс за реализацията на проекти и програми, свързани с подобряване на градската среда, както в определените зони за въздействие, така и в цялата територия на общината и на село Георги Дамяново.

При формулирането на целите на плана са съблюдавани следните **основни принципи**:

- Отчитане на ситуационна характеристика и оценка, свързани с: формулиране на изводи и проблеми в резултат от цели и проблемен анализ на състоянието и потенциалите на община Георги Дамяново;
- Формулиране на реалистични цели и необходими действия за прилагане на интегрирани териториални инвестиции и определяне на водещите функции и необходимостта от последваща реализация на проекти и програми за развитие и обновяване на физическата среда;
- Интегриране на всички възможни ресурси (финансови, човешки и др.) за реализация на проектите и програмите – предмет на ПИРО Георги Дамяново при отчитане интересите на всички заинтересовани страни;
- Постигане на синергичен ефект от всички действащи, новопредлагани и др. инструменти (документи със стратегически и планов характер, конкретни проекти и др.), водещи до качествено ново урбанистично развитие както на отделните зони на въздействие, така и на цялата територия на община Георги Дамяново;
- Реализиране на комбинации от мерки за развитие на инфраструктурата за икономически дейности и публични услуги, енергийна ефективност, градска мобилност, градска среда, туризъм, модернизирани образователната инфраструктура и др., изпълнението на които цели насърчено развитие и укрепване на култура на партньорство на заинтересовани страни на местно и регионално ниво.

Предложената структура напълно съответства на „Методическите указания...“, като същевременно се позовава на съвременния интегриран подход за планиране. **Обединяващата визия на местната общност за желаното състояние на община Георги Дамяново през 2027 г., се трансформира в три стратегически цели, които са формулирани на базата на убеждението, че само с добро управление и активно гражданско участие може да се постигнат очакваните резултати в измеренията на устойчивото развитие.** Така очертаната структура на стратегическата част на ПИРО пояснява, че реализацията на визията за развитие на община Георги Дамяново и всяка стратегическа цел ще бъдат осъществени чрез допълване между приоритетните области. По този начин принос към дадена цел ще имат повече от една приоритетна област, които в своята цялост покриват всички измерения на устойчивото развитие.

Фигура 40. Структура на стратегическата част на ПИРО Георги Дамяново



6.2. ПОДХОД ЗА ФОРМУЛИРАНЕ НА ВИЗИЯТА

Формулирането на окончателната визия в ПИРО Георги Дамяново премина през следните етапи:

- Извършване на експертен анализ, оценка и изводи от формулировките на визиите на стратегическите и планови документи на европейско, национално, регионално и местно ниво;
- Запознаване с досегашна визия на община Георги Дамяново и проучване доколко тя е все още актуална (част от проведеното анкетно проучване за разработване на ПИРО). По-голяма част от включилите се в анкетното проучване (45%) намират настоящата визия за подходяща и няма нужда от промяна. 27% от тях считат, че е необходима нова визия на общината, а останалите – не могат да преценят;
- Отразяване на направените препоръки и предложения, при съгласуването на визията на общинската администрация и представяне на окончателната визия на ПИРО.

При формулировката на визията се изхожда от следните принципни постановки:

Първо: Визията представлява кратка формулировка, включваща в своето съдържание ключови думи, които очертават желано състояние в дългосрочен план и отразяват обществените нагласи. Визията на общинския план е „мечтата на хората“ за социално-икономическото и физическото състояние на общината в края на периода 2021-2027 година.

Второ: При формулировката на визията се отчита стремежът за приемственост с действащата визия на ОПР 2014-2020 г., както и други важни за общината стратегически документи. Дефинираните в тях визии са, както следва:

- **ОПР 2014-2020 г.** „Община Георги Дамяново – местен център за растеж и развитие, осигуряващ високо качество на жизнена среда чрез развитие на човешкия потенциал, успешна интеграция на младите хора, стимулиране на селското стопанство и бизнеса и подкрепа за развитието ѝ като привлекателна туристическа дестинация с грижа за опазването и съхранението на околната среда.“
- **ОУПО Георги Дамяново.** „Визията за устройство на територията на община Георги Дамяново е чрез създаване на пространствена планова основа за развитие на основните функционални системи на територията да се осигурят по-добри условия за обитаване, труд и отдих на населението, като това се постига чрез използване на местния потенциал при спазване на принципите на устойчивото развитие и опазване на природната среда“.

От визиите могат да бъдат изведени следните ключови изрази, които да бъдат използвани при формулирането на визията за развитие на община Георги Дамяново за периода 2021-2027 г.:

- „високо качество на жизнената среда“;
- „интеграция на младите“;
- „стимулиране на селското стопанство“;
- „туристическа дестинация“;
- „опазване и съхранение на околната среда“.

Трето: Визията за периода 2021-2027 г. отчита очертаните насоки в местното развитие, подчертани в извършените подробни анализи в развитието на отделните функционални системи на социално-икономическия и инфраструктурен комплекс, на природната среда и представени в синтезиран вид в SWOT анализа.

Четвърто: Визията за периода 2021-2027 г. отчита и мнението и виждането на жителите на община Георги Дамяново (изразени в проведеното анкетно проучване) за това как те си представят общината към 2027 година.

Пето: Визията е рамка за формулиране на стратегическите цели на общината за програмния период 2021-2027 г. и по този начин аргументира избора на зони за въздействие, където бъдещите интервенции ще донесат най-голяма възвръщаемост на вложените средства и устойчиви ползи за обществото.

6.3. ВИЗИЯ ЗА РАЗВИТИЕ

На основата на предишната точка е приета следната визия за развитие на общината:

ОБЩИНА ГЕОРГИ ДАМЯНОВО Е МЕСТЕН ЦЕНТЪР ЗА РАСТЕЖ И РАЗВИТИЕ, ОСИГУРЯВАЩ ДОБРИ УСЛОВИЯ ЗА ТРУД, ОТДИХ И ЖИВОТ НА СВОИТЕ ЖИТЕЛИ, РАЗВИВАЩА СЕ В ОБЛАСТТА НА ТУРИЗМА И СЕЛСКОТО И ГОРСКОТО СТОПАНСТВО.

Формулираната визия отразява силните страни и потенциалите, изведени от социално-икономическия анализ на територията – доброто местоположение на общината;

възможностите за развитие на биоземеделие, високият процент горски и защитени територии, бъдещето развитие на областта.

Разработената визия променя в съвсем малка степен тази на Общинския план за развитие 2014-2020 година, която се харесва на значителна част от населението, и отразява желаните приоритетни направления в развитието на общината, според направеното анкетно проучване.

6.4. СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ

Стратегическите цели имат ясна насоченост към осъществяване на визията и отразяване конкретната специфика на община Георги Дамяново. Те са съобразени с предназначението на ПИРО да бъде инструмент за управление и да отразява действителните нужди на местната общност в рамките на плановите документи от европейско, национално и регионално ниво. Избегнато е тяхното прекалено обхватно формулиране и опасност от неефективно разпределение на ресурсите по време на постигането им. Планираната система от индикатори за наблюдение на плана осигурява механизъм за измерване на степента на тяхното осъществяване.

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 1: ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ НА БАЗАТА НА АГРАРНИЯ СЕКТОР И ТУРИЗМА.

Стратегическата цел е насочена към най-големите възможности за икономическо развитие в общината, които се открояват при направения социално-икономически анализ на територията, както и от допитването сред жителите и работещите в общината.

Аграрният сектор следва да се развива на основата на запазената природа, чистите почви и обширните ливади, които създават потенциал за развитие на биологично земеделие и животновъдство, включително пчеларство. Високият дял на горските територии позволява не само използването им за добив на дървесина, но и за развитието на лов, приключенски туризъм, добив на билки и други.

Близостта на общината до областния център не позволява силно развитие на индустриалния сектор и поради тази причина икономиката следва да се фокусира върху услугите, включително туризма. Наличието на недвижими културни ценности и природните забележителности са основна предпоставка за това.

Стратегическата цел допринася за постигането на глобалните цели за устойчиво развитие на ООН с номера: 1 (изкореняване на бедността), **2** (край на глада), **8** (сигурна работа и икономически растеж), **9** (иновации и инфраструктура) и **11** (устойчиви градове и общности).

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 2: ПОДОБРЯВАНЕ НА ИНФРАСТРУКТУРИТЕ В ОБЩИНАТА И ИНВЕСТИЦИИ ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА ЕНЕРГИЙНАТА ИНТЕНЗИВНОСТ НА СГРАДИТЕ.

Стратегическата цел изразява желаното състояние на жителите на общината за по-добра физическа среда и инфраструктура в населените места, чието подобряване води до по-добрите условия за живот в тях. Част от инфраструктурата са училищата, детската градина, социалните домове.

Важен акцент в постигането на целта е „зелената сделка“, сключена на европейско ниво, и стремежът на ЕС и страната ни да бъдат въглеродно неутрални до 2050 година. Това

налага инвестиции в сградния фонд – саниране, използване на алтернативни източници на енергия, подмяна на съществуващи инсталации и други – за преодоляване на „енергийната бедност“.

Стратегическата цел допринася за постигането на глобалните цели за устойчиво развитие на ООН с номера: **4** (качествено образование), **6** (чиста вода и санитарно-хигиенни условия), **7** (възобновяема енергия); **10** (намаляване на неравенствата), **11** (устойчиви градове и общности) и **13** (борба с климатичните промени).

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 3: ВНЕДРЯВАНЕ НА НОВИ ПОДХОДИ В УПРАВЛЕНИЕТО С ПРЯКО ВЪВЛИЧАНЕ НА МЕСТНИТЕ ОБЩНОСТИ.

Целта поставя фокус върху подобряване управлението на общината, използвайки възможностите в новия програмен период, както и стремежът на местното управление да въвлече всички заинтересовани страни в процеса на вземане на решения. Част от целта е излизането на общината от „бялата зона“ на цифровата свързаност, в която е определена в АНКПР. Подобряването на свързаността и предоставянето на редица електронни услуги ще спомогне за по-доброто управление и ангажираност на гражданите по темите за социално-икономическото развитие. Допълнително, цифровизацията в управлението ще даде възможност за интеграция и обмен на други цифрови данни и услуги, например в земеделието.

Стратегическата цел допринася за постигането на глобалните цели за устойчиво развитие на ООН с номера: **5** (равенство между половете), **10** (намаляване на неравенствата), **17** (партньорства за целите).

6.5. ПРИОРИТЕТИ ЗА РАЗВИТИЕ

Четири приоритетни направления представляват областите за действие, където се концентрират финансовите ресурси и общинските инициативи през следващия програмен период. Те отговарят на желанието, изразено в допитването на населението на общината, основните функции, които следва да изпълнява Общинската администрация, съгласно българското законодателство, както и потенциалните възможности за привличане на средства от външни източници – републикански бюджет, европейски фондове и други.

Съобразно структурата на стратегията, **приоритетите не са директно обвързани и подчинени на дадена стратегическа цел**, защото могат да допринасят за постигането на повече от една цел. Те са организирани като съчетание от прецизно формулирани мерки, разкриващи какво точно трябва и може да се осъществи в общината. **Мерките са „отворени“ и следва да се конкретизират с допълнителни проекти през целия програмен период (2021-2027 г.).** В този смисъл въздействието на мерките не се изчерпва с дефинираните в Програмата за реализация на ПИРО проекти и дейности, а те ще бъдат надградени в хода на изпълнението на ПИРО, както и съобразно резултатите от годишните доклади за изпълнението на плана и междинната му оценка.

ПРИОРИТЕТНО НАПРАВЛЕНИЕ 1: ПОДКРЕПА ЗА РАЗВИТИЕ НА МЕСТНАТА ИКОНОМИКА

Мярка 1.1. Насърчаване използването на свободни активи (терени, производствени, складови и търговски помещения, машини и др.) за развитие на алтернативни дейности при преференциални условия

Мярката поставя фокус върху рационалното използване на наличните общински терени и изоставените такива. Дейностите, които ще се реализират в рамките на мярката са свързани

с инвентаризация на свободните терени, преглед на занемарените стопански дворове и други производствени земи, обособяването им в единна база данни и насърчаване на тяхното използване от нови или съществуващи предприемачи.

Мярка 1.2. Стимулиране на предприемачеството и модернизиране на производството в предприятията

Макар и малко на брой, производствените предприятия в общината трябва непрекъснато да влагат средства в ДМА, за да бъдат конкурентоспособни на пазара. В същото време малкият им брой изисква насърчаване на развитието на нови дейности, които да подпомогнат местното икономическо развитие. Мярката е израз на желанието на Общината да подпомогне тези процеси, спрямо нейните възможности.

Акцент в мярката е насърчаване пълноценното използване на ВЕИ за производство на „зелена“ енергия, което да намали разходите на предприятията в общината.

Мярка 1.3. Разработване на съвместна програма на Общината и представителите на частния бизнес за развитие на туризма като приоритетен отрасъл за общината

Изготвянето на програма за развитие на туризма, който има значителен потенциал за развитие, с всички ангажирани лица – работодатели, експерти и пр., ще позволи на Общинска администрация да насочи усилията си по най-оптималния начин. Диалогът между бизнес и администрация от друга страна ще допринесе за по-прозрачното и диалогично управление на общината.

Мярка 1.4. Реализиране на програми за професионална квалификация и преквалификация на безработните, включително и програми за разкриване на собствен бизнес

Безработицата е един от основните проблеми, изтъкнати в анкетното проучване и потвърдени от анализа на територията. В следващия програмен период (2021-2027 г.) следва да продължат усилията на Общината да развива човешкият потенциал, чрез програмата за развитие на човешките ресурси и възможностите, които тя дава.

Мярка 1.5. Дейности за представяне и популяризиране на общината като място за развитие на бизнес, логистика и туристически посещения

Въпреки силните страни и потенциали на общината, изтъкнати в анализите, тя все още остава слабо позната на широката публика като място за развитие на бизнес и туризъм. Поради тази причина основни дейности в тази мярка ще бъдат участията в туристически форуми, изложения, борси на национално и на международно ниво и организиране на тематични кампании в и извън страната за популяризиране на дестинация „Георги Дамяново“.

Мярка 1.6. Извършване на прецизна маркировка на туристически обекти и екопътеки на територията на общината

За да се използва по най-добрия начин потенциала на природните богатства в общината, следва да се полагат непрекъснати грижи за поддържане на маркировката и състоянието на планинските туристически пътеки и екопътеки. Това спомага за по-добрата ориентация на масовия турист и понижава риска от загубване или инцидент в планината.

Мярка 1.7. Осъществяване на дейности свързани с културния живот и минало на общината

Мярката отразява желанието богатото културно и етнографско наследство на района да бъде широко достъпно за масовия потребител. Поради тази причина в периода 2021-2027 г. ще бъдат насочени усилия към експониране на изложби, поставяне на спектакли, честване на

юбилеи, връчване на почетни знаци и отличия. Допълнително се предвижда оптимизация на културния календар на общината с цел равномерно и балансирано разпределение във времето, пространството и жанровото разнообразие на различните културни прояви като фестивали, селски празници, чествания и др.

Читалищата като основни пазители на културата в общината следва да бъдат подкрепени, чрез обновяване на сградния им фонд, стимулиране на дейностите, развивани в тях – самодейни дейци, пенсионерски клубове и пр.

Конкретно по мярката се предвижда изграждане на център по изкуства и занаяти и център за представяне на местното културно и природно наследство в с. Говежда и създаване на етнографски музей за местни занаяти в с. Копиловци.

ПРИОРИТЕТНО НАПРАВЛЕНИЕ 2: ИНВЕСТИЦИИ В ТРАНСПОРТНА И ТЕХНИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА И ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

Мярка 2.1. Рехабилитация и развитие на общинската пътна мрежа

Поетапното подобряване на транспортната инфраструктура, вкл. републикански и общински пътища, в съответствие с тяхната транспортна роля и стопанска значимост са важна предпоставка и за намаляването на вредните отделяния в атмосферата, респективно за подобряване качеството на атмосферния въздух. Предвидения нов ГКПП „Каца камък“ ще наложи изграждане на нови пътни връзки, които да повишат транспортна достъпност на община Георги Дамяново.

Част от развитието на пътната мрежа включва и изграждане на велоалеи до забележителностите в общината, например Лопушанския манастир.

Мярка 2.2. Ремонт и рехабилитация на улици и тротоари в населените места

Инвестициите за реконструкция и ремонт на улични и тротоарни настилки следва да бъдат съсредоточени в най-големите населени места на община, където ще имат най-голям принос за повишаване качеството на средата за месното население. Други приоритетни отсечки са улиците, водещи към връзките с републикански пътища, както и осигуряващи достъп до обекти на културното наследство с туристическо значение.

Мярка 2.3. Изграждане на нови или рехабилитация на съществуващи селскостопански и горски пътища, алеи и пътеки

Богатството на защитени и горски територии обосновава наличието на множество селскостопански и горски пътища. Тяхната функция е комплексна. От една страна се използват за транспорт, включително за предвиждане на противопожарна техника при горски пожари, от друга страна осигуряват и противопожарни ивици между горските масиви. Затова е важно те да бъдат поддържани в оптимално състояние.

Мярка 2.4. Подобряване обхвата на услугите по сметосъбирането и сметочистването

С нарастване ролята на „кръговата икономика“ в живота ни, оползотворяването на отпадъците ще има все по-значима роля за развитието на общината. Разделното събиране на отпадъците и тяхното последващо третиране е от съществена роля за поддържане на по-ниски данъци и опазване на околната среда. В рамките на мярката ще се осъществят действия за разграничаване на нерегламентираните сметища от прилежащите туристически маршрути и осигуряване на надеждна защита от нерегламентирано ползване. Също така ще се насочат усилия към изграждане на съоръжения за оползотворяване на отпадъците от земеделското и горското стопанство, които са значителна част от общия отпадък в общината.

Мярка 2.5. Подобряване на водопроводната и канализационна мрежи в община Георги Дамяново

Лошото състояние на ВиК инфраструктурата е един от основните проблеми в общината според нейните жители. В последните години загубите на вода при преноса ѝ намаляват и се извършват регулярни инвестиции в подмяната на водопроводи. Тези усилия ще продължат и през новия програмен период, като ще се наблегне на реконструкцията на вътрешната водопроводна мрежа в населените места.

Мярка 2.6. Реконструкция, модернизация и изграждане на улично осветление в населените места

Реконструкцията на осветителни тела и използването на ВЕИ за храненето им ще спомогне за намаляване разходите на Общината, а в същото време ще повиши сигурността в селата.

Мярка 2.7. Опазване на околната среда и борба с климатичните промени

Опазването на околната среда е важна предпоставка за по-доброто качество на живот на жителите в общината, а последствията от климатичните промени пряко засягат територията на община Георги Дамяново. Затова в рамките на мярката се предвижда изготвяне и реализация на проекти за укрепване на свлачищните участъци и подпорни стени на речните корита, обновяване на горския фонд, собственост на общината и засаждане на нови гори върху терени, които са общинска собственост. Също така е планирано изпълнение на цялостна програма съвместно с органите по управлението на горите за ежегодно залесяване на 10 дка нови гори върху площи, собственост на общината. Основен акцент на мярката е и опазването на защитените местности „Копрен - Равно буче - Деяница – Калиманица“, биологичното разнообразие, вековните дървета, водопади и други природни забележителности.

ПРИОРИТЕТНО НАПРАВЛЕНИЕ 3: ГРИЖА ЗА ХОРАТА

Мярка 3.1. Осигуряване на патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания

Застаряващо население в общината, повишаване броя на хората с различна степен на инвалидност, налагат целенасочени усилия за привличане на средства за осигуряване на техните потребности. По мярката се планира да продължат усилията за финансирането на социалните услуги чрез средствата на ЕС и националното финансиране за делегирани дейности.

Мярка 3.2. Подобряване състоянието на инфраструктурата и повишаване качеството на услугите в образованието

Учениците в общината могат да бъдат задържани само чрез предоставяне на отлични условия за провеждане на учебния процес. Приоритет ще бъде обновяване на сградите на образованието, оборудването на учебните кабинети, включително за интерактивно и дистанционно преподаване.

Мярка 3.3. Благоустрояване на публични пространства и терени за озеленяване, спорт и отдих

Предвиждат се дейности за обновяване на открити публични пространства като площадни пространства, градини и спортни площадки и терени.

Мярка 3.4. Развитие на инфраструктурата на здравеопазването и социалните дейности

Липсата на здравеопазване в общината, както и необходимостта от увеличаване капацитета на социалните услуги, налагат изпълнението на дейности свързани с изграждането

на нови сгради, реконструкция и ремонт на съществуващи с цел задоволяване потребностите на населението. Освен извършването на СМР трябва те да бъдат оборудване с подходящата техника или обзавеждане.

ПРИОРИТЕТНО НАПРАВЛЕНИЕ 4: УПРАВЛЕНИЕ В ПАРТНЬОРСТВО И ИНВЕСТИЦИИ В АДМИНИСТРАТИВЕН КАПАЦИТЕТ

Мярка 4.1. Ремонт на покриви на общински сгради

Мярката включва ремонт, обновяване и внедряване на мерки за енергийна ефективност в сградите на кметствата и кметските наместничества в общината.

Мярка 4.2. Доразвитие на електронното управление в Общината

В условия на пандемия разбрахме, че електронните услуги могат активно да заместят голяма част от услугите „на гише“. Поради тази причина в периода 2021-2027 г. ще се внедрят множество услуги, които ще допринесат за прилагането на принципите на прозрачност и публичност. Приоритетно се предвижда изготвяне на публичен регистър на общинската собственост, който да бъде достъпен за всички заинтересовани лица.

Мярка 4.3. Осигуряване на навременна информация на всички заинтересовани страни относно изискванията и приоритетите на текущи програми на ЕС, достъпни за бизнеса и неправителствения сектор

Мярката изцяло акцентира на необходимостта населението, включително местния бизнес и НПО, да бъде информирано за актуалните програми на ЕС и възможностите за финансиране. Общината ще съдейства за навременно представяне на информацията, както и подпомагане на потенциални бенефициенти, съобразно ресурсите ѝ.

Мярка 4.4. Активизиране дейността на Консултативния съвет по туризъм в общината

С оглед приоритетното развитие на туристически дейности, съществуващият Консултативен съвет по туризъм ще има все по-важна роля за очертаването на бъдещето на сектора.

Мярка 4.5. Създаване на устройствено-планова основа за развитието на община Георги Дамяново

Мярката включва актуализация, оцифряване и изготвяне на всички устройствени планове, съгласно законодателството.

Мярка 4.6. Обучения на служителите от администрацията за повишаване на техния капацитет, включително предоставяне на електронни услуги

Желанието за внедряване на електронни услуги в Общината изисква и съответния набор от знания и умения за боравене с тях. Поради тази причина се предвиждат релевантни обучения на служители на администрацията за повишаване на техния капацитет в различни области.

7. ОПИСАНИЕ НА КОМУНИКАЦИОННАТА СТРАТЕГИЯ, НА ПАРТНЬОРИТЕ И ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ И ФОРМИТЕ НА УЧАСТИЕ В ПОДГОТОВКАТА И ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПИРО ПРИ СПАЗВАНЕ НА ПРИНЦИПИТЕ ЗА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ

Основната цел на Комуникационната стратегия е да стимулира съпричастността и участието на населението на община Георги Дамяново, структурите на гражданското общество и бизнеса, развиващи дейност на нейната територия, както и на партньорите и заинтересованите страни за участие в подготовката и изпълнението на ПИРО при спазване на принципите за партньорство и осигуряване на информация и публичност. Едновременно с това дейностите по изпълнение на Стратегията са насочени към утвърждаване на ролята на община Георги Дамяново като активна страна в провеждането на политики и формирането на позитивни нагласи за нейното прозрачно управление.

Съгласно Методическите указания на разработване и прилагане на планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г., в подготвителния етап на изготвянето на ПИРО Георги Дамяново се разработи Комуникационна стратегия. В нея са описани всички идентифицирани заинтересовани страни, формулирани са подходящи инструменти за комуникация с тях, както и подходящ инструментариум за осигуряване на публичност и прозрачност относно ПИРО, включително събиране на идеи за мерки, проекти и инициативи за реализация в общината.

В процеса на разработване на ПИРО и предвид извънредната ситуация породена от глобалната пандемия на COVID-19, съгласуването на настоящия документ премина по нетрадиционен начин – във виртуална среда.

Още на най-ранен етап, съгласно приетата Комуникационна стратегия, заинтересованите лица имаха възможност да се включат в изготвянето му чрез попълването на въпросник, оценяващ сегашното състояние на общината и даващ възможност за отправяне на предложения за бъдещото ѝ развитие.

При изготвянето на проекта на ПИРО, документът беше публикуван на официалната страница на Общинска администрация за мнения и предложения от широката общественост. Едва след това се пристъпи към финализиране на плана и представянето му за приемане от страна на Общински съвет.

8. ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ПРИОРИТЕТНИ ЗОНИ ЗА ВЪЗДЕЙСТВИЕ

Съгласно Методическите указания за разработване и прилагане на планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г. на МРРБ, в ПИРО следва да се определят приоритетни зони за въздействие. В тях основно ще бъде съсредоточено изпълнението на мерките, предвидени в програмата за реализация на плана. Те следва да се определят на база на анализа на силните и слабите страни на общинската територия, резултатите от проучването на общественото мнение, стратегическите документи на Общината, както и на потенциалите за развитие. Това изискване е свързано с водещият принцип за „единство на социално-икономическото и пространственото планиране“.

По дефиниция „зона за прилагане на интегриран подход“ (зона за въздействие) е „пространствено обособена територия с определена характеристика и състояние на физическата среда, социална и/или етническа структура на населението и характер и структура на основните фондове“. Зоните следва да са части от територията на общината с конкретно функционално предназначение или собствен потенциал за развитие.

8.1. ПОДХОД ПРИ ОПРЕДЕЛЯНЕТО НА ЗОНИ ЗА ВЪЗДЕЙСТВИЕ

Съгласно АНКПР с. Георги Дамяново е класифицирано в 5-тото йерархично ниво, което, съгласно Методическите указания, не налага задължително дефиниране на „градски зони за въздействие“.

За определянето на зоните за въздействие е използван териториално-пространственият модел за развитие на устройство на територията в ОУПО Георги Дамяново. По този начин се постига единство между пространственото и социално-икономическото развитие на територията на общината. Въпреки че неговите предвиждания са дългосрочни, те показват действията, които следва да се предприемат и в средносрочен план, чрез ПИРО Георги Дамяново.

За определянето на приоритетни зони за въздействие са взети предвид няколко фактора: населението, което ще се възползва от направените инвестиции; резултатите от анализа на територията на общината и обобщения SWOT анализ; броят заявени проекти и идеи за развитието на конкретната територия; проектната готовност на предвидените интервенции за конкретна територия, както и заявени интереси от различни стопански субекти.

Отчитайки тези фактори са определени няколко приоритетни зони за въздействие, върху които в най-силна степен ще се реализира прилагането на интегриран подход.

8.2. ЗОНИ ЗА ВЪЗДЕЙСТВИЕ СЪС СПЕЦИФИЧНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ

В настоящия документ са предложени 5 (пет) типа зони за развитие (въздействие) в общината. Те отразяват възприетия подход, описан в предходната точка, както и основните човешки функции и дейности, използвани в съвременното планиране. Допълнително те се доближават в най-пълна степен до предложените в ОУПО общо предназначение на имотите и устройствени зони. Те са, както следва:

Зони за обитаване (жилищни функции) – този тип зони обхващат всички населени места, извън общинския център – с. Георги Дамяново. В тях основно са разположени жилищни сгради и обитателите извършват основните си индивидуални (лични) дейности.

Зони за производство – този тип зони обхващат всички имоти и зони, съгласно ОУПО, които са предназначени за устройство и застрояване предимно със сгради и съоръжения за

производствени и складови дейности. В тези зони жителите на общината предимно се трудят и допринасят за развитието на местната икономика.

Зони за обслужване – тези зони обхващат всички имоти и зони, съгласно ОУПО, които са предвидени да задоволят основните потребности на населението от образование, култура, религия, здравеопазване и социални грижи, административни услуги, търговия, битови услуги и други общественополлезни дейности.

Зони за отдих и туризъм – това са зоните, които обхващат места с потенциал за развитие на туристическо-рекреационни дейности и са притегателен център за посетителите в общината.

Зони за опазване на околната среда и превенция на риска – зоните са пространствен израз на необходимостта от дейности, свързани с опазването на околната среда (конкретни лесоустройствени показатели, наличие на защитени територии и зони по НАТУРА 2000 и др.), както и с предприемането на мерки, свързани с ерозионни процеси (свлачища, срутища) или потенциален риск от наводнения.

8.3. ПРИОРИТЕТНИ ЗОНИ ЗА ВЪЗДЕЙСТВИЕ

На базата на възприетия подход за определяне на приоритетни зони за въздействие в ПИРО Георги Дамяново са определени две зони, които имат най-голям потенциал да повлияят положително върху социално-икономическото развитие на общината.

Първата е зоната на общинския център – с. Георги Дамяново. Като населено място, в което са съсредоточени основните обществено-обслужващи функции в общината, както и концентрацията на население в него, в него има нужда от приоритетно насочване на ресурси.

Втората е зоната около с. Копиловци в близост до защитена местност „Копрен-Равно буче-Калиманица-Деяница“. В общия устройствен план на общината тя е предвидена за развитие на **туристически и атракционни дейности**. В зоната има концентрация на природни местности и забележителности, които са притегателен център за посетители. Освен това село Копиловци е едно от големите села в общината.

Фигура 41. Приоритетни зони за въздействие



9. ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ПИРО И ОПИСАНИЕ НА ИНТЕГРИРАНИЯ ПОДХОД ЗА РАЗВИТИЕ

Програмата за реализация е неизменна част от ПИРО, като нейното наличие е основно условие за реализацията на целите, заложи в документа, по определените приоритетните направления за развитие. Спазвайки „Методическите указания...“ на МРРБ програмата за реализация е изготвена при прилагането на интегрирания подход в стратегическото планиране.

В научната литература има множество определения за „интегриран подход“, но може би най-чести са следните схващания за него:

- с подхода се цели предотвратяване появата на социални и териториални различия, чрез по-добра съгласуваност между отделните участници в планирането и управлението на територията;
- следва да се вземат предвид множеството компоненти на територията (природни, социално-икономически, политически и др.) и наличните и потенциални пространствени взаимодействия (връзка „град-село“, мобилност и достъпност, биоразнообразие, местно-национално/регионално) в управлението на ресурсите.

Интегрираният подход се основа на **три основни характеристики**: мултидисциплинарност; има пространствено измерение; решенията се вземат в партньорство.

В този смисъл, при изготвянето на програмата за реализация на ПИРО този подход е приложен.

Първо, в хода на цялата разработка, както и при дефинирането на проектните предложения е спасен принципа на партньорството. Различни групи от заинтересовани лица имаха възможност да отправят и защитят своите проектни идеи и инициативи.

Второ, ПИРО е изготвен от мултидисциплинарен екип, който притежава компетенции в съответните направления по компонентите на анализа и стратегическата част.

Трето, голяма част от предвидените мерки имат конкретно пространствено измерение. Изключение правят само мерките, които имат „хоризонтален“ характер“ (ползите от тях са за цялата територия на общината).

Освен това програмата по своята същност е интегрирана, защото чрез нея се разпределят наличните финансови, времеви, организационни и кадрови (човешки) ресурси на общината.

Програмата цели да изведе най-подходящите за реализация проекти, които са подчинени на заложените мерки по приоритетните направления за развитие. Допълнително са подбрани редица приоритетни за общината проекти, за които има проектна готовност или чрез тяхната реализация ще се постигне значително подобряване на социално-икономическите характеристики на територията.

Всеки от предложените проекти е остойностен, освен тези дейности, за които не са необходими средства за реализацията им. Допълнително е посочена отговорната структура и/или потенциалните партньори за реализацията, срока за изпълнение (в месеци), както и територията, на която ще се реализира, ако е приложимо. По този начин се осигурява стабилна основа за изпълнението на плана.

Посочените в програмата за реализация проекти и инициативи принадлежат към определена мярка от приоритетните направления за развитие. Въпреки комплексния характер на редица проекти и техния принос към повече от едно приоритетно направление, в програмата е посочена преобладаващата им принадлежност само към едно от тях.

Програмата за реализация е неразделна част от ПИРО и е представена в **Приложение 1**.

Посочените финансови източници са индикативни и актуални към момента на завършване на Плана за интегрирано развитие на община Георги Дамяново. Поради факта, че програмите за периода 2021-2027 г. все още са в процес на разработване, който се очаква да продължи и през 2021 г. прави трудно прогнозирането на по-точни финансови източници. Това ще наложи последваща актуализация на Програмата за реализация, след одобрението на националните програми. Същото е регламентирано в чл. 22, ал. 1, т.4 от ППЗРР.

10. МЕРКИ ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ ИЗМЕНЕНИЕТО НА КЛИМАТА И МЕРКИ ЗА АДАПТИРАНЕ КЪМ КЛИМАТИЧНИТЕ ПРОМЕНИ И ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА РИСКА ОТ БЕДСТВИЯ

10.1. СПЕЦИФИКА И ПРОБЛЕМАТИКА НА ИЗМЕНЕНИЯТА НА КЛИМАТА

Климатът се дефинира като многогодишния режим на времето, характерен за дадена местност, в зависимост от географското ѝ положение. Изменението се отнася до „промяна в климата, дължаща се пряко или косвено на човешката дейност, която променя състава на глобалната атмосфера и която е в допълнение към естествената променливост на климата, наблюдавана в сравними периоди от време“².

Според голяма част от съвременните теории и изследвания, посветени на климатичните промени, следствие на т.нар. „парников“ ефект, се наблюдава постепенно покачване на средногодишните температури на Земята. Основен принос за това имат генерираните парникови газове (ПГ), чиито количества зависят от човешката дейност. Най-голям принос за общите емисии на ПГ в България имат сектор „Енергетика“, следван от сектор „Транспорт“. Други два сектора – „Бит и услуги“ и „Отпадъци“ – също имат значителна роля за формирането на ПГ. В последните години те се характеризират с тенденция на нарастване на емисиите в тях, дължащо се повишения стандарт на живот, довеждащ до по-голяма енергийна консумация и отделяне на повече отпадъци от различни продукти и активности.

10.2. ФАКТИ ЗА ИЗМЕНЕНИЕТО НА КЛИМАТА В БЪЛГАРИЯ³

- От края на 70-те години на миналия век в България се наблюдава тенденция към затопляне, като през втората половина на XX век зимите са по-меки.
- 20 от последните 24 години след 1989 г. са с положителни аномалии на средната годишна температура на въздуха, спрямо климатичната норма (1961-1990 г.).
- Средната годишна температура през 2011 г. е с 0,4°C над климатичната норма. Това е поредната, 14-та година, с температури по-високи от обичайните за страната.
- Най-дълги периоди на засушаване са наблюдавани през 40-те години и последните две десетилетия на XX век, а най-значителните суши – през 1945 и 2000 г.
- Наблюдават се повече и по-дълги периоди на засушаване, следвани от сериозни бури и тежки наводнения с разрушения и жертви.
- Увеличава се честотата на екстремните метеорологични и климатични явления като: значително увеличение на средния брой дни с денонощни суми на валежите над 100 мм – с около 30% за периода 1991-2007 г. спрямо базисния период (1961-1990 г.); увеличение на регистрираните в метеорологичната мрежа случаи с проливни валежи; зачестяване на случаите на пролетно-летен тип облачност с валежи от дъжд, гръмотевични бури и градушки през зимни месеци като януари и февруари; увеличена честота на средния брой дни с гръмотевични бури и градушки през април и септември в периода 1991-2006 г., спрямо същите за базисния период.
- Годишната амплитуда между максималната и минималната температура на въздуха намалява – минималната температура се повишава по-бързо от максималната.

² Национална стратегия за адаптация към изменението на климата и План за действие за Р България.

³ Изводите са от „Трети национален план за действие по измененията на климата за периода 2013-2020 г., по данни на НИМХ към БАН

- Снежните месеци в планините намаляват, а дебелината на снежната покривка показва трайна тенденция към изтъняване.
- Горната граница на широколистните гори се измества към по-голяма височина.
- Данните от фенологичните наблюдения показват изпреварване в развитието със 7-15 дни в различните климатични райони, което недвусмислено свидетелства за затопляне на климата през последните 30 години, в сравнение с предишни периоди.

10.3. ОБЩИ ЕВРОПЕЙСКИ И НАЦИОНАЛНИ ДЕЙСТВИЯ ПО ОТНОШЕНИЕ НА КЛИМАТА

Стремежът на Европейския съюз е да осигури устойчиво развитие на всички жители в Общността. Това е развитие, при което се „задоволяват нуждите на настоящето, без да се застрашават възможностите на бъдещите поколения да задоволяват своите нужди“. Затова и устойчивото развитие обхваща три аспекта – социален, икономически и екологичен. Тази концепция се дефинира не само като отделна и независима, а като хоризонтална политика, от която останалите общи и секторни политики и управленски процеси следва да бъдат йерархично зависими, т.е. устойчивото развитие трябва да бъде водещият принцип при взимането на решения на всички нива – наднационално, национално, регионално и местно.

Неразделна и много важна част от темата на устойчивото развитие е проблематиката свързана с изменението на климата. Това се признава и от Европейския съюз, който утвърждава **Европейски зелен пакт** – пътна карта за постигане на устойчивост на икономиката на ЕС. Това е нова стратегия за растеж, която има за цел превръщането на ЕС в справедливо и благоденстващо общество с модерна, ресурсно ефективна и конкурентоспособна икономика, в която през 2050 г. няма да има нетни емисии на парникови газове и икономическият растеж не зависи от използването на ресурси. Зеленият пакт е неразделна част от стратегията на Европа за изпълнение на програмата ѝ до 2030 г. в отговор на дефинираните от Организацията на обединените нации цели за устойчиво развитие. Пакетът включва редица стратегии в различни области като промишленост, биоразнообразие и други.

На национално ниво, през 2012 година е приет и **Трети национален план за действие по изменение на климата** с хоризонт до 2020 година. Той определя политиката на България в областта на климатичните промени и се основава на приетите от страната ни международни ангажименти с ратифицирането на Рамковата конвенция на ООН за изменението на климата (РКООНИК), Протокола от Киото, последващото Парижко споразумение, както и европейското законодателство в тази област.

Най-голямо влияние в периода 2021-2027 г. ще има, приетата през 2019 г. от Министерски съвет, **Национална стратегия за адаптация към изменението на климата и План за действие с хоризонт 2030 година**. Тя отразява новият контекст на политиките, свързани с климатичните промени. В нея е зададена рамка за действия за адаптиране към изменението на климата (АИК) и приоритетни направления до 2030 г., като идентифицира и потвърждава необходимостта от действия за АИК както за цялата икономиката, така и на секторно ниво. Включените в нея сектори са: „Селско стопанство“, „Биологично разнообразие и екосистеми“, „Енергетика“, „Гори“, „Човешко здраве“, „Транспорт“, „Туризм“, „Градска среда“ и „Води“. Управлението на риска от бедствия се разглежда като междусекторна (интегрирана) тема.

10.4. ЗАКОНОДАТЕЛНА РАМКА НА ДЕЙСТВИЯТА ПО ОТНОШЕНИЕ НА КЛИМАТА

Република България е страна, ангажирана по Рамковата конвенция на ООН по изменението на климата (РКООНИК, 1999 г.), Протокола от Киото (2002 г.), новото рамково международно споразумение (2012 г.), както и по Парижкото споразумение (2015 г.) Това задължава България да се стреми към следното:

- Намаляване на вредните емисии от парникови газове в атмосферата;
- Оценка на въздействието на климатичните промени спрямо социално-икономическото развитие;
- Насърчаване на научните изследвания свързани с въвеждането на нисковъглеродна икономика;
- Формиране на обществено осъзнаване относно екологичните проблеми и предизвикателства.
- На всеки пет години да представя подробен план с мерки, които ще спомогнат за справянето с изменението на климата.

Българските задължения се регламентират от националното законодателство чрез **Закона за ограничаване изменението на климата (ЗОИК). Чл. 2 от ЗОИК** определя неговата основна цел: „...да гарантира намаляване на емисиите на парникови газове като основен елемент в политиката по ограничаване изменението на климата и да осигури дългосрочното планиране на мерките за адаптация към климатичните промени“.

Законът посочва и най-важните хоризонтални мерки, които водят до намаляване емисиите на парникови газове:

- Повишаване на енергийната ефективност;
- Повишаване на дела от енергията от възобновяеми източници;
- Улавяне и оползотворяване на метан;
- Залесяване, повторно залесяване и промени в земеползването;
- Насърчаване преминаването към видове транспорт с ниски емисии;
- Насърчаване използването на обществен транспорт;
- Развитие на научноизследователска дейност с оглед развитието на ефективна „зелена“ икономика;
- Повишаване на административния капацитет за изпълнение на екологична политика;
- Повишаване на осведомеността на гражданите по въпросите за изменението на климата.

Закон за опазване на околната среда също има отношение към климатичните промени, тъй като в него се регулира стратегическия процес във всички области на защита, мониторинг и управление на околната среда. В него се посочват принципите за включване на политиките в областта на околната среда (включително политиките в областта на климата и биологичното разнообразие) в други сектори.

10.5. ОБЩИ ХОРИЗОНТАЛНИ МЕРКИ, СВЪРЗАНИ С ИЗМЕНЕНИЕТО НА КЛИМАТА

Представената рамка поставя изискванията за целенасочено и последователно планиране и реализиране на мерки и дейности свързани с изменението на климата. Общите хоризонтални мерки са два основни вида:

- **Мерки за ограничаване** изменението на климата (предприемането на превантивни мерки, свързани с ограничаване на вредното въздействие на човешката дейност, допринасящо за парниковия ефект);
- **Мерки за адаптация** към изменението на климата (предприемането на мерки, свързани с предвиждането и определянето на негативните социални и икономически последици, свързани с измененията на климата; преодоляване на възникналите щети; идентифициране на възможностите, появили се вследствие климатичните изменения).

Първият тип мерки са свързани с анализ и оценка на антропогенните фактори, които довеждат до увеличение на вредните емисии на парникови газове. Следват необходимите превантивни действия, които да неутрализират източниците на вредни емисии. Необходимо е да се осигурят ефективни начини, които да гарантират осъществяването на функциите, зависими от заменените енергийни източници.

Вторият тип мерки е насочен към вече възникналите изменения на климата. Мерките за адаптация включват и точно предвиждане на предстоящите негативни явления и процеси, застрашаващи производството и потреблението на обществата. Необходимо е да се заложат мерки, които не само реагират спрямо настоящата ситуация, но и предхождат появата на бъдещи щети. Мерките за адаптация следва да се разглеждат и като начин за разглеждане на климатичните изменения като възможност. Наложените проблеми и ограничения позволяват преразглеждането и преоткриването на по-слабо популярните и използвани потенциали, стимулиращи устойчиво развитие.

Гореизложеното и действащата към настоящия момент стратегически и законова рамка, позволяват да бъдат открити някои основни хоризонтални мерки, които да ръководят политиките и да обосновават дейностите и проектите на община Георги Дамяново в периода 2021-2027 година. Те се основават на приетия от Министерството на околната среда и водите **Трети национален план за действие по изменение на климата.**

Таблица 17. Мерки за ограничаване и адаптация към изменението на климата

Мерки за ограничаване изменението на климата	Мерки за адаптация към изменението на климата
Повишаване на енергийната ефективност на жилищни, административни и производствени сгради	Ефективно използване на водните ресурси. Подобряване на водоснабдителната и канализационната мрежа
Повишаване използването на възобновяеми енергийни източници	Разработване и прилагане на правила и нормативи за устройство и застрояване, съобразени с климатичните промени
	Изграждане на съоръжения срещу наводнения. Поддържане и регулярно почистване на отводнителните канали и съоръжения
Съхраняване на горския фонд и залесяване на незалесени територии	Изграждане на съоръжения за защита и ранно известяване при горски пожари

Мерки за ограничаване изменението на климата	Мерки за адаптация към изменението на климата
Ограничаване употребата на нитрати и пестициди в селското стопанство	Селектиране на сухоустойчиви култури и използването им в земеделието
Повишаване на административния капацитет на община Георги Дамяново за изпълнение на екологична политика и реализиране на дейности и проекти в сферата	Опазване на съществуващите и обособяване на нови екологични култури, които улесняват миграциите на животинските видове
Подобряване на системата за управление на отпадъците	Въвеждане на водоспестяващи и енергоспестяващи технологии
Закриване и рекултивация на нерегламентираните замърсявания	
Повишаване на публичната информираност и ангажираност относно екологичните въпроси, в т. ч. и изменението на климата	
Засилен контрол върху запалването на стърнищата	

10.6. ПРИНОС НА ПИРО ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ДЕЙСТВИЯТА ПО ОТНОШЕНИЕ НА КЛИМАТА

Разработването на ПИРО Георги Дамяново се основава на разумни и реалистични предложения за решаване на проблемите и реализиране на потенциалите едновременно в социалната, икономическата и **екологичната** сфера. Екологичната проблематика е неразделна част от аналитичната и стратегическата част на плана. В плана е описано състоянието на компонентите на околната среда. Вниманието е фокусирано върху компонентите на околната среда и управлението на отпадъците в общината. Посочени са най-важните проблеми и рискове за състоянието на околната среда в общината. Екологичните силни и слаби страни имат присъствие и в **SWOT анализа към ПИРО**.

Проблемите на околната среда са пряко застъпени в стратегическата част на ПИРО за развитие на общината и по-специално в мерките към приоритетните области. Конкретните мерки от ПИРО, които допринасят за постигането на целите, заложи в Национална стратегия за адаптация към изменението на климата са:

- Мярка 1.2. Стимулиране на предприемачеството и модернизиране на производството в предприятията и предвидената към нея дейност „Пълноценно използване на ВЕИ за производство на „зелена“ енергия“.
- Мярка 2.4. Подобряване обхвата на услугите по сметосъбирането и сметопочистването.
- Мярка 2.5. Подобряване на водопроводната и канализационна мрежи в община Георги Дамяново.
- Мярка 2.6. Реконструкция, модернизация и изграждане на улично осветление в населените места.
- Мярка 2.7. Опазване на околната среда и борба с климатичните промени.
- Мярка 4.6. Обучения на служителите от администрацията за повишаване на техния капацитет, включително предоставяне на електронни услуги.

11. НЕОБХОДИМИ ДЕЙСТВИЯ И ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ПИРО

11.1. СЪЩНОСТ НА СИСТЕМАТА ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА

Системата за наблюдение и оценка на изпълнението на ПИРО цели осигуряването на ефективно изпълнение на плана, с оглед постигане на целите за интегрирано устойчиво местно развитие и ефикасно разходване на ресурсите за реализация на планираните дейности и проекти.

Предмет на наблюдението и оценката е изпълнението на целите и приоритетите на плана на основата на резултатите от подготовката и изпълнението на мерките и проектите, включени в Програмата за реализация на плана и на база на определените индикатори за наблюдение и оценка.

Основните задачи пред системата са да предложи адекватно дефинирани дейности, тяхното информационно обезпечаване, както и взаимодействието между всички участващи в наблюдението и оценката структури. Част от системата за наблюдение е и публичното представяне на резултатите от мониторинга и произтичащите от това бъдещи управленски решения.

11.2. УЧАСТВАЩИ СТРУКТУРИ И ФОРМИ НА КОМУНИКАЦИЯ

Основните участващи структури и форми на комуникация при наблюдението и оценката на ПИРО са регламентирани в ЗРР и правилника за неговото прилагане.

Общинският съвет е ръководният орган за наблюдение на ПИРО.

Кметът на общината организира наблюдението на ПИРО. Основният инструмент за наблюдение и оценка на реализацията на плана е годишният доклад, подготвян в началото на всяка година от програмния период, с изключение на първата. Кметът въвежда и контролира процедурата за подготовката на доклада, след което предлага завършения документ за одобрение от общинския съвет.

Специализираните дирекции и отдели в общинската администрация активно се включват във всички етапи на разработването и реализацията на ПИРО. Тяхната роля е да осъществяват необходимата комуникация и координация с всички останали участващи страни. Съществена роля е и предоставянето на експертна дейност при подготовката на годишните доклади.

Задължително е въвличането на *институциите*, предоставящи нужната информация за проследяване на плана, съобразно с неговите индикатори. Основните източници на информация са Националният статистически институт, РИОСВ, Регионална здравна инспекция, Регионално управление на образованието, Агенцията по заетостта, различни представителни проучвания на местната администрация, неправителствени организации и експертни колективи.

Заинтересованите страни обхващат представители на областната администрация, неправителствения сектор, частния сектор, образователните и културни институции, професионалните общности, както и други групи лица, определени в комуникационната стратегия.

11.3. ДЕЙНОСТИ ПО НАБЛЮДЕНИЕТО И ОЦЕНКАТА НА ПЛАНА

Основна дейност по наблюдението на ПИРО е изготвянето на **годишни доклади** за неговото изпълнение, които се представят на широка общественост. Изводите от тях са основа за изготвянето на **междинна** и **последваща оценки** на ПИРО, както и аргумент за актуализирането му, при необходимост.

Компетентните органи следва да предоставят информация относно предприетите мерки за осигуряване на публичност на плана, идентифицираните проблеми и предложения за тяхното преодоляване, използваните начини за събиране на информация, функционирането на формираните партньорства. Докладът се обсъжда и приема от общински съвет.

Съществена функция на ОбС и кмета е планирането на вътрешна организационна структура, където са детайлно разпределени задълженията на специализираните общински дирекции и отдели, поддържащи процеса по наблюдение на ПИРО.

Изработването на междинна оценка на настоящия ПИРО е предвидено за 2024 година. Междинната оценка следва да проследи:

- прогреса на плана;
- оценка на степента на постигане на съответните цели;
- оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси;
- изводи и препоръки за изпълнението на съответния документ.

Тя следва да се изработи от експертен екип при взаимодействие между всички заинтересовани страни, предоставящи становище за досегашните резултати от плана. Неразделна част от изготвянето на оценката са определянето на начините за събиране и обработка на информация, приложението на системата от индикатори. В заключителната си част междинната оценка следва да формулира насоки за корекции на плана, ако такива са необходими.

Извършването на дейностите изисква екип, предоставящ нужната експертна дейност, и активно взаимодействащ със специализираните администрации в общината и областта. Ключова роля изпълняват заинтересованите страни, предлагащи необходимата информация и своите гледни точки, заедно със специализираните институции, съхраняващи нужната статистическа информация. Кметът внася документа за обсъждане пред общински съвет, който го одобрява и по този начин формално завършва междинната оценка.

11.4. ПОДХОД ЗА РАЗРАБОТВАНЕТО НА СИСТЕМАТА ОТ ИНДИКАТОРИ

Системата от индикаторите е неизменна част от цялостната система за наблюдение, оценка и актуализация на ПИРО. Тя е основен обективен инструмент за проследяване изпълнението му. Изборът на подходящи индикатори се базира на специфичните характеристики на стратегическата част на ПИРО и съвременните методи за наблюдение и оценка на стратегическото планиране, както и на Методическите указания за разработване и прилагане на ПИРО за периода 2021-2027 г.

Процеса на разработването на системата от индикатори за настоящия ПИРО премина през три етапа:

- Преглед на научна литература и системи от индикатори използвани в сферата на регионалното и местно развитие;

- Систематизиране на приложими индикатори и дефиниране на нови;
- Анализ, организиране и избор на подходящи индикатори за целите на настоящия ПИРО.

Методиката, използвана при разработването на индикаторите за наблюдение и оценка на ПИРО, е така наречената SMART (умен). Наименованието ѝ произлиза от първите букви на критериите, на които трябва да отговарят индикаторите, на английски език, а именно:

- **Specific (специфични)** – съответстващи на целите и приоритетите;
- **Measurable (измерими)** – избраните индикатори са насочени към желаното бъдещо състояние (в сравнение с базовата стойност), съобразно визията и заложените цели на плана. Също така те са количествено определени, така че да се позволява тяхното сравнение;
- **Available/Achievable (постижими)** – индикаторите позволяват да бъдат измервани в определени интервали от време, чрез данни от официални източници на информация;
- **Relevant/Realistic (реалистични)** – индикаторите ще са пряко свързани с целите на плана и в същото време са реалистични;
- **Timely (съобразени с времето)** - заложената стойност на индикатора трябва да бъде постигната в ограничен период от време, което е взето предвид при неговото дефиниране.

Целевите стойности на индикаторите са съобразени с прогнозното демографско, икономическо, социално и екологично развитие на общината.

Адекватното измерване на прогреса на ПИРО зависи от точността на началните стойности на отделните индикатори, които са определени от официални източници на информация.

Целесъобразно е за нуждите, както на настоящия план, така и за бъдещето обективно измерване на различни области в развитието на общината, да се разработи и поддържа информационна база за всички предвидени индикатори. Базата данни следва да се поддържа от общинската администрация и нейните специализирани звена и отдели. За успешното събиране на нужната информация е необходимо активно, периодично и регламентирано взаимодействие между общинските звена и представителите на експлоатационните ведомства, териториалните подразделения на националните дирекции, неправителствения и частния сектор. Това ще позволи на общинските власти да поддържат справочник, който следва да бъде неразделна част от дейностите по организирането и представянето на годишните доклади за изпълнение на ПИРО, заложен в системата за наблюдение и оценка на плана.

Системата от индикатори е структурирана в два основни направления, напълно удовлетворяващи „Методическите указания...” на МРРБ – **индикатори за продукт** и **индикатори за резултат**. Съвместно, двата типа индикатори позволяват да се определи степента на постигане на целите и приоритетите заложен в ПИРО на община Георги Дамяново. Допълнително, в „Методическите указания...” са регламентирани **специфични индикатори**, които са свързани с определение в плана приоритетни зони за прилагане на интегриран подход (зони за въздействие). Чрез тях се оценява приносът на интервенциите

както към развитието на конкретната територия в рамките на зоната, така и към развитието на цялата община. Доколкото тези индикатори отчасти съвпадат с определените индикатори за продукт (по приоритетни направления), специфичните индикатори в таблицата по-долу са показани **в скоби, в които е представено количеството, което следва да достигнат до края на действието на ПИРО.**

Стратегическите цели представят желаното и възможно бъдещо състояние, докато приоритетните направления представляват областите на действие и въздействие. Двата елемента изискват към тях да се приобщят различни индикатори.

11.5. ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ

За набиране на изходните стойности на избраните индикатори са използвани различни източници на надеждна информация: НСИ – данни от текущата статистика; Дирекция „Бюро по труда“; Информационната система за управление и наблюдение на структурните инструменти на ЕС в България 2014-2020 (ИСУН 2020); годишни доклади по изпълнението на ОПР 2014-2020 г. и експлоатационните дружества.

11.6. ВИДОВЕ ИНДИКАТОРИ

Съобразно с „Методическите указания...“, индикаторите за резултат са насочени към реализацията на целите, докато индикаторите за продукт са свързани с действията в рамките на отделните приоритетни направления. Първият вид следва да оцени цялостната ефективност на стратегията и какво е достигнатото състояние на общината, спрямо визията и стратегическите цели до 2027 г. Вторият вид индикатори могат да бъдат съотнесени към постигнати резултати в определените области на развитие и съдържащите се в тях мерки и ключови проекти, включени в програмата за реализация на ПИРО.

11.6.1. ИНДИКАТОРИ ЗА РЕЗУЛТАТ

Отчитат изпълнението на стратегическите цели и имат значение за цялостната оценка на ефективността на плана. Индикаторите за резултат отразяват очаквания синергичен ефект от изпълнението на заложените мерки по приоритетни направления. В този смисъл, те надграждат тези за продукт, като стремежът е да покажат цялостно ситуацията в общината.

№	Индикатор за резултат	Мерна единица	Източник на информация	Базова стойност (година на отчитане)	Целева стойност (2027 г.)
Стратегическа цел 1: Икономическо развитие на базата на аграрния сектор и туризма					
1.	Произведена продукция от нефинансови предприятия на 1000 души от населението	Лева	НСИ	3 016 (2018 г.)	5 640
2.	Дял на произведена продукция от предприятията в нефинансовия сектор спрямо област Монтана	Процент	НСИ	0,4 (2018 г.)	0,6
3.	Приходи от продажби на първичния и третичния сектор спрямо индустриалния сектор	Процент	НСИ	145 (2018 г.)	180
4.	Брой туристически забележителности, включени в туристически маршрути	Брой	Община Георги Дамяново	0	5
Стратегическа цел 2: Подобряване на инфраструктурите в общината и инвестиции за намаляване на енергийната интензивност на сградите					
1.	Реализирани проекти за опазване и подобряване на околната среда	Брой	Община Георги Дамяново, ИСУН	0	5
2.	Дължина на рехабилитираната пътна настилка, част от общинската пътна мрежа	Километър	Община Георги Дамяново	0	7
3.	Загуби на вода при пренос по водопроводната мрежа	Процент	Община Георги Дамяново, ВиК оператор	60,22 (2019 г.)	53
4.	Дял на предадените за рециклиране битови отпадъци спрямо общо образуваните	Процент	Община Георги Дамяново	0	30
5.	Брой обществени сгради с внедрените мерки за ЕЕ	Брой	Община Георги Дамяново, ИСУН	0	3

№	Индикатор за резултат	Мерна единица	Източник на информация	Базова стойност (година на отчитане)	Целева стойност (2027 г.)
Стратегическа цел 3: Внедряване на нови подходи в управлението с пряко въвличане на местните общности					
1.	Обем на привлечените от Общината средства по програмите, съфинансирани от ЕС и други донорски програми на един жител	Лева	ИСУН, Община Георги Дамяново	863,86 (2020 г.)	1 030
2.	Брой проекти, разработени в партньорство с други общини	Брой	Община Георги Дамяново, ИСУН	6 (2020 г.)	9
3.	Капацитет на социалните услуги в общината	Брой	Община Георги Дамяново, АСП	505 (2020 г.)	650

11.6.2. ИНДИКАТОРИ ЗА ПРОДУКТ

Отнасят се до наблюдението и оценката на изпълнението на определените приоритети и мерки за развитие на общината. Дефинираните индикатори следва да бъдат количествено измерими, комбинирайки разнообразни източници на информация, представящи точна и осъвременена информация за следените от индикаторите характеристики.

Важно: в колоната „целева стойност“ в скоби е показана стойността на съответния индикатор за приоритетните зони, определени в ПИРО.

№	Индикатор за продукт	Мерна единица	Източник на информация	Целева стойност (2027 г.)
Приоритетно направление 1: Подкрепа за развитие на местната икономика				
1.	Брой предприятия на 1000 души от населението	Брой	НСИ	37
2.	Брой проекти за възобновяеми енергийни източници	Брой	Община Георги Дамяново, ИСУН	5
3.	Организираны културни събития (фестивали), на които Общината е (съ)организатор средногодишно	Брой	Община Георги Дамяново	15
4.	Безработни лица, преминали през курсове за обучени или преквалификация	Брой	ИСУН, ДБТ, Георги Дамяново	80

План за интегрирано развитие на община Георги Дамяново 2021-2027 г. - Проект

№	Индикатор за продукт	Мерна единица	Източник на информация	Целева стойност (2027 г.)
Приоритетно направление 2: Инвестиции в транспортна и техническа инфраструктури и опазване на околната среда				
1.	Реализирани проекти за рехабилитация на общинска пътна и улична мрежа в населените места	Брой	Община Георги Дамяново, ИСУН	3 (1)
2.	Реализирани проекти за подобряване водоподаването в населените места	Брой	Община Георги Дамяново, ИСУН	3 (1)
3.	Реализирани проекти, свързани с борбата с климатичните промени – залесяване, корекции на речни корита, системи за ранни предупреждения за природни явления	Брой	Община Георги Дамяново, ИСУН	4
Приоритетно направление 3: Грижа за хората				
1.	Новоразкрити социални услуги	Брой	Община Георги Дамяново, АСП	2 (1)
2.	Брой реновирани публични пространства	Брой	Община Георги Дамяново, ИСУН	5 (3)
3.	Брой новоизградени детски площадки, спортни съоръжения или места за отдих (паркове и градини)	Брой	Община Георги Дамяново, ИСУН	4 (2)
4.	Реализирани проекти в подкрепа на образованието в общината	Брой	Община Георги Дамяново, ИСУН	2 (2)
Приоритетно направление 4: Управление в партньорство и инвестиции в административен капацитет				
1.	Брой лица преминали през курсове за повишаване на квалификацията, придобиване на езикови и/или компютърни умения	Брой	Община Георги Дамяново, ИСУН	50
2.	Нови електронни услуги, предоставяни от Общината	Брой	Община Георги Дамяново	4
3.	Разработени съвместни проекти с международни партньори или съседни общини	Брой	Община Георги Дамяново, ИСУН	6
4.	Изработване или актуализиране на ПУП-ПРЗ на селата в общината	Брой	Община Георги Дамяново	4

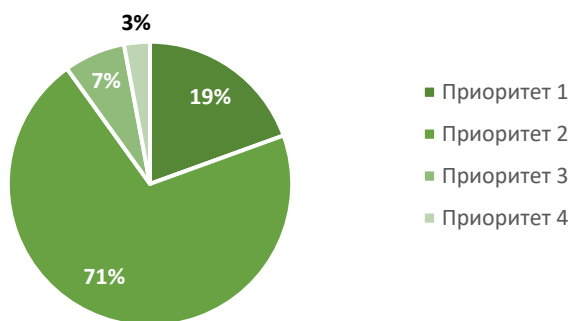
12. ИНДИКАТИВНА ФИНАНСОВА ТАБЛИЦА

Разработената индикативна финансова таблица обобщава ориентировъчните финансови ресурси, необходими за реализацията на плана за интегрирано развитие. Финансовата рамка представлява разпределение на предвидените средства по отделните приоритетни направления от стратегията на ПИРО, както и приложените разнообразни финансови източници. В приложената финансова таблица се обединява индикативната стойност на всички проектни предложения и инициативи от Програмата за реализация на ПИРО (Приложение 1).

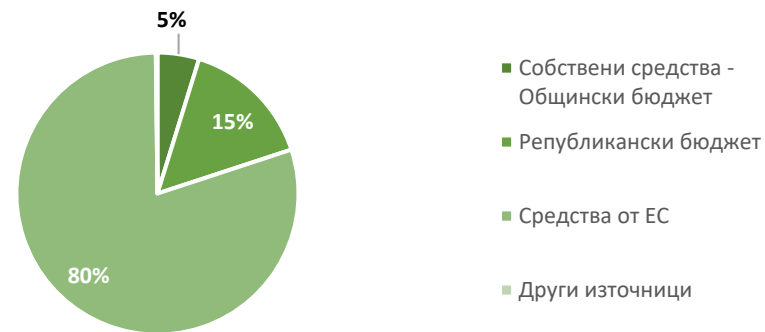
Таблица 18. Индикативна финансова таблица за периода 2021-2027 г., в хил. лв.

Период (2021 – 2027)	Собствени средства - Общински бюджет	Отн. дял (%)	Републикански бюджет	Отн. дял (%)	Средства от ЕС	Отн. дял (%)	Други източници	Отн. дял (%)	ОБЩО в хил. лв.	ОБЩО в отн. дял (%)
Приоритет 1	335,00	10,74%	400,50	12,84%	2 382,50	76,41%	0,00	0,00%	3 118,00	19,46%
Приоритет 2	114,00	1,01%	1 796,50	15,88%	9 369,00	82,84%	30,50	0,27%	11 310,00	70,60%
Приоритет 3	139,00	12,41%	163,50	14,60%	817,50	72,99%	0,00	0,00%	1 120,00	6,99%
Приоритет 4	177,50	37,69%	70,00	14,86%	223,50	47,45%	0,00	0,00%	471,00	2,94%
ОБЩО	765,50	4,78%	2 430,50	15,17%	12 792,50	79,86%	30,50	0,19%	16 019,00	100,00%

Разпределение на финансовите ресурси по приоритетни направления



Разпределение на финансовите ресурси по източници



13. ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ

- Закон за регионалното развитие, Обн. ДВ. бр.50 от 30 Май 2008 г, изм. и доп. ДВ. бр.21 от 13 Март 2020 г.
- Правилник за прилагане на ЗРР, Обн. ДВ. бр.70 от 7.08.2020 г.
- Методически указания за разработване и прилагане на планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г., Министерство на регионалното развитие и благоустройството, м. март 2020 г.
- Закон за туризма, Обн. ДВ. бр. 30 от 26.03.2013 г., изм. и доп. ДВ. бр. 60 от 07.07.2020 г.
- Национална концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025 г. (актуализация 2019 г.)
- Социално-икономически анализ на районите в Република България, МРРБ, 2019
- Интегрирана териториална стратегия за развитие на Северозападен регион 2021-2027 г.
- <https://www.riosv-montana.com/>, Регионален доклад за състоянието на околната среда, 2019 година, РИОСВ – Монтана
- <http://eea.government.bg/zpo/bg/>, Регистър на защитените територии и защитените зони в България, ИАОС
- <http://natura2000.moew.government.bg>, Информационна система за защитени зони от екологична мрежа НАТУРА 2000
- НСИ, Текуща статистика
- <https://infostat.nsi.bg/>, Информационна система ИНФОСТАТ на НСИ
- <https://georgidamyanovo.com/>, Официален сайт на Община Георги Дамяново
- Общински план за развитие на община Георги Дамяново 2014-2020 г., Община Георги Дамяново
- Общ устройствен план на община Георги Дамяново
- Програма за развитие: България 2030, Министерски съвет
- Националната стратегия за регионално развитие 2012-2022, Министерски съвет
- Програма за управление на кмета на Община Георги Дамяново, мандат 2019-2023
- Програма за насърчаване използването на енергия от възобновяеми за периода 2020-2027 г.
- Програма за енергийна ефективност на община Георги Дамяново 2020-2027 г.

14. ПРИЛОЖЕНИЯ

- **Приложение 1:** Програма за реализация на ПИРО Георги Дамяново 2021-2027 г.
- **Приложение 2:** Комуникационна стратегия
- **Приложение 3:** Доклад с резултати от проведено анкетно проучване за разработването на плана

Програма за реализация на ПИРО на община Георги Дамяново за периода 2021-2027 г. :
описание на предвидените мерки и дейности

Приложение №1

№	Мярка	Дейност/проектна идея	Кратко описание	Територия/ зона за прилагане на интегриран подход (зона за въздействие)	Индикативен бюджет (хил. лв.)	Източник на финансиране	Срок за изпълнение	Административна структура (звено в общината), отговорно за реализация на мярката
ПРИОРИТЕТНО НАПРАВЛЕНИЕ 1: ПОДКРЕПА ЗА РАЗВИТИЕ НА МЕСТНАТА ИКОНОМИКА								
1.1.1.	Мярка 1.1. Насърчаване използването на свободни активи (терени, производствени, складови и търговски помещения, машини и др.) за развитие на алтернативни дейности при преференциални условия				безвъзмездно	Фондове на ЕС, Републикански бюджет, Общински бюджет	80	Общинска администрация
1.2.1.	Мярка 1.2. Стимулиране на предприемачеството и модернизиране на производството в предприятията	Пълноценно използване на ВЕИ за производство на „зелена“ енергия			100	Фондове на ЕС, Републикански бюджет	80	Общинска администрация
1.3.1.	Мярка 1.3. Разработване на съвместна програма на Общината и представителите на частния бизнес за развитие на туризма като приоритетен отрасъл за общината				70	Общински бюджет	80	Общинска администрация
1.4.1.	Мярка 1.4. Реализиране на програми за професионална квалификация и преквалификация на безработните, включително и програми за разкриване на собствен бизнес				350	Фондове на ЕС, Републикански бюджет	80	Общинска администрация

Програма за реализация на ПИРО на община Георги Дамяново за периода 2021-2027 г. :
описание на предвидените мерки и дейности

Приложение №1

№	Мярка	Дейност/проектна идея	Кратко описание	Територия/ зона за прилагане на интегриран подход (зона за въздействие)	Индикативен бюджет (хил. лв.)	Източник на финансиране	Срок за изпълнение	Административна структура (звено в общината), отговорно за реализация на мярката
1.5.1.	Мярка 1.5. Дейности за представяне и популяризиране на общината като място за развитие на бизнес, логистика и туристически посещения	Участие в туристически форуми, изложения борси на национално и на международно ниво и организиране на тематични кампании в и извън страната за популяризиране на дестинация „Георги Дамяново“			120	Фондове на ЕС, Общински бюджет	80	Общинска администрация
1.6.1.	Мярка 1.6. Извършване на прецизна маркировка на туристически обекти и екопътеки на територията на общината			частично в зона „Туристически и атракционни дейности“	250	Фондове на ЕС, Републикански бюджет, Общински бюджет	80	Общинска администрация
1.7.1.	Мярка 1.7. Осъществяване на дейности свързани с културния живот и минало на общината	Подпомагане експонирането на изложби, поставяне на спектакли, честване на юбилеи, връчване на почетни знаци и отличия			100	Общински бюджет	80	Общинска администрация
1.7.2.		Оптимизиране на културния календар на общината с цел равномерното и балансирано разпределение във времето, пространството и жанровото разнообразие на различните културни прояви като фестивали, селски празници, чествания и др.			48	Общински бюджет	80	Общинска администрация

**Програма за реализация на ПИРО на община Георги Дамяново за периода 2021-2027 г. :
описание на предвидените мерки и дейности**

Приложение №1

№	Мярка	Дейност/проектна идея	Кратко описание	Територия/ зона за прилагане на интегриран подход (зона за въздействие)	Индикативен бюджет (хил. лв.)	Източник на финансиране	Срок за изпълнение	Административна структура (звено в общината), отговорно за реализация на мярката
1.7.3.		Подпомагане на читалищната дейност, на дейността на пенсионерските клубове и на легитимните религиозни организации			80	Фондове на ЕС, Републикански бюджет, Общински бюджет	80	Общинска администрация
1.7.4.		Изграждане на център по изкуства и занаяти и център за представяне на местното културно и природно наследство в с. Говежда			800	Фондове на ЕС, Републикански бюджет	80	Общинска администрация
1.7.5.		Създаване на етнографски музей за местни занаяти в с. Копиловци		Зона „Туристически и атракционни дейности“	1 200	Фондове на ЕС, Републикански бюджет	80	Общинска администрация

описание на предвидените мерки и дейности

№	Мярка	Дейност/проектна идея	Кратко описание	Територия/ зона за прилагане на интегриран подход (зона за въздействие)	Индикативен бюджет (хил. лв.)	Източник на финансиране	Срок за изпълнение	Административна структура (звено в общината), отговорно за реализация на мярката
ПРИОРИТЕТНО НАПРАВЛЕНИЕ 2: ИНВЕСТИЦИИ В ТРАНСПОРТНА И ТЕХНИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА И ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА								
2.1.1.	Мярка 2.1. Рехабилитация и развитие на общинската пътна мрежа	Рехабилитация на MON2111 (I-1 /E79/ – с. Камена Рикса)			1 000	Фондове на ЕС, Републикански бюджет	80	Общинска администрация
2.1.2.		Рехабилитация на път MON2112 от км. 16+000 до км. 19+ 200 – с. Дива Слатина и път MON2113 от км. 0+000 до км. 8+000 – с. Копиловци		Зона „Туристически и атракционни дейности“	1 100	Фондове на ЕС, Републикански бюджет	80	Общинска администрация, ОПУ
2.1.3.		Рехабилитация на път MON2111 (III-102 – с. Видлица – с. Чемиш – с. Камена Рикса), от км 0+000 до км. 7+500)			700	Фондове на ЕС, Републикански бюджет, Общински бюджет	80	Общинска администрация
2.1.4.		Изграждане на път от село Копиловци до курортен комплекс „Копрен“ с приблизителна дължина 11,1 км и обхват на пътя 12 м, включително велоалея, като продължение на местен общински път MON 2112		Зона „Туристически и атракционни дейности“	1 200	Фондове на ЕС, Републикански бюджет, Общински бюджет	80	Общинска администрация
2.1.5.		Изграждане на обходен път при с. Главановци – по трасето на съществуваща улица като продължение на MON 2113, с приблизителна дължина 0,5 км и обхват на пътя 9 м			500	Фондове на ЕС, Републикански бюджет, Общински бюджет	80	Общинска администрация

**Програма за реализация на ПИРО на община Георги Дамяново за периода 2021-2027 г. :
описание на предвидените мерки и дейности**

Приложение №1

№	Мярка	Дейност/проектна идея	Кратко описание	Територия/ зона за прилагане на интегриран подход (зона за въздействие)	Индикативен бюджет (хил. лв.)	Източник на финансиране	Срок за изпълнение	Административна структура (звено в общината), отговорно за реализация на мярката
2.1.6.		Изграждане на нова пътна връзка в землището на с. Дива Слатина във връзка с бъдещия ГКПП „Каца камък“, като продължение на МОН 2112, с приблизителна дължина 12,3 км и обхват на пътя 9 м			1 300	Фондове на ЕС, Републикански бюджет, Общински бюджет	80	Общинска администрация
2.1.7.		Изграждане на велоалея от село Георги Дамяново до Лопушанския манастир		Зона „Общински център“	120	Фондове на ЕС, Републикански бюджет, Общински бюджет	80	Общинска администрация
2.2.1.	Мярка 2.2. Ремонт и рехабилитация на улици и тротоари в населените места			частично в зона „Общински център“	800	Фондове на ЕС, Републикански бюджет, Общински бюджет	80	Общинска администрация
2.3.1.	Мярка 2.3. Изграждане на нови или рехабилитация на съществуващи селскостопански и горски пътища, алеи и пътеки				150	Фондове на ЕС, Републикански бюджет, Общински бюджет	80	Общинска администрация
2.4.1.	Мярка 2.4. Подобряване обхвата на услугите по сметосъбирането и сметопочистването	Изграждане на съоръжения за оползотворяване на отпадъците от земеделското и горското стопанство			500	Фондове на ЕС, Републикански бюджет	80	Общинска администрация

Програма за реализация на ПИРО на община Георги Дамяново за периода 2021-2027 г. :
описание на предвидените мерки и дейности

Приложение №1

№	Мярка	Дейност/проектна идея	Кратко описание	Територия/ зона за прилагане на интегриран подход (зона за въздействие)	Индикативен бюджет (хил. лв.)	Източник на финансиране	Срок за изпълнение	Административна структура (звено в общината), отговорно за реализация на мярката
2.4.2.		Осъществяване на действия за разграничаване на нерегламентираните сметища от прилежащите туристически маршрути и осигуряване на надеждна защита от нерегламентирано ползване			240	Фондове на ЕС, Републикански бюджет, Общински бюджет	80	Общинска администрация
2.5.1.	Мярка 2.5. Подобряване на водопроводната и канализационна мрежи в община Георги Дамяново	Разкриване на нови водохващания за питейна вода и намаляване водните загуби от пренос			130	Фондове на ЕС, Републикански бюджет, ВиК оператор	80	Общинска администрация
2.5.2.		Реконструкция на вътрешна водопроводна мрежа в селата Дълги дел и Меляне			50	Фондове на ЕС, Републикански бюджет, ВиК оператор	80	Общинска администрация
2.5.3.		Реконструкция на вътрешна водопроводна мрежа, изграждане на канализационна мрежа и пречиствателна станция в с. Георги Дамяново		Зона „Общински център“	50	Фондове на ЕС, Републикански бюджет, ВиК оператор	80	Общинска администрация
2.6.1.	Мярка 2.6. Реконструкция, модернизация и изграждане на улично осветление в населените места				370	Фондове на ЕС, Републикански бюджет, Общински бюджет	80	Общинска администрация
2.7.1.	Мярка 2.7. Опазване на околната среда и борба с климатичните промени	Изготвяне и реализация на проекти за укрепване на свлачищните участъци и подпорни стени на речните корита			2 500	Фондове на ЕС, Републикански бюджет	80	Общинска администрация

Програма за реализация на ПИРО на община Георги Дамяново за периода 2021-2027 г. :
описание на предвидените мерки и дейности

Приложение №1

№	Мярка	Дейност/проектна идея	Кратко описание	Територия/ зона за прилагане на интегриран подход (зона за въздействие)	Индикативен бюджет (хил. лв.)	Източник на финансиране	Срок за изпълнение	Административна структура (звено в общината), отговорно за реализация на мярката
2.7.2.		Изпълнение на цялостна програма съвместно с органите по управлението на горите за ежегодно залесяване на 10 дка нови гори върху площи, собственост на общината			380	Фондове на ЕС, Републикански бюджет, Общински бюджет	80	Общинска администрация
2.7.3.		Опазване на защитените местности „Копрен - Равно буче - Деяница – Калиманица“, биологичното разнообразие, вековните дървета, водопади и други природни забележителности		Зона „Туристически и атракционни дейности“	220	Фондове на ЕС, Републикански бюджет, Общински бюджет	80	Общинска администрация

**Програма за реализация на ПИРО на община Георги Дамяново за периода 2021-2027 г. :
описание на предвидените мерки и дейности**

Приложение №1

№	Мярка	Дейност/проектна идея	Кратко описание	Територия/ зона за прилагане на интегриран подход (зона за въздействие)	Индикативен бюджет (хил. лв.)	Източник на финансиране	Срок за изпълнение	Административна структура (звено в общината), отговорно за реализация на мярката
ПРИОРИТЕТНО НАПРАВЛЕНИЕ 3: ГРИЖА ЗА ХОРАТА								
3.1.1.	Мярка 3.1. Осигуряване на патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания				30	Фондове на ЕС, Републикански бюджет, Общински бюджет	80	Общинска администрация
3.2.1.	Мярка. 3.2. Подобряване състоянието на инфраструктурата и повишаване качеството на услугите в образованието				340	Фондове на ЕС, Републикански бюджет, Общински бюджет	80	Общинска администрация
3.3.1.	Мярка 3.3. Благоустрояване на публични пространства и терени за озеленяване, спорт и отдих				400	Фондове на ЕС, Републикански бюджет, Общински бюджет	80	Общинска администрация
3.4.1.	Мярка 3.4. Развитие на инфраструктурата на здравеопазването и социалните дейности				350	Фондове на ЕС, Републикански бюджет, Общински бюджет	80	Общинска администрация

**Програма за реализация на ПИРО на община Георги Дамяново за периода 2021-2027 г. :
описание на предвидените мерки и дейности**

Приложение №1

№	Мярка	Дейност/проектна идея	Кратко описание	Територия/ зона за прилагане на интегриран подход (зона за въздействие)	Индикативен бюджет (хил. лв.)	Източник на финансиране	Срок за изпълнение	Административна структура (звено в общината), отговорно за реализация на мярката
ПРИОРИТЕТНО НАПРАВЛЕНИЕ 4: УПРАВЛЕНИЕ В ПАРТНЬОРСТВО И ИНВЕСТИЦИИ В АДМИНИСТРАТИВЕН КАПАЦИТЕТ								
4.1.1.	Мярка 4.1. Ремонт на покриви на общински сгради				170	Фондове на ЕС, Републикански бюджет, Общински бюджет	80	Общинска администрация
4.2.1.	Мярка 4.2. Доразвитие на електронното управление в Общината	Изготвяне на публичен регистър на общинската собственост			50	Общински бюджет	80	Общинска администрация
4.3.1.	Мярка 4.3. Осигуряване на навременна информация на всички заинтересовани страни относно изискванията и приоритетите на текущи програми на ЕС, достъпни за бизнеса и неправителствения сектор				10	Фондове на ЕС, Републикански бюджет, Общински бюджет	80	Общинска администрация
4.4.1.	Мярка 4.4. Активизиране дейността на Консултативния съвет по туризъм в общината				1	Фондове на ЕС, Републикански бюджет, Общински бюджет	80	Общинска администрация
4.5.1.	Мярка 4.5. Създаване на устройствено-планова основа за развитието на община Георги Дамяново				120	Републикански бюджет, Общински бюджет	80	Общинска администрация

**Програма за реализация на ПИРО на община Георги Дамяново за периода 2021-2027 г. :
описание на предвидените мерки и дейности**

Приложение №1

№	Мярка	Дейност/проектна идея	Кратко описание	Територия/ зона за прилагане на интегриран подход (зона за въздействие)	Индикативен бюджет (хил. лв.)	Източник на финансиране	Срок за изпълнение	Административна структура (звено в общината), отговорно за реализация на мярката
4.6.1.	Мярка 4.6. Обучения на служителите от администрацията за повишаване на техния капацитет, включително предоставяне на електронни услуги				120	Фондове на ЕС, Републикански бюджет, Общински бюджет	80	Общинска администрация